

Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009

*Rapport
Maart 2010*

Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009

Nils Duquet

*Rapport
Maart 2010*

Voorwoord

Handel in wapens, militair materieel en goederen die gebruikt kunnen worden voor de aanmaak van massavernietigingswapens, wordt uit politieke en economische overwegingen niet gebannen, maar een controlesysteem met vergunningen laat toe rekening te houden met veiligheidsaspecten. Overheden doen aan risicobeheer door in hun vergunningsbeleid de opportuniteit van handelstransacties in deze strategisch belangrijke goederen te beoordelen aan de hand van internationaal overeengekomen richtlijnen. De Vlaamse overheid rapporteert over de uitoefening van haar bevoegdheid in deze aan het Vlaams Parlement.

In dit rapport vindt u een analyse van de toegekende en geweigerde vergunningen in 2009. Zoals de titel aangeeft, behandelt het voorliggende rapport twee verschillende aspecten van de Vlaamse buitenlandse handel: de handel in militair materieel en de handel in producten voor tweërlei gebruik. Deze laatste zijn goederen die niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld werden, een frequent burgerlijk gebruik hebben, maar ook militaire toepassingsmogelijkheden. Het onderscheid tussen producten voor tweërlei gebruik en militair materieel is belangrijk en de analyse van de vergunningen wordt in voorliggend jaarrapport dan ook gescheiden.

Het eerste deel van dit jaarrapport biedt een gedetailleerde analyse van de Vlaamse buitenlandse handel in militair materieel. Daarin worden voor de in-, uit- en doorvoer van militaire goederen de aard, omvang en betrokken actoren en landen behandeld. Het tweede deel gaat in op de Vlaamse handel in producten voor tweërlei gebruik. Binnen een strikt methodologisch kader wordt het beschikbare cijfermateriaal samengebracht en geanalyseerd om een beeld te schetsen van de uit- en doorvoer van dergelijke *dual-use* producten.

Het Vlaams Vredesinstituut werd in 2004 opgericht om het Vlaams Parlement onder meer bij de opvolging en controle van die vergunningsbevoegdheden te ondersteunen. Het instituut analyseert de gegevens die vrijgegeven worden, maar is niet betrokken bij de administratieve afhandeling van vergunningen voor wapenhandel. Wél geeft het instituut op basis van zijn onderzoek advies aan parlement en regering, informeert het zo veel mogelijk mensen, en volgt het als kenniscentrum de trends in Vlaanderen en de wereld.

Voorliggende rapport is het vierde jaarrapport dat het vergunningsbeleid analyseert. Voor een correct beleid is onderbouwde democratische controle door het parlement noodzakelijk. Met dit onderzoeksrapport wil het Vredesinstituut hiertoe bijdragen.

Tomas Baum
directeur

Synthese

DEEL I Vlaamse buitenlandse handel in militair materieel

Invoer

In 2009 werden door de Vlaamse overheid voor de invoer van militair materieel in Vlaanderen 450 vergunningen uitgereikt, met een gezamenlijke waarde van 53,3 miljoen euro.

Een groot aantal van de uitgereikte vergunningen betrof de invoer van wapens met een eerder beperkte waarde, voornamelijk vuurwapens bestemd voor particulieren. Uitgedrukt in termen van waarde bestond de Vlaamse wapeninvoer in 2009 hoofdzakelijk uit drie types van materieel: militaire voertuigen en -onderdelen, vuurgeleidingssystemen, en kleine en lichte wapens en bijhorende munitie en attributen/onderdelen.

De vergunde invoer van voertuigen en -onderdelen en vuurgeleidingssystemen was vooral bestemd voor de Vlaamse industrie (soms met het Belgisch leger als eindgebruiker). De waarde van de vergunde invoer van dit soort militair materieel is in 2009 gedaald ten opzichte van 2008.

De waarde van de vergunde invoer van kleine en lichte wapens en bijhorende munitie en attributen/onderdelen is stabiel gebleven ten opzichte van 2008. Dit neemt echter niet weg dat binnen dit laatste type van materieel een interessante evolutie merkbaar is: de waarde van de vergunde invoer van munitie is met een kwart gedaald, terwijl de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens met 35% is gestegen ten opzichte van 2008.

Uitvoer

Voor de uitvoer van militair materieel vanuit Vlaanderen werden 325 vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid in 2009. Met een totale waarde van 282,2 miljoen euro bereikte de Vlaamse vergunde wapenexport in 2009 de hoogste waarde in de laatste vijf jaar.

De sterke stijging in de periode 2005-2009 kan grotendeels verklaard worden door de sterk gestegen waarde van de vergunde uitvoer van visualisatieschermen, militaire voertuigen en -onderdelen, en vliegtuigonderdelen.

Geweigerde vergunningsaanvragen komen vrij weinig voor in Vlaanderen. In 2009 werden slechts twee vergunningsaanvragen geweigerd: eenmaal omwille van een embargo op wapenleveringen aan Azerbeidzjan en eenmaal omdat de uitgevoerde goederen bestemd waren voor het Israëliësch leger als eindgebruiker.

De Vlaamse vergunde wapenexport bestond in 2009 voornamelijk uit visualisatieschermen (50%), militaire voertuigen en -onderdelen (19%) en militaire elektronica (13%). Andere belangrijke militaire exportproducten waren in 2009 beeldversterkerapparatuur en wapenvizieren (6%), onderdelen voor militaire vliegtuigen (5%), en gepantserde of beschermende apparatuur (2%).

Ongeveer de helft van de Vlaamse vergunde wapenexport is bestemd voor Europese landen (voornamelijk EU-lidstaten). Ook het Amerikaanse continent – vooral de Verenigde Staten – en Azië zijn belangrijke regio's van bestemming.

Meer dan driekwart van de waarde van de vergunde Vlaamse wapenexport heeft als laatst gerapporteerde gebruiker de industrie in het buitenland. Dit betekent dat de Vlaamse overheid in deze gevallen de beslissing en de verantwoordelijkheid over de eventuele wederuitvoer en het eindgebruik van deze Vlaamse producten overdraagt aan de overheid van het land van bestemming. Het aandeel van de wapenexport waarbij de industrie de laatst gerapporteerde gebruiker is, is de afgelopen jaren sterk gestegen: van 60% in 2007 naar 78% in 2009.

Doorvoer

In 2009 werden 24 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 42,3 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de doorvoer van militair materieel.

Deze doorvoervergunningen hebben vrijwel steeds een krijgsmacht als laatst gerapporteerde gebruiker. Het betreft daarbij legers uit Europa, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Afrika en Azië. De overgrote meerderheid van de doorvoervergunningen hebben betrekking op militaire voertuigen, kleine en lichte wapens, allerlei munitie en zware ontplofingsmechanismen.

Met slechts 24 vergunningen is de vergunde doorvoer net als de vorige jaren opvallend laag in Vlaanderen, en bevestigt zo een sterke daling die reeds in 2000 werd ingezet.

Synthese

DEEL II Vlaamse buitenlandse handel in producten voor tweërlei gebruik

Producten voor tweërlei gebruik (*dual-use*) zijn niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld, maar kunnen eventueel wel een militaire toepassing hebben. Uit veiligheidsoverwegingen wordt daarom ook de handel in deze producten gecontroleerd. In het Vlaams controlesysteem hebben producten voor tweërlei gebruik in principe een burgerlijke eindgebruiker. Als de gebruiker militair is, valt de handel immers onder de *catch-all* clause van het Belgisch KB buitenlandse wapenhandel van 1993, en wordt het goed als een militair product beschouwd.

Aangezien een ander regime geldt voor de controle op deze handelsstromen voor drie groepen van bestemmingslanden, maken we een onderscheid tussen intracommunautaire overdracht (binnen de Europese Unie), export naar 'bevriende' landen en export naar 'overige' landen. Omdat de handel in de meeste producten voor tweërlei gebruik vrij is (binnen de EU) of via een communautaire algemene vergunning loopt (met de 'bevriende' landen), worden voor die handel geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid. Een analyse van de vergunde uitvoer van deze producten geeft dus een partieel beeld. Voor export naar de 'overige' landen is daarentegen steeds een individuele, globale of nationale algemene uitvoervergunning vereist.

Met uitzondering van de producten die behoren tot de categorie "speciale materialen en aanverwante apparatuur" (CAT1), worden in Vlaanderen slechts voor een eerder beperkt gamma aan producten voor tweërlei gebruik vergunningen uitgereikt.

Intracommunautaire overdracht

Voor de intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik werden in 2009 12 individuele vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid. Deze vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 51,6 miljoen euro. Deze waarde ligt daarmee ongeveer op hetzelfde niveau als in 2008 (+4%). Vergeleken met 2007 gaat het echter om een sterke daling (-59%).

Net als in de vorige jaren werd geen enkele vergunningsaanvraag voor intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik geweigerd in Vlaanderen.

De vergunde overdracht betreft steeds producten die nucleair gerelateerd zijn, bijvoorbeeld speciale splijtstoffen of uitrusting voor kernreactoren. Deze overdracht is in hoofdzaak

bestemd voor Duitsland. Daarnaast worden ook andere Vlaamse producten voor tweeërlei gebruik naar EU-lidstaten verhandeld, bijvoorbeeld bepaalde chemische stoffen of elektronica. Hoe groot deze handelsstromen zijn, is echter onbekend, aangezien voor de overgrote meerderheid van de dual-use producten het principe van vrij verkeer van goederen geldt, en dus geen vergunning vereist is.

Export naar 'bevriende' landen

In 2009 werden 9 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 0,4 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de uitvoer van producten voor tweeërlei gebruik naar 'bevriende' landen (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten).

Net als in de vorige jaren werd geen enkele vergunningsaanvraag voor de uitvoer van producten voor tweeërlei gebruik naar deze landen geweigerd door de Vlaamse overheid. De uitgereikte (individuele) vergunningen hebben – op 1 uitzondering na – betrekking op nucleaire goederen.

Ook dit beeld is een onderschatting van de reële *dual-use* export aangezien voor de export naar 'bevriende' landen voor de meeste van deze producten een communautaire algemene uitvoervergunning geldt. Voor deze export dienen de Vlaamse exporteurs dus geen vergunningen in Vlaanderen aan te vragen.

Export naar 'overige' landen

Voor de vergunningsplichtige dual-use export naar de 'overige' landen gelden noch vrij verkeer, noch communautaire algemene vergunningen. Dat wil zeggen dat voor deze uitvoer in Vlaanderen zowel individuele als globale vergunningen worden uitgereikt. In 2009 reikte de Vlaamse overheid 67 individuele uitvoervergunningen uit.

Met een totale waarde van 59,9 miljoen euro ligt de waarde van de vergunde export van producten voor tweeërlei gebruik met individuele vergunningen naar de 'overige' landen, beduidend lager dan in 2008 en 2007: op 2 jaar tijd is deze waarde net niet gehalveerd (-49%). Deze sterke daling kunnen we toeschrijven aan de vergunde export van chemische stoffen en mengsels die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen. Terwijl voor deze producten een aantal jaar geleden vooral individuele exportlicenties werden aangevraagd, gebeurde de export van deze producten in 2009 in belangrijke mate met globale vergunningen.

In 2009 werden drie individuele vergunningsaanvragen geweigerd door de Vlaamse overheid: tweemaal voor de export van een bepaald type lenzen naar Hongkong en eenmaal voor de export van niet-nader gespecificeerde producten naar Iran. Deze laatste export was

vergunningplichtig onder een *catch-all* clausule in Verordening EG 1334/2000 (art.4.1). Op basis van deze *catch-all* werd ook een andere export naar Iran onder vergunning geplaatst, maar die export werd wel toegestaan door de Vlaamse overheid.

Verder werden in 2009 ook vier individuele vergunningen uitgereikt voor de export van afdichtingen en pakkingen met eindgebruik in Iran op basis van EG 423/2007, een verordening die betrekking heeft op de controle van export naar Iran met het oog op het beperken van het risico op de ontwikkeling van nucleaire wapens door het land.

Behalve individuele vergunningen werden in 2009 ook 31 globale vergunningen uitgereikt voor de uitvoer van producten voor tweëerlei gebruik naar 'overige' bestemmingslanden. Met een globale vergunning kunnen Vlaamse exporteurs een aantal vooraf bepaalde producten uitvoeren naar in principe alle civiele bestemmingen binnen de landen die zijn opgenomen in de vergunning (binnen de waarde van de vergunning). Soms zijn dit 30 potentiële bestemmingslanden, in andere gevallen slechts één of twee. Bij een klein aantal globale vergunningen wordt een beperking opgelegd met betrekking tot de eindgebruikers in de vooropgestelde landen van bestemming, bijvoorbeeld in China.

De 31 globale vergunningen die in 2009 werden uitgereikt hebben een gezamenlijke waarde van bijna 1,3 miljard euro. Dit betekent echter niet dat voor deze som *dual-use* producten werden uitgevoerd vanuit Vlaanderen: gezien de specifieke aard van de globale vergunningen dienen we deze totale waarde louter te beschouwen als een optelsom van de verschillende maximumbedragen.

Geen enkele aanvraag voor een globale vergunning werd geweigerd door de Vlaamse overheid in 2009.

Inhoudstafel

	VOORWOORD	2
	SYNTHESE	3
	INHOUDSTAFEL	8
	OVERZICHT TABELLEN	12
	OVERZICHT FIGUREN	15
	DEEL I VLAAMSE BUITENLANDSE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL	17
1	INLEIDING: DE CONTROLE OP HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL	19
2	VLAAMSE RAPPORTERINGSWIJZE OVER DE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL ANNO 2009	23
3	INVOER VAN MILITAIR MATERIEEL	27
3.1	Algemeen overzicht en evolutie sinds 2001	28
3.2	Aard van de vergunde invoer	31
3.2.1	Algemeen overzicht	31
3.2.2	Invoer van kleine en lichte wapens	33
3.3	Herkomst van de ingevoerde goederen	37
3.4	Laatst gerapporteerde gebruikers van de ingevoerde goederen	39
4	UITVOER VAN MILITAIR MATERIEEL	41
4.1	Algemeen overzicht en evolutie sinds 1994	42
4.2	Geweigerde vergunningsaanvragen	44
4.3	Vlaamse exportcijfers in Belgische en Europese context in 2008	45
4.4	Aard van de vergunde export	49
4.5	Bestemming van de vergunde export	53
4.5.1	Regio's van bestemming	53
4.5.2	Opmerkelijke landen van bestemming en eindgebruik	55
4.5.2.1	Europa	55
4.5.2.2	Afrika	56

4.5.2.3	Amerika	57
4.5.2.4	Azië	57
4.6	Laatst gerapporteerde gebruikers van de vergunde export	61
4.6.1	Algemeen overzicht	61
4.6.2	Top-10 van laatst gerapporteerde gebruikers	63
4.6.3	Vergunningen waarbij de laatst gerapporteerde gebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt	65
5	DOORVOER VAN MILITAIR MATERIEEL	67
5.1	Algemeen overzicht en evolutie sinds 1999	68
5.2	Kenmerken van de doorvoervergunningen	71
6	CONCLUSIES	75
	 DEEL II VLAAMSE BUITENLANDSE HANDEL IN PRODUCTEN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK	 79
1	INLEIDING	81
2	VLAAMSE RAPPORTERINGSWIJZE OVER DE HANDEL IN PRODUCTEN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK ANNO 2009	85
3	INTRACOMMUNAUTAIRE OVERDRACHT	87
3.1	Uitgereikte vergunningen	88
3.2	Geweigerde vergunningsaanvragen	90
4	UITVOER VAN PRODUCTEN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK	91
4.1	‘Bevriende’ landen	93
4.1.1	Uitgereikte vergunningen	93
4.1.2	Geweigerde vergunningsaanvragen	95

4.2	'Overige' landen	95
4.2.1	Uitgereikte individuele vergunningen	96
4.2.1.1	Evolutie	96
4.2.1.2	Aard van de producten	97
4.2.2	Uitgereikte globale vergunningen	99
4.2.2.1	Aantal bestemmingslanden	99
4.2.2.2	Beperkingen op eindgebruikers	100
4.2.3	Bestemming van de producten voor tweeërlei gebruik	102
4.2.3.1	Nucleaire goederen (CAT0)	102
4.2.3.2	Speciale materialen en aanverwante apparatuur (CAT1)	104
4.2.3.3	Materiaalbewerking (CAT2)	107
4.2.3.4	Elektronica (CAT3)	109
4.2.3.5	Telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5)	110
4.2.3.6	Sensoren en lasers (CAT6)	112
4.2.3.7	Navigatie en vliegtuigelektronica (CAT7)	113
4.2.3.8	Ruimtevaart en voortstuwing (CAT9)	114
4.2.3.9	Vergunningen op basis van de <i>catch-all</i> clausule van Verordening 1334/2000	115
4.2.4	Geweigerde vergunningsaanvragen	116
4.3	Vergunningsplichtige export op basis van EG 423/2007	117
5	CONCLUSIES	119
	 BIJLAGEN	 125
1	BIJKOMENDE TABELLEN	127
1.1	Invoer van militair materieel	128
1.2	Uitvoer van militair materieel	130
1.3	Uitvoer van producten voor tweeërlei gebruik	138
2	DATABANKEN VLAAMS VREDESINSTITUUT	139
3	VLAAMSE LIJST VAN MILITAIRE GOEDEREN	143
3.1	EUROPESE LIJST VAN MILITAIRE GOEDEREN (23 FEBRUARI 2009)	144
3.2	Vlaamse aanvullingen op Europese lijst	150

4	EUROPESE LIJST VAN PRODUCTEN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK: HOOFD- EN SUBCATEGORIEËN	151
5	CHRONOLOGIE VAN ACTIVITEITEN INZAKE BUITENLANDSE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL EN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK IN HET VLAAMS PARLEMENT IN 2009	153
6	PUBLICATIES VAN HET VLAAMS VREDESINSTITUUT INZAKE WAPENHANDEL EN -PRODUCTIE IN 2009	157
6.1	Rapporten	158
6.2	Adviesnota's	159
	EINDNOTEN	160

Overzicht tabellen

Tabel 1: Overzicht van aantal en totale waarde van uitgereikte invoervergunningen per maand, 2009

Tabel 2: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van goedgekeurde invoervergunningen per jaar, 2001-2009

Tabel 3: Overzicht van evolutie waarde (en aantal) vergunde invoer van ML5 en ML6, 2005-2009

Tabel 4: Percentage KLV en toebehoren in totaal aantal invoervergunningen, 2005-2009

Tabel 5: Evolutie vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwante materieel, 2005-2009

Tabel 6: Aantal en waarde van invoervergunningen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2007-2009

Tabel 7: Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen per maand, 2009

Tabel 8: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van verleende uitvoervergunningen per jaar, 1994-2009

Tabel 9: Overzicht van aantal en totale waarde van geweigerde uitvoervergunningen, september 2003-2009

Tabel 10: Waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen voor producten op de EU-lijst (ML1-22) per land, 2008

Tabel 11: Vergelijking van de waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen (in miljoen euro) van de drie gewesten en het federale niveau op basis van periodieke verslagen, 2005-2008

Tabel 12: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Europa, 2009

Tabel 13: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Afrika, 2009

Tabel 14: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Zuid-Amerika, 2009

Tabel 15: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Zuid-West-Azië, 2009

Tabel 16: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in West-Azië, 2009

Tabel 17: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Zuid-Azië, 2009

Tabel 18: Aard van uitgevoerde goederen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2008-2009

Tabel 19: Top-10 van laatst gerapporteerde gebruikers van de vergunde Vlaamse wapenexport (in waarde), 2009

Tabel 20: Aantal en waarde van uitgereikte uitvoervergunningen met een gerapporteerde eindgebruiker die zich niet in het land van bestemming bevindt

Tabel 21: *Overzicht van aantal en totale waarde van uitgereikte doorvoervergunningen per maand, 2009*

Tabel 22: *Overzicht van totaal aantal en totale waarde van doorvoervergunningen per jaar, 1999 - 2009*

Tabel 23: *Uitgereikte doorvoervergunningen, per land van bestemming, 2009*

Tabel 24: *Overzicht van individuele vergunningen voor intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik, 2009*

Tabel 25: *Overzicht van bestemmingslanden en de waarde van vergunde intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik, 2007- 2009*

Tabel 26: *Overzicht van individuele uitvoervergunningen van producten voor tweërlei gebruik naar 'bevriende' landen, 2009*

Tabel 27: *Overzicht van 'bevriende' bestemmingslanden van de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen, 2007- 2009*

Tabel 28: *Overzicht van individuele uitvoervergunningen voor producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2007-2009*

Tabel 29: *Overzicht van globale uitvoervergunningen van producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2007-2009*

Tabel 30: *Overzicht van aantal landen van bestemming in globale vergunningen voor producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2009*

Tabel 31: *Overzicht van globale vergunningen met een beperking op eindgebruikers*

Tabel 32: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT0 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 33: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT1 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 34: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT2 naar 'overige' landen per subcategorie, 2008-2009*

Tabel 35: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT3 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 36: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT5 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 37: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT6 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 38: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT7 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 39: *Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT9 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009*

Tabel 40: *Overzicht van de geweigerde uitvoervergunningen voor producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2009*

Tabel 41: *Overzicht van de uitvoervergunningen voor producten voor tweërlei gebruik op basis van EG 423/2007, 2009*

Tabel 42: Verdeling uitgereikte invoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2008

Tabel 43: Aantal en waarde van verstrekte invoervergunningen voor militair materieel per regio/land van herkomst, 2007-2009

Tabel 44: Overzicht van aantal en waarde van uitgereikte uitvoervergunningen, september 2003 - 2009

Tabel 45: Evolutie van de waarde van de vergunde Belgische wapenexport op basis van de jaarlijkse COARM-rapporten, 1998-2008

Tabel 46: Ratio vergunde wapenexport/bevolking in 2008 voor de 27 EU-lidstaten

Tabel 47: Verdeling verstrekte uitvoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2009

Tabel 48: Aantal en totale waarde van verstrekte uitvoervergunningen voor militair materieel per continent, regio en land van bestemming, 2007-2009

Tabel 49: Overzicht van het aantal consultaties door EU-lidstaten per land van bestemming, 2006-2008

Tabel 50: Verdeling uitgereikte individuele uitvoervergunningen voor producten voor tweëerlei gebruik naar 'overige' landen, naar type goederen, 2007-2009

Overzicht figuren

Figuur 1: Evolutie van de waarde van invoervergunningen (in miljoen euro), 2001-2009

Figuren 2 en 3: Verdeling van de waarde van vergunde invoer naar type militair materieel, 2008-2009

Figuur 4: Evolutie van waarde vergunde invoer kleine en lichte wapens (in miljoen euro), 2005-2009

Figuur 5: Evolutie van waarde vergunde invoer kleine en lichte wapens, per type (in euro), 2005-2009

Figuren 6 en 7: Verdeling van de waarde van invoervergunningen naar regio van herkomst, 2008-2009

Figuur 8: Evolutie waarde vergunde wapeninvoer per continent (in miljoen euro), 2005-2009

Figuur 9: Totale waarde van goedgekeurde Vlaamse uitvoervergunningen per jaar (in miljoen euro), 1994-2009

Figuur 10: Evolutie van de waarde van de vergunde Belgische wapenexport op basis van de jaarlijkse COARM-rapporten (in miljoen euro), 1998-2008

Figuren 11 en 12: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar aard van goederen, 2008-2009

Figuren 13 en 14: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar regio van bestemming, 2008-2009

Figuur 15: Aantal doorvoervergunningen per jaar, 1999 – 2009

Figuur 16: Overzicht van (mogelijke) bestemmingslanden, verdeeld naar procedures voor de export van dual-use producten vanuit Vlaanderen

Figuur 17: Evolutie van de waarde van de vergunde uitvoer van CAT1 en de overige categorieën (in miljoen euro), 2007-2009

Figuren 18 en 19: Verdeling van de waarde van individuele uitvoervergunningen naar 'overige' landen, naar categorie van producten, 2008-2009

DEEL I

*Vlaamse buitenlandse handel
in militair materieel*

1

Inleiding: de controle op handel in militair materieel

Controle op internationale wapenhandel is een preventief middel om te zorgen voor meer vrede en veiligheid: het kan helpen om bijvoorbeeld de dreiging van gewapende conflicten en de verspreiding van massavernietigingswapens te verminderen. Wapenhandel wordt uit politieke, economische en veiligheidsoverwegingen niet gebannen, maar een controle-systeem met verplichte vergunningen laat toe rekening te houden met veiligheidsaspecten, mensenrechten en conflictpreventie. Wapenexport wordt geval per geval beoordeeld aan de hand van internationaal overeengekomen richtlijnen. Niet alleen waar, maar ook door wie de wapens gebruikt worden is bij die beoordeling bepalend. Doeltreffende controle op wapenhandel is een noodzakelijke voorwaarde voor de naleving van internationale afspraken en verplichtingen, en is een belangrijke voorwaarde voor meer vrede en stabiliteit.

Ter inleiding van het eerste deel van dit jaarrapport dat ingaat op de vergunde Vlaamse buitenlandse handel in militair materieel, worden beknopt enkele sleutelementen toegelicht: de geldende wetgeving, de procedure, en de rapportage.

Wetgeving¹

De wetgeving rond wapenexport is niet eenvoudig: internationale, nationale en regionale afspraken en regels spelen een rol. Internationaal bestaan gespecialiseerde werkgroepen waar landen afspraken maken en informatie uitwisselen over wapenhandel. Daarnaast nemen ook de Verenigde Naties (VN) initiatieven met betrekking tot wapenhandel. Zo zijn op het niveau van de VN volop onderhandelingen aan de gang over de totstandkoming van een wereldwijd verdrag inzake wapenhandel. Ook de rol van de Europese Unie is van groot belang. Een van de belangrijkste instrumenten om de aanpak van wapenhandel in de EU-landen te harmoniseren is het Gemeenschappelijk Standpunt van de Europese Unie tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.² Dit Gemeenschappelijk standpunt legt 8 criteria vast waarmee overheden moeten rekening houden bij het al dan niet toestaan van een wapenexport, bijvoorbeeld interne spanningen, respect voor mensenrechten, regionale stabiliteit, enz. Dit Gemeenschappelijk Standpunt actualiseert en vervangt de Europese Gedragscode¹ inzake wapenexport van 1998, en is juridisch bindend voor alle EU-lidstaten.

Op Europees niveau is ook nog een andere fundamentele wijziging aan de gang inzake de regulering van wapenhandel. Op 23 april 2009 werd een richtlijn aangenomen door de Raad van de Europese Unie met betrekking tot intracommunautaire handel in defensie-gerelateerde producten.³ De implicatie van deze richtlijn is dat 'uitvoer' in de douane-technische betekenis van het woord, enkel nog betrekking heeft op handel met niet-EU-lidstaten. Intracommunautaire handel in militair materieel blijft aan controle onderworpen, maar dan wel volgens een soepeler vergunningssysteem.⁴ Deze Europese richtlijn zet nieuwe bakens uit voor de nationale wetgeving over wapenhandel in de EU-lidstaten, en dus ook in België en Vlaanderen. Tegen uiterlijk eind juni 2011 moeten de lidstaten hun nationale

---

¹ De Europese Gedragscode was slechts een politieke afspraak, geen bindend document

wetgeving en bestuurrechtelijke bepalingen aanpassen aan deze richtlijn en tegen eind juni 2012 moet deze wetgeving worden toegepast. Binnen Europa vormt België ook een unie met Luxemburg (BLEU) en Nederland (BENELUX). Binnen deze unies gelden nog eens speciale afspraken.⁵

Tot slot is in België de bevoegdheid voor wapenhandel geregionaliseerd: de drie gewesten zijn daar sinds 2003 voor bevoegd, met uitzondering van de in- en uitvoer met betrekking tot het leger en politie. Voorlopig geldt nog steeds de federale wetgeving uit 1991⁶, maar in Vlaanderen wordt gewerkt aan een eigen 'Wapenhandeldecreet'. In zijn beleidsnota voor de nieuwe legislatuur (2009-2014) stelt de Vlaams minister-president tot doel de huidige reglementering te actualiseren via een eigen Vlaams decreet.⁷ In afwachting van een eigen decreet geldt nu nog de federale wet.

Wat de afbakening van 'wapens' of 'militair materieel' betreft, heeft de Europese Unie een lijst opgesteld van producten waarvoor een vergunning nodig is bij de uitvoer ervan. Die noemen we 'wapens', 'militaire producten' of 'militair materieel'. Sommige landen hebben die lijst verder uitgebreid. Een aantal landen hebben verder ook een *catch-all* bepaling in hun wetgeving: als een 'gewoon' product, dat niet op de lijst staat, een militair gebruik heeft, kan voor de handel in dat product een vergunning nodig zijn, en wordt het dus als een militair product beschouwd. Bij *catch-all* beslist de bevoegde overheid dus dat een product dat niet op de EU-lijst of nationale lijst van militaire goederen staat, toch gecontroleerd wordt omdat het een militair eindgebruik heeft. In de Belgische wetgeving is de lijst uitgebreider dan de EU-lijst en bovendien is een *catch-all* clause ingesteld.⁸

Algemene procedure

Naast een begrip van het wetgevend kader voor wapenhandel, is ook een zicht op de huidige procedures van belang voor een goed begrip van voorliggend jaarrapport. Die procedures worden aan de hand van een voorbeeld geïllustreerd: bedrijf X heeft een contract afgesloten met een klant in land Y voor 200 wapenvizieren en wil dus zijn producten uitvoeren. X dient een aanvraag in bij de Dienst Controle Wapenhandel (DCW) om een uitvoervergunning te krijgen. DCW is een administratieve dienst binnen het departement Internationaal Vlaanderen. Bij die aanvraag moet het bedrijf o.a. een algemene vergunning als wapenhandelaar van de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie voegen, en een invoercertificaat of een certificaat van eindbestemming, in dit geval van de klant in land Y. De DCW stelt dan een dossier samen met een advies op basis van technische, juridische en politieke afwegingen. Voor een inschatting van de toestand in land Y gebruikt de dienst onder meer de landenfiche die de FOD Buitenlandse Zaken bijhoudt. Op basis van het hele dossier neemt de bevoegde minister de uiteindelijke beslissing, al dan niet na het inwinnen van extra advies. Indien negatief, wordt geen vergunning uitgereikt. Indien positief, wordt de vergunning verstuurd naar bedrijf X. De vergunning wordt bij het pakket

---

II Een overzicht van vergunningsplichtige militaire goederen is beschikbaar in bijlage 3 van dit rapport.

wapenvizieren gevoegd en verstuurd naar de klant. Onderweg moet de handel aangegeven worden bij de Belgische douane, die controleert of alles overeenstemt met wat op de vergunning staat. Na de effectieve levering in land Y moet bedrijf X een bewijs van aankomst leveren aan de DCW. Dat is het algemeen model van de procedure voor uitvoer van militair materieel. Voor bepaalde bestemmingslanden, soorten eindgebruik en producten bestaan specifieke procedures.

Rapportage

Bedrijven die militaire producten uit-, in- of doorvoeren, dienen daarvoor vergunningen aan te vragen bij de Vlaamse overheid. Op basis van artikel 17 van de federale wet van 1991 moet de overheid rapporteren aan het parlement over deze vergunningsaanvragen. In het Vlaams Parlement was het tot juni 2009 de Subcommissie Wapenhandel die het gevoerde beleid opvolgde en controleerde. Sinds de start van de nieuwe legislatuur (2009-2014) vindt de rapportage over het Vlaamse vergunningsbeleid inzake wapenhandel plaats in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking. Het parlement heeft geen rechtstreekse stem in goedkeuringsprocedure voor concrete uitvoervergunningen, maar kan achteraf wel oordelen over de opportuniteit van genomen beslissingen. Maandelijks, halfjaarlijks en jaarlijks worden verslagen over vergunningen ook publiek bekend gemaakt via de website van de Dienst Controle Wapenhandel.⁸

In voorliggend rapport worden op basis van deze beschikbare cijfers de aanvragen voor Vlaamse in-, uit- en doorvoervergunningen voor militair materieel geanalyseerd. Daarbij worden niet enkel de totaalcijfers behandeld, maar ook de aard en bestemming van deze handel. Evoluties en trends worden geduid, en ook enkele opmerkelijke bestemmingslanden van Vlaamse wapenexport worden tegen het licht gehouden. In een eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de rapportage over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel waarop de analyses gebaseerd zijn.

2

Vlaamse rapporteringswijze over de handel in militair materieel anno 2009

Sinds de regionalisering van de bevoegdheid voor de controle op de buitenlandse wapenhandel in de zomer van 2003 zijn de drie Belgische gewesten bevoegd voor het goedkeuren of weigeren van vergunningsaanvragen en de verplichte rapportage hierover over aan hun respectievelijke parlementen. De voorbije jaren is er een duidelijke evolutie naar een verhoogde transparantie in de rapporteringswijze die de Vlaamse overheid hiervoor hanteert. Geleidelijk aan evolueerde de verslaggeving van geaggregeerde cijfers per land van bestemming/afzender en louter een opsplitsing van het aantal vergunningen naar categorie van bestemming en een ruwe indeling van militair materieel,^{III} naar een rapportage waarin voor elke individuele vergunningsaanvraag meerdere kenmerken worden opgelijst. Wat de frequentie van de verslaggeving betreft, is een halfjaarlijkse en jaarlijkse rapportage van de regering aan het parlement wettelijk vastgelegd. Naast die verplichte rapportage, maakt de Vlaamse overheid sinds oktober 2005 ook maandelijks overzichten van de verleende en geweigerde in-, uit- en doorvoervergunningen publiek.⁹

Gezien de analyses in voorliggende rapport gebaseerd zijn op de beschikbare periodieke maandelijks en zesmaandelijks verslagen van de Dienst Controle Wapenhandel (DCW), worden eerst de evoluties in verslaggeving aangaande handel in militair materieel toegelicht. Op 13 november 2006 publiceerde het Vlaams Vredesinstituut de adviesnota 'Transparantie in de rapportage over de buitenlandse wapenhandel in Vlaanderen'.¹⁰ In die adviesnota werd de toenmalige verslaggeving geëvalueerd op vlak van transparantie (beschikbaarheid, gedetailleerdheid, betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid, alomvattendheid en relevantie van de informatie) en werden een aantal wijzigingen aan de manier van rapporteren geadviseerd. De belangrijkste en een absoluut noodzakelijke wijziging die het Vredesinstituut in zijn advies voorop stelde was de toevoeging van zowel 'land van eindgebruik' als 'bestemming' als categorieën in de periodieke rapportage. Op dat moment werden in de periodieke verslagen namelijk enkel het land van bestemming en het type eindgebruiker vermeld. Dit was op twee vlakken problematisch. Ten eerste is het vermelden van de bestemming wettelijk vereist: het wordt opgelegd door de Belgische wet op de buitenlandse wapenhandel van 1991.¹¹ Ten tweede is de categorie 'eindgebruiker' zonder de opname van het land van eindgebruik zinledig. Goederen bestemd voor land X met als opgegeven eindgebruiker 'overheid' kunnen op basis van deze werkwijze zowel voor de overheid van land X bestemd zijn, als voor de overheid van land Y, wat een adequate parlementaire controle op het beleid sterk bemoeilijkt.

In 2006 werd op dit vlak een eerste wijziging doorgevoerd door in de betreffende maandrapporten en in het halfjaarlijks verslag de vergunningsaanvragen waar de eindgebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt, expliciet te vermelden. Bij deze specifieke vergunningsaanvragen werd dan naast het land van bestemming ook het type bestemming, het type eindgebruiker en het land waar de eindgebruiker resideert, meegedeeld.

III De indeling van militair materieel van voor 2005 bestaat slechts uit vier brede rubrieken: 'licht' materieel (kleine en lichte wapens en de munitie, delen en onderdelen hiervan), 'halflicht' materieel (mortieren, granaten, explosieven, raketten en onderdelen), 'zwaar' materieel (materieel dat werd opgenomen in het wapenregister van de Verenigde Naties) en 'ander' materieel (elektronische en optische systemen, radars, communicatiesystemen, chemische producten en OC-sprays).

In de andere gevallen is er geen expliciete vermelding van het land van eindgebruiker, maar kan men er van uit gaan dat de eindgebruiker zich in het land van bestemming bevindt (en dus dat land van eindgebruiker gelijk is aan land van bestemming).

In het rapport 'Vlaams Buitenlandse Wapenhandel 2006'¹² werd deze aanpassing beschouwd als een significante stap in het verhogen van de transparantie, maar werd er ook op gewezen dat met betrekking tot het niet opnemen van de categorie 'bestemming' een belangrijk probleem bleef bestaan. De opname van deze categorie is immers wettelijk verplicht. Bovendien laat informatie over de bestemming toe na te gaan wat met de goederen gebeurt vooraleer ze hun eindbestemming bereiken. In 2007 werd deze hiaat weggewerkt: het maandrapport juli-augustus 2007 bevat voor het eerst voor elke vergunningsaanvraag het land van bestemming, de bestemming, de eindgebruiker (indien deze gekend is en verschilt van de bestemming) en het land van eindgebruiker (indien de eindgebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt).

In 2009 werden, net zoals in 2008, geen nieuwe wijzigingen doorgevoerd in de rapporteringswijze in de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement.

Op basis van het voorgaande kan men besluiten dat in de periodieke verslagen van de Vlaamse overheid inzake de buitenlandse handel in militair materieel voor elke individuele (goedgekeurde en geweigerde) vergunningsaanvraag volgende kenmerken worden vermeld:

- de aard van de goederen^{IV}
- de waarde van de vergunningsaanvraag^V
- het land van afzender
- het land van bestemming
- het type bestemming
- het type eindgebruiker (indien deze bekend is en niet de bestemming is)
- het land van de eindgebruiker (indien dit niet het land van bestemming is).

IV Deze indeling naar aard van de goederen is gebaseerd op de indeling van de Europese lijst van militaire goederen (aangevuld met een aantal Vlaams categorieën: ML23-26) en indien mogelijk ook verfijnd naar de subcategorie en eventueel zelfs een sub-subcategorie. De meest recente versie van de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen bevindt zich in bijlage 3 van dit rapport.

V Deze waarde komt echter niet noodzakelijk overeen met de waarde van de effectieve export. Soms worden vergunningen bijvoorbeeld niet gebruikt of niet opgebruikt.

3

Invoer van militair materieel

3.1

Algemeen overzicht en evolutie sinds 2001

In 2009 werden 450 vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de invoer van militair materieel. Deze uitgereikte invoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 53,3 miljoen euro. Slechts 1 aanvraag voor een invoervergunning werd geweigerd door de Vlaamse overheid in 2009. Het betreft een vergunning aangevraagd door een particulier voor de invoer uit de Verenigde Staten van een wapenlamp met voorrip voor vuurwapens ter waarde van 460 euro. Omdat het om een verboden wapen ging, werd deze vergunningsaanvraag geweigerd door de Vlaamse overheid.¹³

De uitgereikte invoervergunningen hebben doorgaans een eerder beperkte waarde. Net als in 2008, had meer dan 40% van de vergunningen een waarde van minder dan 1.000 euro in 2009. Het betreft daarbij in de meeste gevallen vergunningen voor de invoer van vuurwapens van categorie ML23. Dit zijn voornamelijk historische, folkloristische en decoratieve wapens (de zogenaamde HFD-wapens) en bepaalde jacht- en sportwapens.^{VI} Verder vallen onder deze vergunningen met een beperkte waarde ook vaak invoervergunningen voor toebehoren en onderdelen voor wapens uit ML1 (kleine en lichte wapens). Deze vergunningen voor materieel uit ML1 en ML23 waren vrijwel steeds bestemd voor particulieren.

Behalve deze grote groep van invoervergunningen met een beperkte waarde, zijn er echter ook een aantal zeer 'waardevolle' vergunningen die ervoor zorgen dat het gemiddelde bedrag van de invoervergunningen in Vlaanderen vrij hoog ligt (118.445 euro).

VI Het betreft wapens met gladde loop die worden gebruikt voor jacht- of sportdoeleinden. Dergelijke wapens mogen niet speciaal ontworpen zijn voor militair gebruik en ook niet volautomatisch zijn.

Tabel 1: Overzicht van aantal en totale waarde van uitgereikte invoervergunningen per maand, 2009

Maand	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	40	999.952,71
Februari	0	–
Maart	77	5.300.432,70
April	52	14.473.308,03
Mei	18	782.792,37
Juni	69	12.574.421,32
Juli – augustus ^{vii}	72	12.881.050,83
September	21	1.634.985,86
Oktober	31	2.073.671,16
November	21	1.148.634,41
December	49	1.431.130,91
Totaal	450	53.300.380,30

In 2009 lag het aantal uitgereikte invoervergunningen iets hoger dan in 2008 (450 vergeleken met 430 in 2008), maar lag de totale waarde van de vergunde invoer beduidend lager (53,3 miljoen tegenover 107,8 miljoen euro in 2008).

Tabel 2: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van goedgekeurde invoervergunningen per jaar, 2001-2009

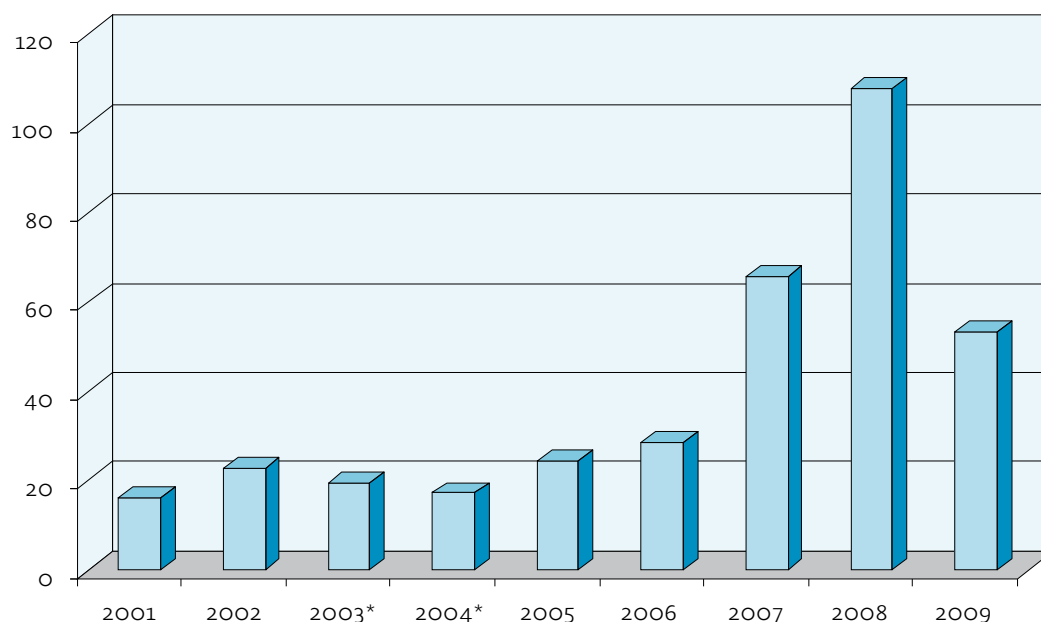
Periode	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
2001	258	16.107.131,00
2002	295	22.637.773,00
2003 ^{viii}	256	19.382.012,65
2004 ^{viii}	266	17.219.446,59
2005	274	24.313.938,75
2006	256	28.529.176,57
2007	280	65.904.921,42
2008	430	107.783.403,63
2009	450	53.300.380,30
Totaal	2765	355.178.183,91

VII Voor de maanden juli-augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is net als vorig jaren enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

VIII De cijfers voor 2003 en 2004 zijn geschatte cijfers. Voor de wijze waarop deze schattingen tot stand kwamen, zie Duquet, N. (2008), Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik 2007, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p.12

De sterke daling van de totale waarde van de vergunde invoer in 2009 vergeleken met 2008 is niet echt verrassend. Aangezien het gros van de invoervergunningen slechts een beperkte waarde heeft, kunnen een beperkt aantal erg 'waardevolle' invoervergunningen de totale jaarlijkse waarde van de vergunde invoer sterk beïnvloeden. Zo werd vorig jaar vastgesteld dat de uitzonderlijke hoge waarde van de vergunde invoer in 2008 (+ 60% ten opzichte van 2007) vrijwel volledig kon worden toegeschreven aan een klein aantal, maar erg waardevolle, invoervergunningen voor (voornamelijk Franse en Israëliëse) vuurgeleidingssystemen bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie.^{IX} Deze invoer vanuit Israël en Frankrijk viel in 2009 grotendeels weg, wat deze daling gedeeltelijk verklaard. Een ander factor die meespeelde is de sterk afgenomen waarde van de vergunde invoer van militaire voertuigen en hun onderdelen.

Figuur 1: Evolutie van de waarde van invoervergunningen (in miljoen euro), 2001-2009

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens

IX Bij een aantal van deze vergunningen werd als eindgebruiker het Belgisch leger gerapporteerd.

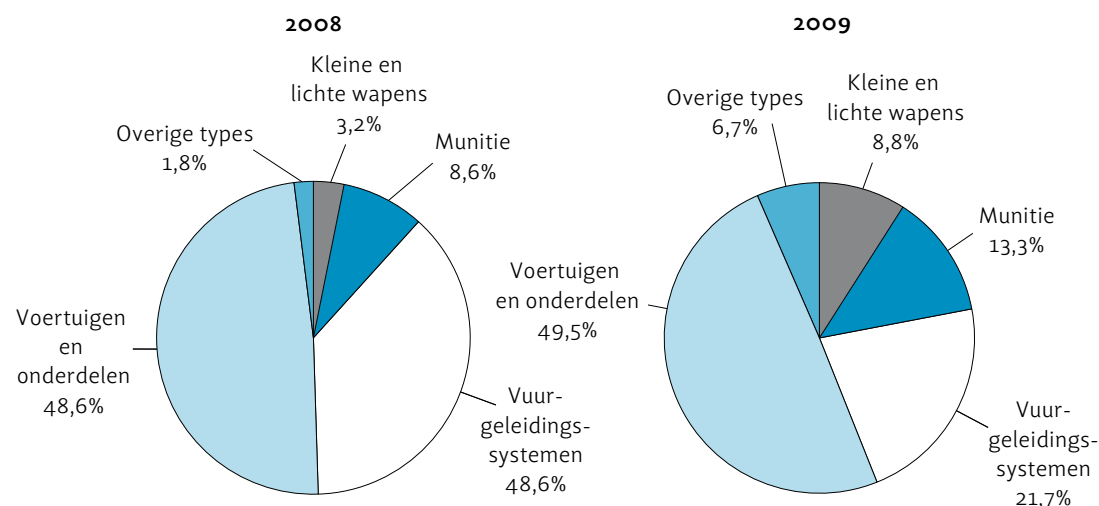
3.2 Aard van de vergunde invoer

3.2.1 Algemeen overzicht

Drie types van militair materieel stonden in 2009 samen in voor ongeveer 95% van de totale waarde van de vergunde wapenimport in Vlaanderen: militaire voertuigen en –onderdelen, vuurgeleidingssystemen en kleine en lichte wapens (en aanverwante munitie en attributen/onderdelen).

In 2009 bestond de waarde van vergunde invoer van militair materieel in Vlaanderen voor de helft uit **militaire voertuigen en voertuigonderdelen** (ML6 - 50%). Dit was ook in 2008 reeds het geval, al ligt de totale waarde van de vergunde invoer van dit type militair materieel in absolute cijfers voor 2009 een stuk lager. Het betreft hierbij voornamelijk vergunningen voor de invoer van voertuigonderdelen, met als laatst gerapporteerde gebruiker de Belgische krijgsmacht (via de defensiegerelateerde industrie of een handelaar) of de lokale defensiegerelateerde industrie (zonder vermelding van een andere eindgebruiker). Deze voertuigonderdelen kwamen in 2009 uit de Verenigde Staten, Israël, Italië, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Vergunningen voor volledige militaire voertuigen komen ook voor. Deze voertuigen zijn voornamelijk afkomstig uit Duitsland en hebben als laatst gerapporteerde gebruiker zowel de Vlaamse industrie als handelaars en particulieren.

Figuren 2 en 3: Verdeling van de waarde van vergunde invoer naar type militair materieel, 2008-2009^x

^x Zie bijlage 1.1, tabel 42 voor een gedetailleerd overzicht.

De vergunde invoer van **vuurgeleidingssystemen** in 2009 stond in voor ongeveer een kwart (22%) van de totale waarde van de vergunde invoer. Het betreft hierbij meestal systemen voor het opsporen, aanwijzen, verkennen of volgen van het doelwit en het bepalen van de schootsafstand ('*target acquisition*-systemen', ML5.b). Ook hier is de laatst gerapporteerde gebruiker vaak de Belgische krijgsmacht (via de Vlaamse defensiegerelateerde industrie). Verder werden in 2009 ook invoervergunningen uitgereikt voor andere types van vuurgeleidingssystemen (ML5.a en ML5.d). De vuurgeleidingssystemen waarvoor in 2009 invoervergunningen werden uitgereikt zijn afkomstig uit Israël en in mindere mate uit Zuid-Afrika.

Tabel 3: *Overzicht van evolutie waarde (en aantal) vergunde invoer van ML5 en ML6, 2005-2009*

	2005	2006	2007	2008	2009
Militaire voertuigen en onderdelen (ML6)	17.174.904,94 (16)	20.191.172,13 (22)	49.737.386,44 (29)	52.423.906,71 (49)	26.389.486,38 (34)
Vuurgeleidingssystemen (ML5)	1.231.031,00 (8)	1.086.580,57 (6)	662.061,90 (5)	40.735.463,09 (8)	11.559.784,72 (11)

Een derde type van wapens dat een aanzienlijk aandeel van de totale waarde van de vergunde invoer inneemt zijn **kleine en lichte wapens** (ML1, ML3.a en ML23). Deze wapens en aanverwante munitie en attributen/onderdelen staan samen in voor bijna een kwart (24%) van de waarde van de vergunde wapenimport. In de volgende sectie (3.2.2) bespreken we deze vergunningen in meer detail.

Naast militaire voertuigen en hun onderdelen, allerhande vuurgeleidingssystemen en kleine en lichte wapens, werden in 2009 ook invoervergunningen uitgereikt voor nog een tiental andere types van militair materieel. Deze overige invoervergunningen hebben betrekking op beeldvormingsapparatuur (ML15), ordehandhavingmateriaal (ML26), kannonnen (ML2.a), ontstekingsinstellingsinrichtingen voor munitie (ML3.b), ontploffingsmechanismen (ML4.a), pantserplaten (ML13), militair oefenmaterieel (ML14), militaire productie-apparatuur (ML18) en aantal vrije goederen die vergunningsplichtig werden gemaakt op basis van de *catch-all* clausule uit het KB buitenlandse wapenhandel uit 1993 (ML25).

3.2.2 Invoer van kleine en lichte wapens

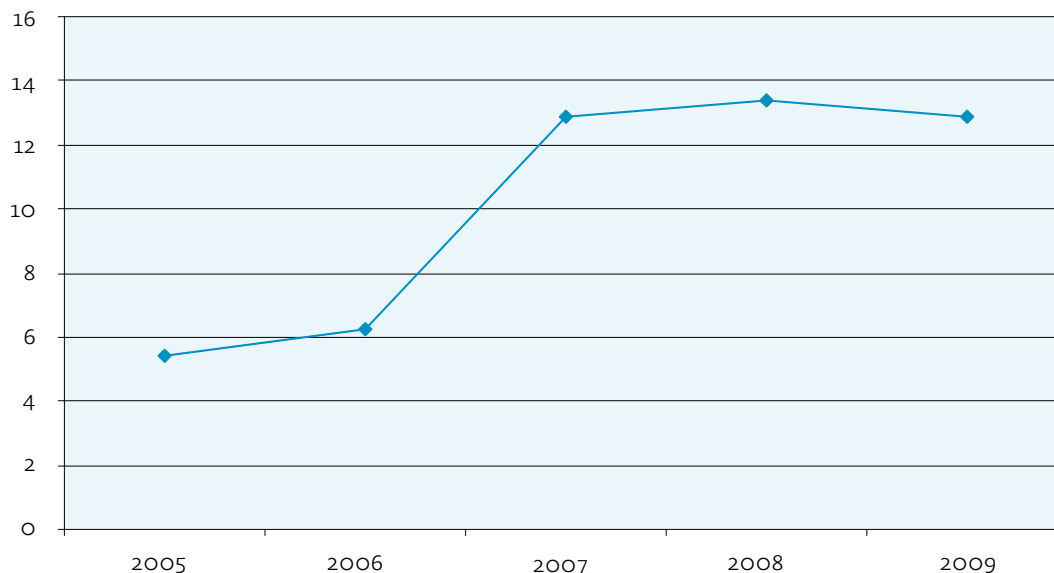
Kleine en lichte wapens (KLW) en bijhorende munitie en attributen/onderdelen^{XI} nemen bijna 85% van het totaal aantal invoervergunningen in Vlaanderen voor hun rekening. Dit is geen nieuwe evolutie. Al jaren ligt het aantal invoervergunningen voor deze KLW en toebehoren tussen 75% en 85% van het totaal aantal invoervergunningen (zie tabel 4).

Tabel 4: Percentage KLW en toebehoren in totaal aantal invoervergunningen, 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal invoervergunningen KLW	228	193	226	348	374
Percentage aantal invoervergunningen KLW	83,2%	75,4%	80,7%	80,9%	83,1%
Totaal aantal invoervergunningen	274	256	280	430	450

De totale waarde van de vergunde invoer van KLW is in 2009, met 12,9 miljoen euro, licht afgenomen ten opzichte van 2008 toen deze waarde 13,4 miljoen euro bedroeg. Dit is het eerste jaar dat de totale waarde van de vergunde invoer van KLW afneemt sinds 2005.

Figuur 4: Evolutie van waarde vergunde invoer kleine en lichte wapens, 2005-2009 (in miljoen euro)

Deze lichte daling is het gevolg van de afgenomen waarde van de vergunde invoer van **munitie** in 2009 (-25% t.o.v. 2008). Tussen 2005 en 2008 nam de waarde van deze vergunde invoer explosief toe, doordat handelaars voor enorme bedragen

XI Deze verschillende types van kleine en lichte wapens, munitie en attributen/onderdelen zijn verspreid onder de categorieën ML1, ML3.a en ML23.

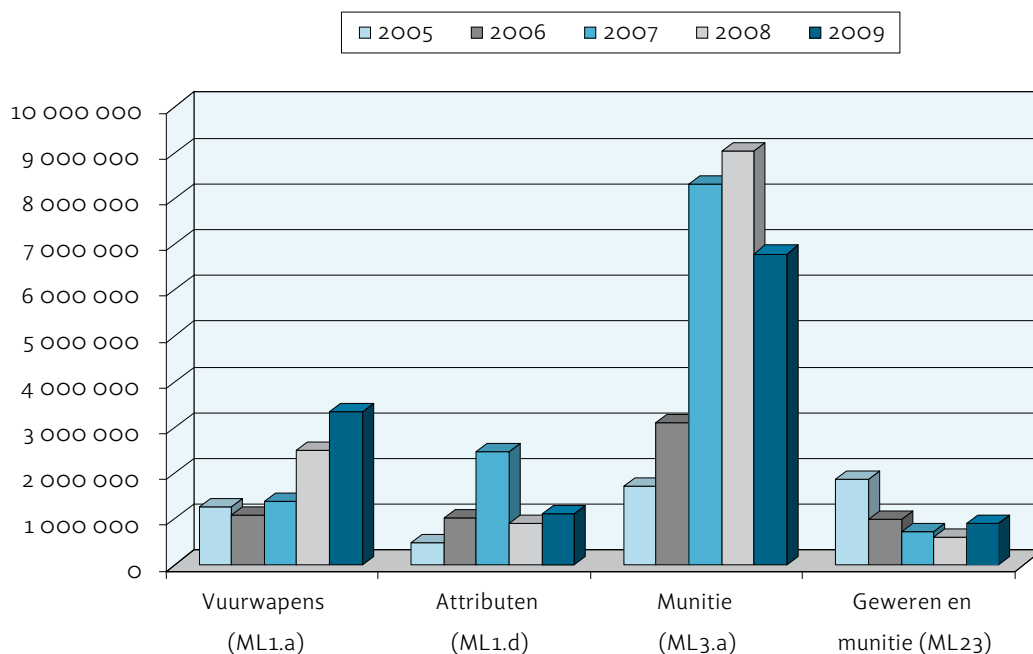
invoervergunningen voor munitie aanvroegen^{xii}, maar aan deze tendens kwam in 2009 dus een einde. De munitie die in Vlaanderen wordt ingevoerd, is voornamelijk afkomstig uit de Verenigde Staten, maar ook voor munitie uit Zwitserland en Brazilië werden in 2009 voor grote bedragen invoervergunningen aangevraagd. In tegenstelling tot de vuurwapens op zich, worden de invoervergunningen voor munitie bijna uitsluitend door handelaars aangevraagd. Op een klein aantal van deze vergunningen voor de invoer van munitie bestemd voor handelaars, staat als eindgebruiker de Belgische overheid vermeld. De handelaars importeren in deze gevallen dus munitie in het kader van een contract met de Belgische overheidsdiensten. Dit impliceert echter ook dat bij het overgrote deel van de invoervergunningen voor munitie de uiteindelijke eindgebruiker nog niet vastligt op het moment dat ze worden aangevraagd door de handelaars. Deze munitie wordt dus waarschijnlijk in het buitenland aangekocht door handelaars voor verkoop aan particulieren. Verder merken we ook dat een klein aantal vergunningen voor munitie rechtstreeks door particulieren zelf wordt aangevraagd.

In tegenstelling tot de invoer van munitie is de totale waarde van de vergunde invoer van **vuurwapens** (ML1.a) het voorbije jaar voor het derde jaar op rij sterk gestegen (+35% t.o.v. 2008). Op vier jaar tijd is de totale waarde van de invoervergunningen voor deze vuurwapens bijna verdrievoudigd. Deze vuurwapens worden voornamelijk aangevraagd door Vlaamse handelaars. Een blik op de vergunningen toont aan dat bijna tweederde (63%) van de totale waarde van de vergunde invoer van vuurwapens wordt gerealiseerd door slechts 4 vergunningen uitgereikt aan handelaars: geweren, pistolen, toebehoren en onderdelen uit Kroatië (925.000), machinegeweren uit Canada (550.000), revolvers en pistolen uit de Verenigde Staten (400.000) en machinepistolen uit het Verenigd Koninkrijk (250.000). Slechts 1 van deze 4 vergunningen (Canadese machinegeweren) had als opgegeven eindgebruiker de Belgische overheid (via een Vlaamse handelaar). Het zijn deze 'waardevolle' invoervergunningen uitgereikt aan handelaars die verantwoordelijk zijn voor de gestegen vergunde invoer van vuurwapens. De sterke stijging van de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens van type ML1.a tussen 2005 en 2009 (+2,1 miljoen euro) kan gedeeltelijk worden verklaard door de toegenomen invoer van deze wapens door handelaars in opdracht van de Belgische overheid, maar het gros van deze gestegen invoer betreft vuurwapens waarvan de handelaars nog niet wisten wie ze gingen kopen op het moment van de vergunningsaanvraag en dus waarschijnlijk bestemd zijn voor particulieren. Invoervergunningen voor vuurwapens uit ML1.a worden soms ook rechtstreeks aangevraagd door particulieren, maar deze vergunningen hebben steeds betrekking op kleinere bedragen.

XII Alhoewel een deel van deze ingevoerde munitie bestemd was voor de Belgische overheid, had het gros van de ingevoerde munitie op het moment van de vergunningsaanvragen nog geen eindbestemming. We kunnen er dan ook van uitgaan dat een groot deel van deze munitie ingekocht werd voor verkoop aan particulieren.

Figuur 5: Evolutie van waarde (in euro) vergunde invoer kleine en lichte wapens, per type (in euro), 2005-2009

Ook de invoer van **geweren en munitie uit de categorie ML23^{xiii}** is in 2009 sterk gestegen (+ 53% t.o.v. 2008). Tussen 2005 en 2008 nam de waarde van de vergunde invoer van deze vuurwapens stelselmatig af, maar aan deze tendens kwam in 2009 een einde. Het is uiteraard nog te vroeg om vast te stellen of dit om een structurele tendens gaat, of louter het gevolg van toevallige factoren. Deze ingevoerde vuurwapens en bijhorende munitie zijn voornamelijk afkomstig uit Duitsland, de Verenigde Staten, Servië-Montenegro en Zwitserland. Dit materieel is bijna uitsluitend bestemd voor particulieren en handelaars: de vergunningen met hoge waarden worden aangevraagd door handelaars, de vergunningen met de lage waarden voornamelijk door particulieren.

De jaarlijkse waarde van de vergunde invoer van allerhande **attributen** voor KLW (ML1.d) – zoals speciale statieven, klemmen en wapenvizieren – fluctueert sterk. In 2009 lag deze waarde iets hoger dan in 2008, maar beduidend lager dan in 2007. Deze attributen zijn afkomstig uit de Verenigde Staten en China en de invoervergunningen voor deze producten worden vooral aangevraagd door handelaars en in mindere mate ook door particulieren. De publiek beschikbare data laten niet toe deze categorie van militair materieel grondiger te analyseren.

XIII Dit zijn voornamelijk historische, folkloristische en decoratieve wapens (de zogenaamde HFD-wapens) en bepaalde jacht- en sportwapens (wapens met gladde loop die worden gebruikt voor jacht- of sportdoeleinden, die niet speciaal ontworpen zijn voor militair gebruik en ook niet volautomatisch zijn).

Tabel 5: Evolutie vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwante materieel, 2005-2009

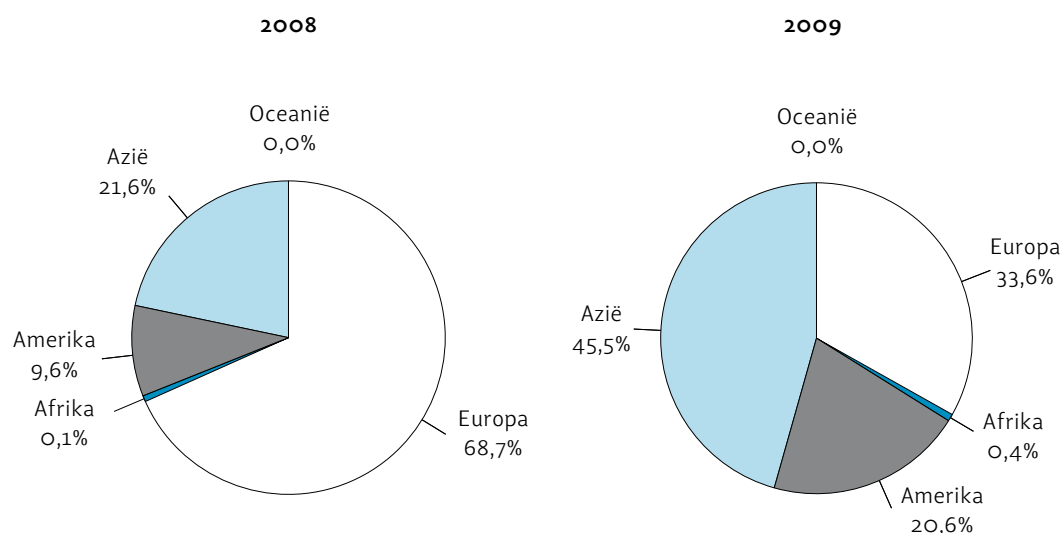
ML-categorie	2005		2006		2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML1	155	1.751.669,51	107	2.091.838,94	139	3.826.245,99	140	3.385.638,56	117	4.690.979,07
Vuurwapens (ML1.a)	129	1.273.392,13	68	1.071.395,04	71	1.371.101,40	94	2.486.253,67	83	3.352.942,03
Attributen (ML1.d)	26	478.277,38	39	1.020.443,90	67	2.454.527,12	45	894.787,75	33	1.103.186,17
Combinaties (ML1.a + ML1.d)	0	-	0	-	1	617,47	1	4.597,14	1	234.850,87
ML3	26	1.722.268,21	48	3.138.877,81	51	8.319.499,96	43	9.139.607,05	42	7.055.729,87
Munitie voor ML1 (ML3.a) ^{XIV}	26	1.722.268,21	47	3.088.877,81	51	8.319.499,96	41	9.047.664,25	38	6.794.689,87
Ontstekingsinstellingsinrichtingen (ML3.b)	0	-	1	50.000,00	0	-	1	91.942,80	4	261.040,00
ML23	44	1.863.811,68	35	999.540,55	31	716.374,76	156	593.772,08	210	909.933,89
Combinaties	3	75.925,30	5	42.611,10	2	565,00	8	267.081,40	5	217.289,69
ML1.a + ML3.a	0	-	4	42.611,10	2	565,00	2	40.835,40	3	47.609,14
ML1+ML23	3	75.925,30	1	0,00	0	-	5	63.496,00	1	1.930,55
ML3.a + ML23	0	-	0	-	0	-	1	162.750,00	1	167.750,00
Totaal	228	5.413.674,70	195	6.272.868,40	223	12.862.685,71	346	13.386.099,09	374	12.873.932,52

XIV Eén invoervergunning had in 2008 betrekking op materieel dat valt onder ML-categorie ML3.a maar werd niet meegeteld in deze analyses aangezien het munitie voor 'zware wapens' (ML2) betrof.

3.3 Herkomst van de ingevoerde goederen

Op vlak van de verdeling naar herkomstregio's zien we in 2009 een heel ander beeld dan in de voorgaande jaren. Terwijl in de voorgaande jaren Europa nog overduidelijk de belangrijkste regio van herkomst was van het vergunde ingevoerde militair materieel, was dit in 2009 niet langer het geval (zie figuren 6 en 7).

Figuren 6 en 7: Verdeling van de waarde van invoervergunningen naar regio van herkomst, 2008-2009^{xv}

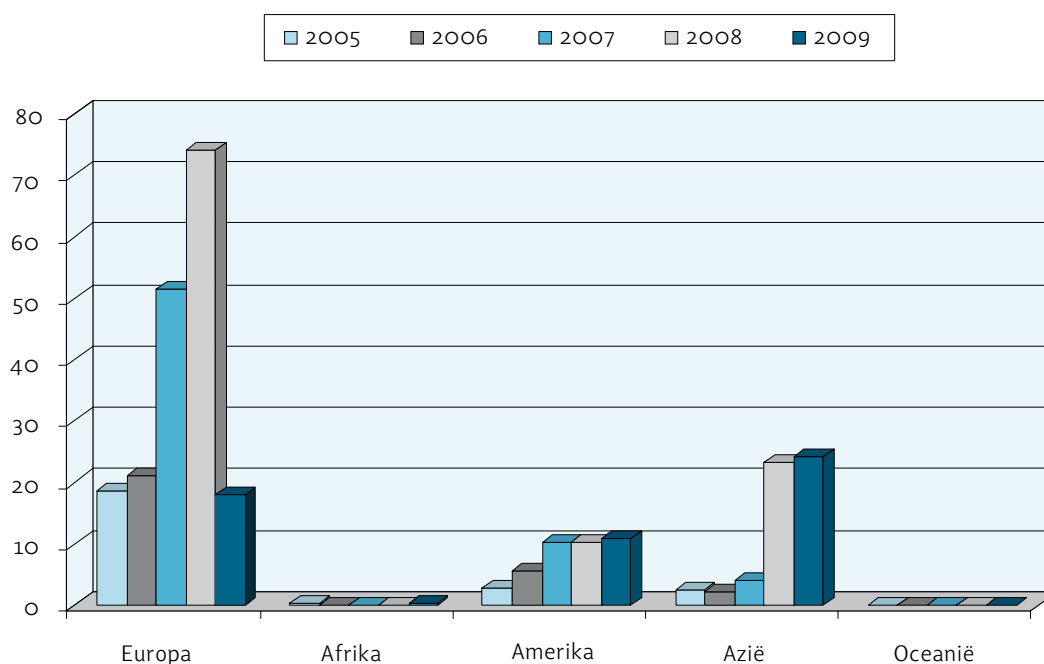

De belangrijkste regio van herkomst was in 2009 Azië met 46% van de waarde van de vergunde invoer. Dit is niet zozeer het gevolg van een gestegen waarde van de vergunde invoer vanuit Azië – aangezien die vrij stabiel is gebleven – maar vooral van de sterke afname van een beperkt aantal waardevolle invoervergunningen van militair materieel uit EU-lidstaten.^{xvi}

XV Zie bijlage 1.1, tabel 43 voor een gedetailleerd overzicht.

XVI Het betreft hier meer bepaald het wegvallen van de vergunde invoer voor vuurgeleidingssystemen uit Frankrijk bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie en een aantal waardevolle invoervergunningen voor militaire voertuigen en voertuigonderdelen uit Italië bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie en een handelaar maar met als eindgebruiker het Belgisch leger

Figuur 8: Evolutie waarde vergunde wapeninvoer per continent (in miljoen euro), 2005-2009^{XVII}

De vergunde invoer vanuit **Azië** bedraagt in 2009 24,2 miljoen euro en bestaat hoofdzakelijk uit vuurgeleidingssystemen en onderdelen voor militaire voertuigen afkomstig uit Israël en bestemd voor de defensiegerelateerde industrie en het Belgisch leger. Op één uitzondering na vindt deze invoer vanuit Israël plaats in het kader van het *Armoured Infantry Vehicle (AIV)*-project voor het Belgisch leger.¹⁴ Uit de overige Aziatische landen werd slechts in relatief beperkte mate militair materieel ingevoerd. Deze overige Aziatische herkomstlanden waren in 2009 China (wapenvizieren en toebehoren/onderdelen voor KLU), Hongkong (wapenvizieren en ordehandhavingmateriaal) en Turkije (geweren en munitie).

Europa neemt in 2009 met 17,9 miljoen euro ongeveer een derde (34%) van de totale waarde van de vergunde wapeninvoer in en is daarmee niet langer de belangrijkste regio van herkomst van ingevoerd militair materieel in Vlaanderen (zie *infra*). Het betreft daarbij trouwens voornamelijk invoer uit EU-lidstaten. De vergunde wapeninvoer vanuit Europa is, zoals reeds vermeld, sterk afgenomen in 2009. Het voorbije jaar werden vergunningen uitgereikt voor de invoer van militair materieel uit een tiental Europese landen. De belangrijke Europese landen van herkomst zijn Italië (vooral voertuigonderdelen), Duitsland (vooral militaire voertuigen en onderdelen en militair oefenmaterieel) en Zwitserland (vooral munitie). Voor de overige landen ligt de vergunde wapeninvoer beduidend lager.

De absolute waarde van vergunde invoer van militair materieel uit **Amerika** is in 2009 op hetzelfde niveau gebleven als de voorbije jaren (11 miljoen euro). Deze invoer is

XVII Zie bijlage 1.1, tabel 43 voor een gedetailleerd overzicht.

voornamelijk afkomstig uit de Verenigde Staten. De invoervergunningen voor de VS hebben vooral betrekking op kleine en lichte wapens (zowel vuurwapens als munitie en attributen) bestemd voor handelaars en particulieren, en onderdelen voor militaire voertuigen bestemd voor de defensiegerelateerde industrie. De overige invoer uit Amerika bestaat uit de invoer van munitie uit Brazilië en kleine en lichte wapens uit Canada.

De invoer vanuit **Afrika** en **Oceanië** is zoals elk jaar erg beperkt en heeft in 2009 louter betrekking op invoervergunningen uit Zuid-Afrika (veldtestapparatuur en vuurgeleidings-systemen) en Australië (beeldversterkerapparatuur).

3.4 Laatst gerapporteerde gebruikers van de ingevoerde goederen

In deze sectie overlopen we voor wie het militair materieel waarvoor Vlaamse invoervergunningen worden aangevraagd uiteindelijk bestemd is. In tegenstelling tot de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering en de Dienst Controle Wapenhandel hanteren we voor deze analyse niet de categorieën 'bestemming' en 'eindgebruiker'. Dit doen we omdat de categorie eindgebruiker slechts bij 10% van de gevallen^{xviii} wordt ingevuld in deze periodieke verslagen en door enkel naar de bestemming te kijken, missen we vaak cruciale informatie over het eindgebruik van de goederen. In de plaats hanteren we voor onze analyse een eigen categorie, namelijk de 'laatst gerapporteerde gebruiker'. Dit is gebruiker die in de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering wordt gerapporteerd als 'eindgebruiker' of, indien de 'eindgebruiker' niet gekend is, als 'bestemming'.

Zoals elk jaar worden de overgrote meerderheid van de Vlaamse invoervergunningen aangevraagd door particulieren en handelaars. Dit zijn dan ook meestal de laatst gerapporteerde gebruikers met respectievelijk 49% en 34% van het totaal aantal uitgereikte invoervergunningen (zie tabel 6).

In termen van waarde zien we echter een heel ander plaatje. Ongeveer tweederde (63%) van de waarde van de vergunde invoer bestond uit militair materieel met als opgegeven

---

XVIII In 2009 werd bij 42 van de 450 uitgereikte invoervergunningen een eindgebruiker gerapporteerd in de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering en Dienst Controle Wapenhandel.

eindgebruiker het Belgisch leger. Het betreft voornamelijk goederen afkomstig uit Israël (22,9 miljoen) en Italië (10,2 miljoen). De vergunde invoer uit Israël bestaat uit wapenvizieren, *target acquisition*-systemen, voertuigonderdelen en warmtebeeldapparatuur bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie, maar met eindgebruiker het Belgisch leger. Uit Italië werden onderdelen voor militaire voertuigen ingevoerd door handelaars en de defensiegerelateerde industrie. Verder werd ook een invoervergunning uitgereikt voor pantserplaten (ML13.a) uit Denemarken.

Tabel 6: Aantal en waarde van invoervergunningen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2007- 2009

Laatst gerapporteerde gebruiker	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Overheid	13 (4,7%)	167.640,45 (0,3%)	23 (5,3%)	1.269.386,75 (1,2%)	28 (6,2%)	1.466.786,55 (2,8%)
Krijgsmacht	9 (3,3%)	46.753.258,25 (71,3%)	16 (3,7%)	70.346.921,30 (65,3%)	16 (3,6%)	33.570.101,51 (63,0%)
Industrie	32 (11,6%)	5.700.746,65 (8,7%)	37 (8,6%)	21.596.741,50 (20,0%)	34 (7,6%)	5.751.215,22 (10,8%)
Handelaar	181 (65,6%)	12.588.784,95 (19,2%)	157 (36,5%)	14.012.322,02 (13,0%)	153 (34,0%)	12.222.639,83 (22,9%)
Particulier	39 (14,1%)	23.939,13 (0,0%)	195 (45,3%)	367.313,14 (0,3%)	219 (48,7%)	289.637,19 (0,5%)
Andere	2 (0,7%)	340.000,00 (0,5%)	2 (0,5%)	190.718,92 (0,2%)	0	-
Totaal	276	65.574.369,43	430	107.783.403,63	450	53.300.380,30

4

Uitvoer van militair materieel

4.1

Algemeen overzicht en evolutie sinds 1994

In 2009 werden 325 vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de uitvoer van militair materieel. Deze uitvoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 282,2 miljoen euro. Vergeleken met 2008 is de waarde van de vergunde wapenexport gestegen met 42,2 miljoen euro (+ 17,6%).

Tabel 7: Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen per maand, 2009

Maand	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	30	46.903.337,71
Februari	2	250.968,76
Maart	28	27.935.388,46
April	29	26.087.531,02
Mei	44	17.384.720,24
Juni	41	57.267.638,12
Juli – augustus ^{XIX}	35	29.487.538,53
September	16	4.174.346,47
Oktober	46	55.733.662,89
November	23	4.475.660,15
December	31	12.517.675,87
Totaal	325	282.218.468,22

Met 282,2 miljoen euro bereikte de Vlaamse vergunde wapenexport zijn hoogste peil sinds 2005, het jaar dat de vergunde wapenexport opeens drastisch daalde.^{xx} Sindsdien is de Vlaamse wapenexport aan een gestage opmars bezig. Op vijf jaar tijd steeg de waarde van de vergunde wapenexport met maar liefst 82%. Deze sterke toename van de vergunde wapenexport tussen 2005 en 2009 in Vlaanderen kan grotendeels verklaard worden door de gestegen waarde van visualisatieschermen (+46 miljoen euro) vooral naar de Verenigde Staten en Singapore, militaire voertuigen en onderdelen (+50,2 miljoen euro), en onderdelen voor militaire vliegtuigen, onder meer in het kader van het A400M-project (+13,5 miljoen euro).

XIX Voor de maanden juli-augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is net als vorig jaren enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

XX Voor mogelijke verklaringen voor de spectaculaire daling van de Vlaamse vergunde wapenuitvoer in 2005, zie achtergrondnota De daling van de Vlaamse vergunde wapenexport in 2005: kadering en hypothesen, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, 5 oktober 2007.

De hoge waarde van de vergunde wapenexport in 2009 neemt echter niet weg dat deze waarde nog beduidend onder het niveau zit van de vergunde wapenexport in de jaren rond de regionalisering van de bevoegdheid op de controle op de wapenhandel (2002-2004), toen de Vlaamse wapenexport haar piek bereikte (zie tabel 8 en figuur 9).

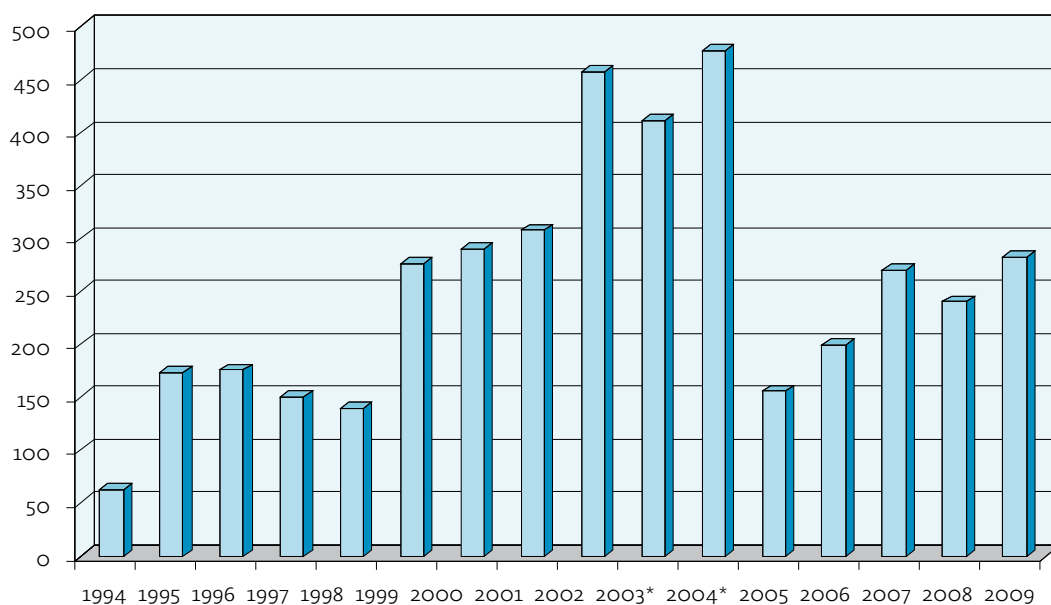
Tabel 8: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van verleende uitvoervergunningen per jaar, 1994-2009^{XXI}

Jaar	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
1994	–	62.940.165,94
1995	242	172.914.174,55
1996	220	175.470.575,48
1997	216	150.336.230,73
1998	204	138.920.620,75
1999	217	275.509.535,72
2000	194	290.490.815,82
2001	207	307.573.874,00
2002	277	457.558.042,00
2003 ^{XXII}	242	411.510.277,38
2004 ^{XXII}	258	477.339.775,88
2005	168	155.451.073,79
2006	181	199.576.501,19
2007	182	270.311.449,39
2008	256	240.036.397,67
2009	325	282.218.468,22

XXI Net zoals bij de invoervergunningen hebben de cijfers van voor de bevoegdheidsoverdracht in 2003 betrekking op de Nederlandstalige aanvragen voor een vergunning bij de federale overheid.

XXII De geschatte cijfers voor 2003 en 2004 werden op dezelfde wijze berekend als bij de geschatte invoercijfers van diezelfde jaren (zie tabel 2).

Figuur 9: Totale waarde van goedgekeurde Vlaamse uitvoervergunningen per jaar (in miljoen euro), 1994-2009

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens

4.2 Geweigerde vergunningaanvragen

Slechts twee aanvragen voor een uitvoervergunning werden geweigerd door de Vlaamse overheid in 2009. Het betreft meer bepaald:

- een vergunning, ter waarde van 2,5 miljoen euro, voor de uitvoer van telecommunicatieapparatuur die onder de *catch-all* clause viel (ML25c) en die bestemd was voor de Israëlische industrie met als eindgebruiker het Israëlisch leger
- een vergunning, ter waarde van 422.530 euro, voor de uitvoer van computerdisplays en navigatiecomputers bedoeld voor de inbouw in militaire helikopters, die onder de *catch-all* clause viel (ML25.e). De bestemming van deze goederen was de defensiegerelateerde industrie in Zuid-Afrika, maar de uiteindelijke eindgebruiker zou de krijgsmacht van Azerbeidzjan zijn.

In de commissie Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale

Samenwerking verklaarde de bevoegde minister dat de weigering voor de vergunningsaanvraag voor export naar Azerbeidzjan gebaseerd was op het 'non-mandatory' embargo van de Verenigde Naties (VN) de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) voor wapenleveringen aan het land. Deze export zou een schending kunnen vormen van dit embargo.¹⁵ De vergunningsaanvraag voor Israël werd geweigerd omdat de goederen bestemd waren voor het Israëlisch leger. Deze weigering ligt in lijn met de resolutie die in mei 2005 unaniem werd goedgekeurd in de toenmalige Subcommissie Wapenhandel van het Vlaams Parlement en waarin werd opgeroepen om wapenexportlicenties naar Israël met de grootst mogelijke omzichtigheid te behandelen¹⁶ en met het eerder beleid om wapenexportlicenties naar Israël te weigeren, indien de geëxporteerde goederen een Israëlische eindgebruiker hebben.¹⁷

Uit tabel 9 kunnen we afleiden dat het weigeren van exportlicenties eerder uitzonderlijk is in Vlaanderen. Sinds de regionalisering van de bevoegdheid in de zomer van 2003 werden slechts 31 aanvragen voor de uitvoer van militair materieel geweigerd.

Tabel 9: Overzicht van aantal en totale waarde van geweigerde uitvoervergunningen, september 2003-2009

	Sept 2003-04	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal	8 2,23%	6 3,45%	5 2,69%	8 4,21%	2 0,76%	2 0,61%
Waarde	2.833.569,00 0,45%	1.204.271,21 0,77%	321.944,00 0,77%	5.665.414,45 2,05%	56.556,31 0,02%	2.922.530,00 1,02%

Volgens de Vlaamse overheid kan het geringe aantal weigeringen (in de eerste jaarhelft van 2009) worden verklaard door een steeds beter wordende communicatie naar de bedrijven en particulieren inzake de procedures en de vergunningscriteria.¹⁸

4.3 Vlaamse exportcijfers in Belgische en Europese context in 2008

Van de EU-lidstaten wordt sinds de ontwikkeling van de Europese gedragscode in 1998

verwacht dat ze de andere lidstaten elk jaar op de hoogte stellen van hun uitvoercijfers van het voorbije jaar en van de opvolging van de gedragscode (nu het Gemeenschappelijk Standpunt). Deze informatie afkomstig van de verschillende lidstaten, wordt door de Europese Werkgroep rond conventionele wapens (COARM) jaarlijks gebundeld en vrijgegeven.¹⁹ Op basis van deze COARM-cijfers kan vrij gedetailleerd onderzocht worden welke militaire goederen naar welke bestemming worden uitgevoerd door de verschillende EU-lidstaten. Deze cijfers bieden ons ook de mogelijkheid om de Vlaamse en Belgische wapenexport te plaatsen binnen zijn Europese context. Aangezien de cijfers voor 2009 in principe pas in het najaar van 2010 bekend worden gemaakt, gaat deze sectie in op de cijfers tot en met 2008.

In 2008 werden door de 27 EU-lidstaten in totaal 44.634 wapenexportlicenties uitgereikt met een gezamenlijke waarde van meer dan 33 miljard euro.

De belangrijkste Europese wapenexporteurs van 2008 waren, net als in 2007, Frankrijk (10,6 miljard euro), Duitsland (5,8 miljard euro) en Italië (5,7 miljard euro). Samen staan deze drie landen in voor tweederde van de waarde van de totale vergunde wapenexport in 2008. België met een vergunde wapenexport van 1,3 miljard euro staat op een zesde plek, na Spanje (2,5 miljard euro) en het Verenigd Koninkrijk (2,5 miljard euro). Dit betekent dat België instaat voor 4% van de waarde van de totale EU-wapenexport. Wanneer we de ratio berekenen van de vergunde wapenexport met de totale bevolking van de verschillende EU-lidstaten, dan merken we dat België tot de Europese top behoort.^{xxiii}

XXIII Voor de ratio waarde vergunde wapenexport-bevolking staat op België op de tweede plaats (na Frankrijk), zie tabel 46 in bijlage.

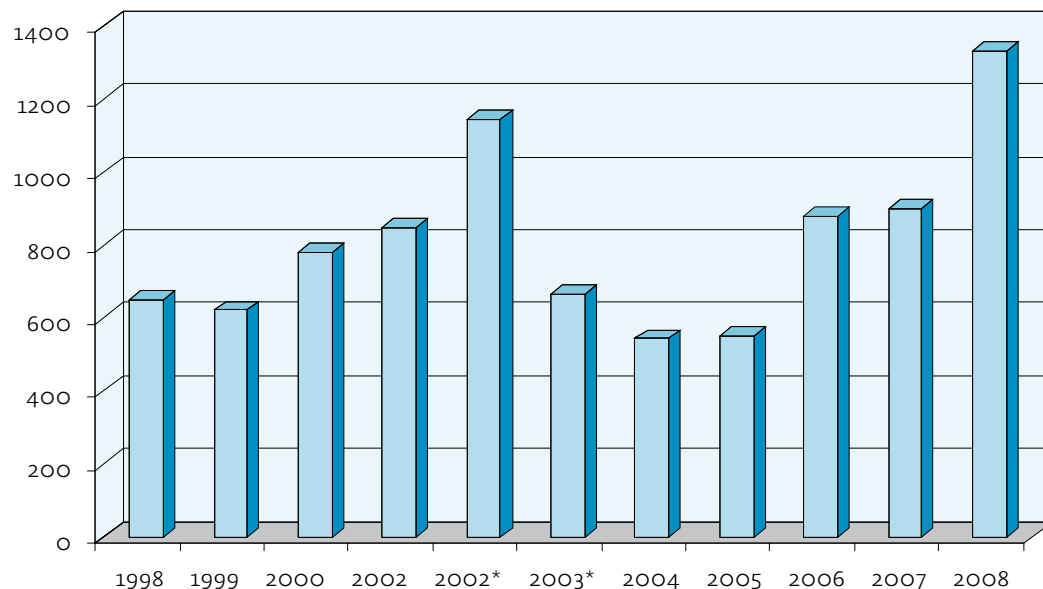

Tabel 10: Waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen voor producten op de EU-lijst (ML1-22) per land, 2008

Rang	Land	Bedrag
1	Frankrijk	10.557.931.822
2	Duitsland	5.788.261.143
3	Italië	5.661.124.332
4	Spanje	2.526.414.585
5	Verenigd Koninkrijk	2.466.095.607
6	België	1.334.913.206
7	Nederland	1.257.674.612
8	Oostenrijk	946.336.042
9	Zweden	877.337.230
10	Polen	368.077.372
11	Finland	337.284.128
12	Tsjechië	212.293.974
13	Denemarken	163.250.000
14	Bulgarije	149.633.794
15	Hongarije	118.844.982
16	Roemenië	118.804.350
17	Portugal	75.985.585
18	Slovakije	71.306.906
19	Griekenland	47.803.849
20	Litouwen	46.598.748
21	Ierland	30.689.637
22	Estland	6.224.928
23	Slovenië	5.257.157
24	Malta	3.222.612
25	Cyprus	1.545.354
26	Letland	643.567
27	Luxemburg	-
Totaal		33.173.555.522

De Belgische wapenexport kende de afgelopen jaren een sterke groei. Sinds de regionalisering van de bevoegdheid op de controle op de buitenlandse wapenhandel (in de zomer van 2003) is de waarde van de jaarlijks vergunde wapenexport vanuit België meer dan verdubbeld (zie figuur 10).

Figuur 10: Evolutie van de waarde van de vergunde Belgische wapenexport op basis van de jaarlijkse COARM-rapporten (in miljoen euro), 1998-2008

België is op vlak van wapenexport dus geen kleine speler in de Europese Unie. Er bestaan echter opvallende verschillen tussen de verschillende gewesten op vlak van de grootte van de vergunde wapenexport. De Vlaamse wapenexport is traditioneel beduidend kleiner dan de wapenexport vanuit Wallonië. Dit blijkt ook duidelijk uit de cijfers in tabel 11 voor de periode 2005-2008. Ook op het vlak van de bestemming en de aard van het geëxporteerd militair materieel bestaan opvallende verschillen tussen de verschillende gewesten, voornamelijk als gevolg van de verschillende aard van de defensiegerelateerde industrie in Vlaanderen en Wallonië.²⁰

Tabel 11: Vergelijking van de waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen (in miljoen euro) van de drie gewesten en het federale niveau op basis van periodieke verslagen, 2005 - 2008

	2005		2006		2007		2008
	Waarde	%	Waarde	%	Waarde	%	Waarde
Vlaanderen	155,5	24,0%	199,6	19,7%	270,3	27,0%	240,0
Wallonië	446,0	68,8%	760,4	75,0%	621,0	62,1%	n.b.
Brussel	10,2	1,6%	25,8	2,5%	8,9	0,9%	1,4
Federaal	36,7	5,7%	27,5	2,7%	99,8	10,0%	264,5
Totaal	648,4	100%	1013,3	100%	1000,0	100%	n.b.

Het **Wuals Gewest** staat al jarenlang in voor het grootste deel van de vergunde Belgische wapenexport. Hoe groot het aandeel in 2008 was, is echter onbekend omdat het verplicht jaarlijks verslag van dat jaar nog niet publiek bekend werd gemaakt door de Waalse Regering. Uit voorgaande analyses weten we dat Waalse wapenexport voornamelijk

bestaat uit 'traditioneel' militair materieel, zoals vuurwapens, munitie en explosieven. Verder worden ook andere militaire goederen geëxporteerd vanuit Wallonië, zoals bijvoorbeeld vliegtuigonderdelen en voertuigen. De Waalse wapenexport is in hoofdzaak bestemd voor de Verenigde Staten, de Europese Unie en het Midden-Oosten.²¹

Het aandeel van het **Vlaams Gewest** in de totale waarde van de Belgische wapenexport schommelde de afgelopen jaren tussen 20% en 27%. In de volgende secties bespreken we de aard en de bestemming van de Vlaamse vergunde wapenexport in meer detail.

Het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** is zonder twijfel het kleine broertje op vlak van de Belgische wapenexport. In 2008 werden 92 exportlicenties uitgereikt door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, met een gezamenlijke waarde van 1,4 miljoen euro. De meest vergunningen hadden betrekking op de export van kleine en lichte wapens (of hun munitie) die bestemd is voor particulieren en wapenhandelaars wereldwijd.

Ondanks de regionalisering van de bevoegdheid op de controle op buitenlandse wapenhandel in de zomer van 2003, is ook het federale niveau nog steeds bevoegd voor het uitreiken van invoer- en uitvoervergunningen die worden aangevraagd door het Belgisch leger. In 2008 werden 36 uitvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van 264,5 miljoen euro, uitgereikt door de **Federale overheid**. De waarde van de vergunde wapenexport door het Belgisch leger ligt daarmee voor het eerst sinds de regionalisering van de bevoegdheid hoger dan die van het Vlaamse Gewest.²² Het betreft vergunningen die werden aangevraagd door het Belgisch leger voor export van militair materieel naar in totaal 18 landen, waaronder verschillende EU-lidstaten, andere Europese landen (Zwitserland, Noorwegen), de Verenigde Staten en een aantal landen uit Zuid-Amerika (Chili, Uruguay), Afrika (Benin, Burundi, Marokko) en het Midden-Oosten (Bahrein, Jordanië). In termen van waarde waren de belangrijkste exportlanden Italië (170,3 miljoen euro) en Bulgarije (58,1 miljoen euro).

4.4 Aard van de vergunde export

Een blik op figuren 11 en 12 toont aan dat de vergunde wapenexport in Vlaanderen slechts uit een beperkt gamma van militair materieel bestaat.

De Vlaamse wapenexport bestaat al jaren voor een belangrijk deel uit de export van **visualisatieschermen** (ML24). Deze schermen staan in principe niet op de Europese lijst

van militair materieel^{xxiv}, maar de export ervan is in Vlaanderen in sommige gevallen wel vergunningsplichtig op basis van de *catch-all* clause uit het KB betreffende buitenlandse wapenhandel van 8 maart 1993.²³ De export van visualisatieschermen met een militair eindgebruik zijn vergunningsplichtig, de export van dezelfde visualisatieschermen maar met een louter civiel eindgebruik zijn niet vergunningsplichtig. Deze *catch-all* clause werd opgenomen om snel te kunnen inspelen op onvoorziene ontwikkelingen of veranderende omstandigheden en maakt het de bevoegde instanties mogelijk om ad hoc een vergunningsplicht in te roepen voor de export van goederen die niet in de Europese of nationale lijst van vergunningsplichtige goederen zijn opgenomen.^{xxv}

In 2009 namen visualisatieschermen de helft van de totale waarde van de Vlaamse wapenexport voor hun rekening. In totaal werden het afgelopen jaar 117 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 139,9 miljoen euro, uitgereikt voor de uitvoer van visualisatieschermen. Deze uitvoervergunningen hadden wereldwijd een twintigtal landen van (eind)bestemming, maar het gros van deze schermen was bestemd voor de Amerikaanse industrie (87,2 miljoen euro). Verder zijn deze schermen ook in belangrijke mate bestemd voor de Franse industrie (11,1 miljoen euro), en het leger en de industrie in het Verenigd Koninkrijk (9,1 miljoen euro). Wat het hoge aandeel van visualisatieschermen in de totale Vlaamse wapenexport extra opvallend maakt, is dat deze schermen in Vlaanderen worden geproduceerd en geëxporteerd door slechts één bedrijf. Met andere woorden, de helft van de Vlaamse vergunde wapenexport werd in 2009 gerealiseerd door slechts één grote speler.

Visualisatieschermen zijn niet de enige 'vrije goederen' waarvoor de export in Vlaanderen in 2009 vergunningsplichtig was op basis van de ***catch-all clause***. Naast de licenties voor visualisatieschermen werden het afgelopen jaar 81 exportlicenties, met een gezamenlijke waarde van 10,2 miljoen euro, uitgereikt op basis van deze clause. Deze exportlicenties hebben voornamelijk betrekking op luchthavenverlichting en -afbakening voor buitenlandse krijgsmachten.^{xxvi} De overige goederen waarvoor in Vlaanderen in 2009 een exportlicentie vereist was als gevolg van hun militair gebruik zijn onder andere telecommunicatiesystemen, software, bouwmaterialen, en onderdelen en toebehoren voor vaar-, voer- en vliegtuigen.

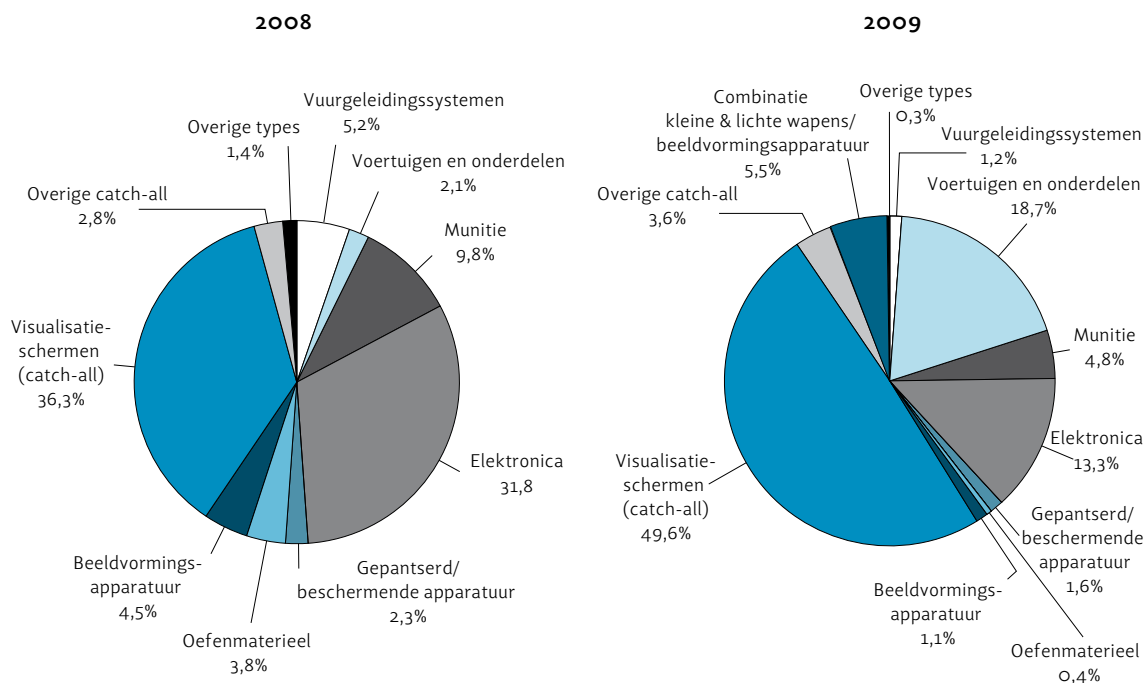

XXIV Uit antwoord van de toenmalige bevoegde minister op een schriftelijke vraag omtrent deze kwestie blijkt dat slechts een beperkt aantal schermen die door het desbetreffende bedrijf worden geproduceerd onder de ML-lijst vallen. De overige schermen staan ook niet op de Europese lijst van dual-use producten en zijn dus 'vrije goederen'. Moerman, F., antwoord op schriftelijke vraag nr 67 (28 april 2006) van De Loor, K., Vlaams Parlement.

XXV De vaststelling dat voor de export van visualisatieschermen met een militair eindgebruik systematisch een exportlicentie vereist is in Vlaanderen, betekent eigenlijk een de facto opname van deze goederen in de lijst van vergunningsplichtige goederen.

XXVI De landen van eindbestemming voor deze systemen zijn Oman, Afghanistan, Pakistan, Saoedi-Arabië, Irak, Jordanië, Turkije, Colombia, de Verenigde Staten, Estland, het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Frankrijk

Figuren 11 en 12: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar aard van goederen, 2008-2009^{XXVII}

Behalve visualisatieschermen werden het afgelopen jaar ook voor een groot bedrag aan vergunningen uitgereikt voor de export van **militaire voertuigen en -onderdelen** (ML6 – 19%). In 2009 werden 38 exportlicenties uitgereikt voor militaire voertuigen en -onderdelen ervan. De meeste van deze vergunningen hadden betrekking op voertuigonderdelen en waren relatief beperkt in waarde. Deze onderdelen waren steeds bestemd voor de buitenlandse (defensiegerelateerde) industrie of handelaars. Het betreft dan meestal de industrie in Europese landen of de Verenigde Staten. Onder de bestemmingslanden vinden we onder andere Zweden, Zwitserland, Turkije, Duitsland, Spanje, Israël en het Verenigd Koninkrijk. In sommige gevallen werd ook een eindgebruiker opgegeven die verschilt van de initiële bestemming. Het betreft dan steeds een buitenlands leger. De legers die gebruik maken van deze onderdelen bevinden zich onder andere in Nederland, Bahrein, Saoedi-Arabië, de Filippijnen en Slovenië. Opvallend was echter ook de exportlicentie ter waarde van 46,8 miljoen euro die in juni 2009 werd uitgereikt door de Vlaamse Regering. Deze waardevolle vergunning behelst geen nieuwe uitvoer, maar betreft het overgebleven saldo van de verlenging van een omstreden vergunning die in december 2007 werd uitgereikt voor de uitvoer van militaire voertuigen en -onderdelen bestemd voor de Britse defensiegerelateerde industrie, maar waarvan - uit de uitleg van de toenmalige bevoegde minister in het Vlaams Parlement - bleek dat de uiteindelijke eindgebruiker zich in Saoedi-Arabië bevindt.²⁴

Verder bestaat de Vlaamse wapenexport ook voor een aanzienlijk deel (13%) uit **militaire elektronica** (ML11). In 2009 werden slechts 10 uitvoervergunningen uitgereikt, maar dit voor een totale waarde van 37,5 miljoen euro. Deze elektronica is vrijwel uitsluitend

XXVII Zie bijlage 1.2, tabel 47 voor een gedetailleerd overzicht.

bestemd voor de Duitse defensiegerelateerde industrie, wat in de lijn der verwachtingen ligt, gezien het Vlaamse bedrijf dat deze elektronica uitvoert een dochteronderneming is van een groot Europees defensiegerelateerde consortium met meerdere sites in Duitsland.²⁵ Verder werd voor deze producten ook een uitvoervergunning uitgereikt met als bestemming de defensiegerelateerde industrie in de Verenigde Staten en een vergunning met als bestemming de Duitse krijgsmacht.

Vergunningen voor de uitvoer van **vliegtuigonderdelen** (ML10) nemen, net als vorig jaar, ook een significant deel (5%) van de waarde van de vergunde wapenexport in. In totaal werden in 2009 15 uitvoervergunningen voor vliegtuigonderdelen uitgereikt en dit met een gezamenlijke waarde van 13,5 miljoen euro. Deze export vond onder andere plaats in het kader van de Vlaamse participatie aan het A400M-project van Airbus. De vliegtuigonderdelen zijn bestemd voor de (defensiegerelateerde) industrie in Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Spanje. Gezien de huidige moeilijkheden met het A400M-project²⁶ is het echter niet duidelijk in hoeverre deze vliegtuigonderdelen in de komende jaren structureel deel zullen uitmaken van de Vlaamse wapenexport.

Opvallend is ook de vergunning voor de uitvoer van **wapenvizieren** (ML1.d) en **beeldversterkerapparatuur** (ML15.c), met een waarde van 15,5 miljoen euro, die in maart 2009 werd uitgereikt door de Vlaamse Regering. Deze goederen zijn bestemd voor de defensiegerelateerde industrie in Singapore, met als uiteindelijke eindgebruiker het leger van het land. Naast deze vergunning is de vergunde export van beeldversterkerapparatuur en verwante beeldvormingsapparatuur (ML15) en van wapenvizieren (ML1.d) eerder beperkt.^{xxviii}

Elk jaar worden in Vlaanderen ook een aantal vergunningen uitgereikt voor de export van **gepantserde of beschermende apparatuur** (ML13). In 2009 waren dit twee vergunningen met een gezamenlijke waarde van 4,5 miljoen euro, wat neerkomt op ongeveer 2% van de waarde van de totale vergunde wapenexport. Het betreft een uitvoervergunning voor kogelvrije/beschermende kledij voor het Brits leger en pantserplaten voor het Indisch leger.

Behalve de reeds vermelde types van militair materieel werden in 2009 ook voor een eerder beperkt bedrag exportlicenties uitgereikt voor militair oefenmaterieel (ML14) bestemd voor de defensiegerelateerde industrie in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, onderdelen van oorlogsschepen (ML9) bestemd voor het Pakistaanse leger en de Britse defensiegerelateerde industrie, vuurwapens (ML1.a en ML1.b), geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan, maar in België wel vergunningsplichtig zijn (ML23), ordehandhavingsmateriaal (ML26) en uitrusting voor ontploffingsmechanismen (ML4.b).^{xxix}

XXVIII In 2009 werden 30 uitvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van 3,0 miljoen euro, uitgereikt voor beeldvormingsapparatuur (ML15) en 5 uitvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van 281.857,75 euro, voor wapenvizieren (ML1.d).

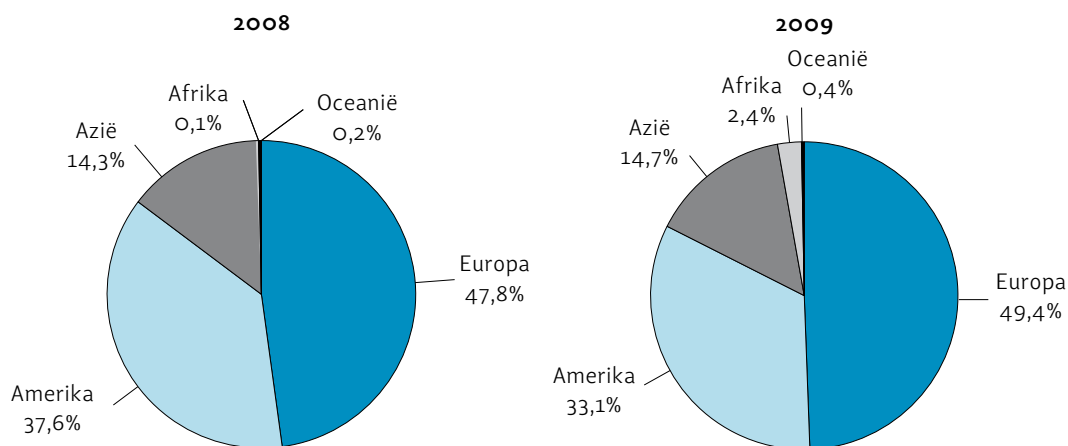
XXIX Het betreft hier meer bepaald "uitrusting, speciaal ontworpen voor het hanteren, besturen, in werking stellen, eenmalig toedienen van energie, lanceren, leggen, vegen, ontsteken, misleiden, storen, detoneren, onderbreken, verwijderen of opsporen" van "bommen, torpedo's, granaten, rookbussen, raketten, mijnen, geleide projectielen, dieptebommen, vernielingsladingen, -toestellen en -sets, pyrotechnische middelen, patronen en simulatoren, speciaal ontworpen voor militair gebruik" en "geïmproviseerde explosieven".

4.5 Bestemming van de vergunde export

4.5.1 Regio's van bestemming

Het beeld van de bestemming van de Vlaamse wapenexport is in 2009 vrijwel hetzelfde als in 2008. Met een waarde van 140 miljoen euro is ongeveer de helft van de vergunde wapenexport bestemd voor Europese landen (49%). Een derde van de vergunde wapenexport is bestemd voor Amerikaanse landen (33%) en ongeveer 15% is bestemd voor Aziatische landen. Zoals elk jaar is de wapenexport naar Afrika en Oceanië eerder beperkt in waarde.

Figuren 13 en 14: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar regio van bestemming, 2008-2009^{xxx}

In totaal werden vorig jaar 111 vergunningen uitgereikt voor de export van een breed gamma van militair materieel naar 20 **Europese** landen. Deze vergunde wapenexport is voornamelijk bestemd voor EU-lidstaten (137,7 miljoen euro). De belangrijkste bestemmingslanden zijn het Verenigd Koninkrijk (60,5 miljoen euro), Duitsland (44,4 miljoen euro) en Frankrijk (21,0 miljoen euro). Deze drie landen staan samen in voor 90% van de vergunde wapen-

XXX Zie bijlage 1.2, tabel 48 voor een gedetailleerd overzicht.

port naar Europese bestemmingen en 45% van de vergunde wapenexport wereldwijd vanuit Vlaanderen. De wapenexport naar Europese landen bestaat – weergegeven in termen van waarde – voornamelijk uit militaire voertuigen en -onderdelen, militaire elektronica, visualisatieschermen, en vliegtuigonderdelen. Vergeleken met 2008 is de totale waarde van de wapenexport naar Europa toegenomen (+25 miljoen euro), voornamelijk als gevolg van de sterk gestegen waarde van de export naar het Verenigd Koninkrijk.

De vergunde wapenexport naar **Amerika** - met een totale waarde 93,3 miljoen euro - bestond in 2009, net als in de vorige jaren, bijna uitsluitend uit export naar de Verenigde Staten. Met 10 exportlicenties voor een gezamenlijke waarde van 91,4 miljoen euro is de VS het belangrijkste land van bestemming van Vlaams militair materieel. Het betreft daarbij in hoofdzaak de export van visualisatieschermen, maar ook in mindere mate militaire elektronica, voertuigonderdelen en *catch-all* goederen. Naast de VS waren de overige Amerikaanse bestemmingslanden in 2009 Argentinië, Canada, Brazilië, Chili en Colombia.

Ook **Azië** is al een aantal jaar een belangrijke regio van bestemming voor de Vlaamse wapenexport. In 2009 werden 121 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 41,6 miljoen euro, uitgereikt voor de export van militair materieel met een Aziatisch land van bestemming. Ongeveer de helft van deze wapenexport bestaat uit materieel bestemd voor Zuid-Oost Azië (vooral Singapore), ook de overige Aziatische regio's ontvangen Vlaams militair materieel. Opvallend is dat de export naar India, de voorbije jaren het belangrijkste Aziatisch land van bestemming, is afgenomen, terwijl de export naar Singapore (visualisatieschermen, beeldversterkerapparatuur en wapenvizieren) sterk is gestegen in 2009. Wat verder ook opvalt, is de wapenexport naar Saoedi-Arabië. In 2009 werden minstens zeven uitvoervergunningen uitgereikt voor militair materieel met als eindbestemming Saoedi-Arabië. Het betreft één uitvoervergunning voor luchthavenverlichting met als bestemming de industrie en als eindgebruiker een krijgsmacht van Saoedi-Arabië, vijf uitvoervergunningen voor voertuigonderdelen bestemd voor de Turkse defensiegerelateerde industrie en met als eindgebruiker een krijgsmacht in Saoedi-Arabië, en de reeds vermelde uitvoervergunning van militaire voertuigen en -onderdelen bestemd voor de Britse defensiegerelateerde industrie maar waarvan de eindgebruiker zich in Saoedi-Arabië bevindt.²⁷ Wapenexport uit Vlaanderen naar Saoedi-Arabië is niet vanzelfsprekend. In het verleden werden drie vergunningsaanvragen voor de doorvoer van militair materieel naar het land geweigerd door de Vlaamse overheid, onder andere op basis van een negatieve beoordeling van mensenrechten, interne stabiliteit en buitenlands conflict.²⁸ De vaststelling dat in 2009 een aantal uitvoervergunningen naar dit land wel werden goedgekeurd heet dan ook opmerkelijk.

De vergunde wapenexport naar **Afrika** (6,7 miljoen euro) en **Oceanië** (1,2 miljoen euro) is eerder beperkt. Het betreft in concreto respectievelijk export naar Zuid-Afrika (visualisatieschermen) en export naar Australië (visualisatieschermen) en Nieuw-Zeeland (geweren en munitie van categorie ML23).

4.5.2 Opmerkelijke landen van bestemming en eindgebruik^{XXXI}

Elk jaar nemen we in het jaarrapport een aantal vergunningen onder de loep die omwille van hun land van bestemming en/of eindgebruik opmerkelijk zijn, bijvoorbeeld omdat er op het moment van de aflevering van de vergunning een conflict manifest aanwezig is. Dit betekent evenwel niet dat deze vergunningen noodzakelijk in strijd zijn met de Belgische wet op de buitenlandse wapenhandel of het Europees Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenhandel.

In voorliggend rapport wordt de selectie van opmerkelijke landen van bestemming en eindgebruik gebaseerd op de consultaties binnen het kader van de Europese Werkgroep rond conventionele wapens (COARM). Van de lidstaten wordt verwacht dat ze informatie over de vergunningsaanvragen die ze weigeren verspreiden naar de overige EU-lidstaten (*denial notifications*). Deze *notifications* worden opgenomen in een databank die beheerd wordt door het EU Raadssecretariaat. Alvorens een EU-lidstaat een exportaanvraag uitreikt die gelijkaardig is aan een aanvraag die in de voorafgaande drie jaar werd geweigerd door een andere EU-lidstaat, dan wordt van deze lidstaat verwacht dat ze de eerste lidstaat consulteert over het waarom van deze weigering. Deze bilaterale consultaties hebben als doel het wapenexportbeleid van EU-lidstaten ten aanzien van bepaalde landen en eindgebruikers transparant te maken en te stroomlijnen.²⁹ Sinds 2006 wordt in het jaarlijks COARM-rapport niet enkel meegedeeld welke EU-lidstaten consultaties initiëren of ontvangen, maar ook op welke landen van bestemming en eindgebruiker deze consultaties betrekking hebben. In deze sectie overlopen we de vergunningen die in 2009 werden uitgereikt door de Vlaamse overheid voor wapenexport naar een van de landen waarover de afgelopen drie jaren (2006-2008) Europese consultaties werden geïnitieerd.^{XXXII}

4.5.2.1 Europa

Een groot aantal door de Vlaamse overheid uitgereikte exportlicenties uit 2009 zijn bestemd voor Europa. Slechts een beperkt aantal hiervan hebben betrekking op laatst gerapporteerde gebruikers uit opmerkelijke landen. Het betreft meer bepaald de export van geweren, munitie, en toebehoren/onderdelen voor kleine en lichte wapens naar een

---

XXXI We analyseren meer precies de landen waar de laatst gerapporteerde gebruiker zich bevindt. Hiermee wordt bedoeld de persoon, organisatie of instantie die de overheid in de rapportage aangeeft als laatste gebruiker van de goederen waarvoor een vergunning wordt aangevraagd. Concreet betekent dit dat in de gevallen waarin een eindgebruiker wordt vermeld, de laatste gerapporteerde gebruiker de eindgebruiker is. In alle andere gevallen is de bestemming de laatst gerapporteerde gebruiker.

XXXII Voor een overzicht van de lijst van landen waarover in de periode 2006-2008 Europese consultaties werden geïnitieerd, zie tabel 49 Bijlage 1.2.

handelaar in Andorra, telecommunicatiesystemen die onder de *catch-all* clausule vallen voor het Kroatische leger, wapenvizieren voor de Kroatische overheid en karabijnen voor een Russische particulier.

Tabel 12: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Europa, 2009

Bestemming	Eindgebruiker	Aard van goederen	Aantal	Bedrag
Andorra			2	5.575,00
Handelaar	-	Toebehoren/onderdelen (ML1.a) en munitie (ML3.a) voor K LW	1	4.850,00
Handelaar	-	Geweren en munitie (ML23)	1	725,00
Kroatië			2	165.242,00
Krijgsmacht	-	Telecommunicatie (ML25.c)	1	160.222,00
Def-gerel. ind (Israël)	Overheid (Kroatië)	Wapenvizieren (ML1.d)	1	5.020,00
Rusland			1	900,00
Particulier	-	Karabijnen (ML1.a)	1	900,00

4.5.2.2 Afrika

Afrika is geen belangrijke afzetmarkt van het geëxporteerd Vlaams militair materieel. In 2009 werden slechts 3 wapenexportlicenties uitgereikt met een Afrikaans land van bestemming, telkens visualisatieschermen bestemd voor Zuid-Afrika. Bij twee vergunningen bevindt de laatst gerapporteerde gebruiker zich in Zuid-Afrika: de defensie-gerelateerde industrie en het Zuid-Afrikaans leger (zie tabel 13). Bij de derde vergunning waren de visualisatieschermen in eerste instantie bestemd voor de Zuid-Afrikaanse defensiegerelateerde industrie, maar met als laatst gerapporteerde gebruiker de krijgsmacht van Oman.

Tabel 13: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Afrika, 2009

Bestemming	Eindgebruiker	Aard van goederen	Aantal	Bedrag
Zuid-Afrika			2	6.649.200,00
Def.gerel. industrie	-	Visualisatieschermen (ML24)	1	6.600.00,00
Def.gerel. industrie	Krijgsmacht	Visualisatieschermen (ML24)	1	49.200,00

4.5.2.3 Amerika

De export naar opmerkelijke landen in **Zuid-Amerika** bestaat uit beeldvormings-apparatuur bestemd voor de overheid in Argentinië en Chili, en luchthavenverlichting en -afbakeningsystemen voor een Colombiaanse militaire luchthaven.

Tabel 14: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Zuid-Amerika, 2009

Bestemming	Eindgebruiker	Aard van goederen	Aantal	Bedrag
Argentinië			3	1.396.850,00
Overheid	-	Warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	1	849.600,00
Handelaar	Overheid	Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	1	298.500,00
Industrie	Overheid	Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	1	248.750,00
Chili			3	48.037,57
Krijgsmacht	-	Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	2	44.157,18
Industrie	Overheid	Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	1	3.880,39
Colombia			3	74.672,94
Krijgsmacht	-	Luchthavenverlichting- en afbakening (ML25.a)	3	74.672,94

4.5.2.4 Azië

Opmerkelijke landen in Azië bevinden zich in drie regio's: Zuid-West Azië, West-Azië en Zuid-Azië.

De vergunde wapenexport naar opmerkelijke landen in **Zuid-West Azië** bestaat uit de export van voertuigonderdelen naar het leger van de Filippijnen (via de Turkse defensie-gerelateerde industrie), en *target acquisition*-systemen en *catch-all* goederen voor het leger van Maleisië.

Tabel 15: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Zuid-West-Azië, 2009

Bestemming	Eindgebruiker	Aard van goederen	Aantal	Bedrag
Filippijnen			3	135.390,35
Def-gerel.industrie (Turkije)	Krijgsmacht (Filippijnen)	Onderdelen voor militaire voertuigen (ML6.a)	3	135.390,35
Maleisië			4	1.383.978,35
Def-gerel. industrie	Krijgsmacht	Target acquisition-systemen (ML5.b)	1	1.019.665,09
Def-gerel. industrie	Krijgsmacht	Overige catch-all goederen (ML25)	2	328.081,90
Industrie	Krijgsmacht	Overige catch-all goederen (ML25)	1	36.231,36

Uitvoervergunningen naar opmerkelijke landen in **West-Azië** bestaan uit ten eerste, acht exportlicenties voor luchthavenverlichting en –afbakeningssystemen voor een krijgsmacht in Irak, ofwel rechtstreeks ofwel via de Irakese of Turkse industrie. Het is niet de eerste maal dat een exportlicentie voor Irak wordt uitgereikt door de Vlaamse overheid. Ook in 2007 werd reeds een uitvoervergunning uitgereikt voor gelijkaardige systemen voor een krijgsmacht in Irak.^{xxxiii}

Ten tweede, de export van ordehandhavingsmateriaal (ter waarde van 63.745 euro) naar Israël met als laatst gerapporteerde gebruiker de defensiegerelateerde industrie van het land. Wapenexport naar Israël ligt erg gevoelig in Vlaanderen. Al een aantal jaar hanteert de Vlaamse regering een beleid waarbij wapenexport naar Israël wordt geweigerd indien de eindgebruiker zich in Israël bevindt: de export van militair materieel naar de Israëlische defensiegerelateerde industrie maar met een eindgebruiker in een derde land wordt doorgaans toegelaten, maar indien het militair materieel niet wordt wederuitgevoerd, bijvoorbeeld omdat het bestemd is voor het Israëlijs leger, dan worden de aanvragen geweigerd.³⁰ De goedkeuring van deze vergunningsaanvraag voor de export van ordehandhavingsmaterieel naar de Israëlische defensiegerelateerde industrie en zonder vermelding van een eindgebruiker in een derde land is dus opmerkelijk.

Verder werden ook vergunningen goedgekeurd voor de export van beeldversterkerapparatuur voor het leger in Jordanië, luchthavenverlichting en –afbakening voor legers in Jordanië en Oman, en visualisatieschermen voor het leger in Oman (via de Zuid-Afrikaanse defensiegerelateerde industrie).

XXXIII Het betreft een krijgsmacht die zich in Irak bevindt en dus niet noodzakelijk de Irakese krijgsmacht. Uit verklaringen van de bevoegde minister in het Vlaams Parlement weten we dat de vergunde uitvoer van luchthavenverlichting in de eerste jaarhelft van 2009 bedoeld is voor het Amerikaans leger voor de uitbouw van een luchthaven in Irak.

Tabel 16: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in West-Azië, 2009

Bestemming	Eindgebruiker	Aard van goederen	Aantal vergunningen	Bedrag
Irak			8	181.683,49
Krijgsmacht	-	Luchthavenverlichting en –afbakening (ML25.a)	5	142.322,83
Industrie	Krijgsmacht	Luchthavenverlichting en –afbakening (ML25.a)	2	36.699,90
Industrie (Turkije)	Krijgsmacht (Irak)	Luchthavenverlichting en –afbakening (ML25.a)	1	2.660,76
Israël			1	63.745,00
Def.gerel. industrie	-	Ordehandhavings-materiaal (ML26)	1	63.745,00
Jordanië			2	581.098,05
Krijgsmacht	-	Beeldversterker-apparatuur (ML15.c)	1	353.400,00
Industrie	Krijgsmacht	Luchthavenverlichting en –afbakening (ML25.a)	1	227.698,05
Oman			9	4.150.913,95
Handelaar	Krijgsmacht	Luchthavenverlichting en –afbakening (ML25.a)	3	3.300.029,19
Industrie	Krijgsmacht	Telecommunicatie (ML25.c)	5	837.984,76
Def-gerel. industrie (Zuid-Afrika)	Krijgsmacht (Oman)	Visualisatieschermen (ML24)	1	12.900,00

Een laatste regio is **Zuid-Azië**, met drie opmerkelijke landen: Afghanistan, India en Pakistan.

Tabel 17: Uitgereikte uitvoervergunningen, per opmerkelijk land van laatst gerapporteerde gebruiker in Zuid-Azië, 2009

Bestemming	Eindgebruiker	Aard van goederen	Aantal	Bedrag
Afghanistan			4	599.795,59
Industrie	Krijgsmacht	Luchthavenverlichting- en afbakening (ML25.a)	3	589.238,87
Def-gerel. industrie	Internationale organisatie	Luchthavenverlichting- en afbakening (ML25.a)	1	10.556,72
India			21	4.069.834,40
Def-gerel. industrie	Krijgsmacht	Target acquisition-systemen (ML5.b)	2	2.424.985,00
Krijgsmacht	-	Pantserplaten (ML13.a)	1	772.233,80
Def-gerel. industrie	Krijgsmacht	Visualisatieschermen (ML24)	7	578.338,60
Def-gerel. industrie	-	Visualisatieschermen (ML24)	9	260.716,00
Industrie	Krijgsmacht	Overige catch-all goederen (ML25)	1	19.661,00
Def-gerel. industrie	-	Software (ML25.e)	1	13.900,00
Pakistan			23	784.956,88
Krijgsmacht	-	Onderdelen en toebehoren voor vaar-, voer-, en luchtvaarttuigen (ML25.g)	17	482.065,24
Krijgsmacht	-	Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	1	232.616,49
Krijgsmacht	-	Onderdelen voor oorlogsschepen (ML9)	4	69.916,84
Handelaar	Krijgsmacht	Verbruiksgoederen (ML25.l)	1	358,31

Voor Afghanistan betreft het de export van luchthavenverlichting- en afbakeningssystemen die onder de *catch-all* clause vallen en die via de (defensiegerelateerde) industrie bestemd zijn voor de NAVO-ISAF troepenmacht en een internationale organisatie in het land.

Ook in 2007 werd reeds een exportlicentie voor soortgelijke systemen bestemd voor een internationale organisatie in Afghanistan uitgereikt door de Vlaamse overheid.

India is een vrij belangrijke afzetmarkt voor Vlaams militair materieel. In 2009 is de export naar India eerder beperkt (zie eerder) en bestaat ze uit *target acquisition*-systemen, pantserplaten, visualisatieschermen en overige catch-all goederen voor de krijgsmacht, en uit visualisatieschermen en software die onder de *catch-all* vallen voor de Indisch defensiegerelateerde industrie.

Ook naar Pakistan worden elk jaar meerdere exportlicenties afgeleverd. In 2009 betreft het onderdelen voor oorlogsschepen en goederen die onder de *catch-all* clausule vallen (luchthavenverlichting en -afbakening, verbruikersgoederen en onderdelen voor vaar-, voer- of luchtvaarttuigen^{xxxiv}) en bestemd zijn voor het Pakistaanse leger.

4.6 Laatst gerapporteerde gebruikers van de vergunde export

In de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering van 2009 wordt per individuele exportlicentie aangegeven wie de bestemming (in generieke types) is van de geëxporteerde militaire goederen. In sommige gevallen, wordt echter ook het type eindgebruiker meegedeeld. In deze sectie overlopen we de belangrijkste gegevens met betrekking tot de 'laatst gerapporteerde gebruiker'. Hiermee wordt bedoeld de persoon, organisatie of instantie die de overheid aangeeft als laatste gebruiker van de goederen waarvoor een vergunning wordt aangevraagd. Concreet betekent dit dat in de gevallen waarin een eindgebruiker wordt vermeld, de laatste gerapporteerde gebruiker de eindgebruiker is. In alle andere gevallen is de bestemming de laatst gerapporteerde gebruiker.

4.6.1 Algemeen overzicht

De overgrote meerderheid van de uitgereikte exportlicenties vanuit Vlaanderen hebben betrekking op militair materieel met als laatst gerapporteerde gebruiker een krijgsmacht van een land (53%) of de (defensiegerelateerde) industrie (38%). In termen van waarde merken we echter een ander beeld op: meer dan driekwart van de waarde van de vergunde wapenexport heeft als laatst gerapporteerde gebruiker de buitenlandse industrie (78%).

XXXIV In de eerste jaarhelft bestond de export van 'onderdelen voor vaar-, voer- of luchtvaarttuigen' naar Pakistan uit onderdelen voor mijnenjagers.

Uitvoervergunningen waarbij de laatst gerapporteerde gebruiker een overheid, handelaar, particulier of ‘andere’ gebruiker is, komen vrij weinig voor (zie tabel 18).

Tabel 18: Aard van uitgevoerde goederen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2008-2009

Laatst gerapporteerde gebruiker	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Overheid	10 (5,5%)	675.457,35 (0,2%)	8 (3,1%)	1.124.773,38 (0,5%)	13 (4,0%)	1.597.766,50 (0,6%)
Krijgsmacht	92 (50,5%)	107.391.997,92 (39,7%)	128 (50,0%)	62.853.554,06 (26,2%)	172 (52,9%)	59.140.658,56 (21,0%)
Industrie ^{xxxv}	74 (40,7%)	162.180.196,76 (60,0%)	106 (41,4%)	174.670.826,23 (72,8%)	122 (37,5%)	220.672.331,59 (78,2%)
Handelaar	0	–	5 (2,0%)	1.359.694,00 (0,6%)	4 (1,2%)	146.959,60 (0,1%)
Particulier	3 (1,6%)	16.915,48 (0,0%)	8 (3,1%)	9.950,00 (0,0%)	6 (1,8%)	40.500,00 (0,0%)
Andere ^{xxxvi}	3 (1,6%)	46.881,88 (0,0%)	1 (0,4%)	17.600,00 (0,0%)	8 (2,5%)	620.251,97 (0,2%)
Totaal	182	270.311.449,39	256	240.036.397,67	325	282.218.468,22

Het spreekt voor zich dat de (defensiegerelateerde) industrie niet de uiteindelijke eindgebruiker zal zijn van het Vlaams militair materieel. Nadat de Vlaamse goederen worden ingebouwd in grotere wapensystemen, worden deze wapensystemen verkocht aan derden, vaak het leger van derde landen. De kans is dus reëel dat het Vlaams militair materieel dat bestemd is voor de industrie in bestemmingslanden nadien wordt wederuitgevoerd. De cijfers in tabel 18 tonen aan dat, in termen van waarde, 78% van de Vlaamse vergunde wapenexport in 2009 bestemd is voor de buitenlandse industrie of handelaars. Dit betekent dat bij meer dan driekwart van de Vlaamse wapenexport de uiteindelijke eindgebruiker tijdens de Vlaams vergunningsprocedure niet bekend is en dat de Vlaamse overheid de beslissing en de verantwoordelijkheid met betrekking tot de eventuele wederuitvoer en het uiteindelijke eindgebruik overdraagt aan de overheid van het land van bestemming.³¹ Opvallend in tabel 18 is verder dat het aandeel van deze vergunde wapenexport waarbij men geen zicht heeft op het uiteindelijke eindgebruik, een stijgend verloop kent (van 60% in 2007 naar 78% in 2009).

XXXV Het betreft hier zowel de defensiegerelateerde als de ‘conventionele’ industrie.

XXXVI Het betreft hier zowel een “internationale organisatie” als de laatste gebruikers van het type “andere”.

4.6.2 Top-10 van laatst gerapporteerde gebruikers

De belangrijkste gebruiker van militair materieel waarvoor in 2009 een Vlaamse uitvoervergunningen werden uitgereikt is overduidelijk de Amerikaanse (defensiegerelateerde) industrie (91,3 miljoen euro). Het betreft daarbij in hoofdzaak de export van visualisatieschermen en in minder mate ook militaire elektronica, luchthavenverlichting en -afbakeningsystemen, onderdelen voor militaire voertuigen en camera's.

De tweede belangrijkste gebruiker van geëxporteerd Vlaams militair materieel is de Britse industrie (47,6 miljoen euro). Deze vergunde export vanuit Vlaanderen bestaat voornamelijk uit onderdelen voor militaire en andere voertuigen. Verder werden ook een vrij groot aantal vergunningen uitgereikt – maar voor een eerder beperkte waarde – voor de export van visualisatieschermen, (onderdelen van) motoren voor militaire vliegtuigen, onderdelen voor gevechtsvliegtuigen, onderdelen voor militaire voertuigen, onderdelen van oorlogschepen en systemen voor telecommunicatie.

De derde belangrijkste gebruiker van geëxporteerd Vlaams militair materieel is de Duitse industrie (36,9 miljoen euro). Deze export bestaat voornamelijk uit militaire elektronica. Andere goederen waarvoor in 2009 exportlicenties voor de Duitse industrie werden aangevraagd zijn visualisatieschermen, vliegtuigonderdelen, elektronica, infraroodbeeldapparatuur, (onderdelen van) vliegtuigmotoren, voertuigonderdelen en uitrusting voor ontploffingsmechanismen.

Op de vierde plaats vinden we de Franse industrie (21,0 miljoen euro). De Vlaamse vergunde wapenexport naar de Franse industrie bestond in 2009 voornamelijk uit onderdelen van militaire vliegtuigen, visualisatieschermen en vliegtuigmotoren (en/of onderdelen). Verder werden ook exportlicenties uitgereikt voor militaire voertuigen en -onderdelen en beeldversterkerapparatuur.

Het valt op dat de vier belangrijkste (laatst gerapporteerde) gebruikers van geëxporteerd Vlaams militair materieel in 2009 de industrie was van onze buurlanden en de Verenigde Staten. In de top-tien vinden we naast deze vier gebruikers, trouwens nog drie buitenlandse industrieën. De top-tien wordt namelijk afgesloten met de export van visualisatieschermen naar de industrie in Zuid-Afrika (6,6 miljoen euro), Singapore (4,9 miljoen euro) en Japan (4,2 miljoen euro).

Tabel 19: Top-10 van laatst gerapporteerde gebruikers van de vergunde Vlaamse wapen-export (in waarde), 2009

Rang 2009	Laatst gerapporteerd gebruiker	Waarde in miljoen euro	Aard goederen
1	Industrie VS	91,3	Visualisatieschermen (ML24) Militaire elektronica (ML11.a) Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a) Onderdelen van militaire voertuigen (ML6.a) Camera's (ML15.b)
2	Industrie VK	47,6	Militaire voertuigen (ML6.a) en voertuigonderdelen (ML25.g), Visualisatieschermen (ML24) Vliegtuigmotoren en/of onderdelen (ML10.d) Onderdelen voor gevechtsvliegtuigen (ML10.a) Onderdelen voor oorlogsschepen (ML9.a) Telecommunicatie (ML25.c)
3	Industrie Duitsland	36,9	Militaire elektronica (ML11.a) Visualisatieschermen (ML24) Onderdelen van militaire vliegtuigen (ML10.b) Militair oefenmaterieel (ML14) Infraroodbeeldapparatuur (ML15.d) Vliegtuigmotoren en/of onderdelen (ML10.d) Onderdelen van militaire voertuigen (ML6.a) Uitrusting voor ontploffingsmechanismen (ML4.b)
4	Industrie Frankrijk	21,0	Visualisatieschermen (ML24) Onderdelen van militaire vliegtuigen (ML10.b) Vliegtuigmotoren en/of onderdelen (ML10.d) Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a) Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)
5	Krijgsmacht Singapore	15,6	Beeldversterkerapparatuur (ML15.c) en wapenvizieren (ML1.d)
6	Krijgsmacht VK	12,9	Visualisatieschermen (ML24) Kogelvrije kledij (ML13.d) Verschillende goederen die onder de catch-all vallen (ML25) Onderdelen van militaire voertuigen (ML6.a)
7	Krijgsmacht Duitsland	7,4	Militaire elektronica (ML11.a) Visualisatieschermen (ML24) Onderdelen van militaire voertuigen (ML6.a)
8	Industrie Zuid-Afrika	6,6	Visualisatieschermen (ML24)
9	Industrie Singapore	4,9	Visualisatieschermen (ML24)
10	Industrie Japan	4,2	Visualisatieschermen (ML24)

We kunnen dus besluiten dat het militair materieel dat geëxporteerd wordt vanuit Vlaanderen voornamelijk terechtkomt bij buitenlandse bedrijven die Vlaamse componenten invoeren, voornamelijk voor de integratie in vliegtuigen, voertuigen of andere wapensystemen. De uiteindelijke eindgebruikers van deze componenten eenmaal ze bewerkt, geïntegreerd en/of doorverkocht worden door deze buitenlandse bedrijven, zijn in principe echter niet geweten op het moment dat de Vlaamse overheid de vergunning aflevert. Eenmaal de goederen het Belgisch grondgebied verlaten draagt de Vlaamse Regering de controle op het uiteindelijk eindgebruik over aan de overheden van de ontvangende landen.³²

Niet enkel de industrie, maar ook krijgsmachten behoren tot de belangrijkste gerapporteerde laatste gebruikers van Vlaamse militaire goederen. Zo is het leger van Singapore een belangrijke gebruiker van Vlaamse militaire beeldversterkerapparatuur en wapenvizieren (15,6 miljoen euro). Verder zijn ook het leger van het Verenigd Koninkrijk (12,9 miljoen euro) en het Duits leger (7,4 miljoen euro) vrij belangrijke afnemers van militair materieel.

4.6.3 Vergunningen waarbij de laatst gerapporteerde gebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt

In 2009 werd bij 37 uitvoervergunningen een eindgebruiker gerapporteerd die zich niet in het land van bestemming bevindt. Dit komt neer op 11% van het totaal aantal uitgereikte exportlicenties. In vergelijking met de vorige jaren ligt de waarde van deze uitvoervergunningen echter relatief laag (zie tabel 20).^{xxxvii}

XXXVII De relatief lage waarde van deze vergunningen impliceert dat de aandelen van de verschillende regio's van bestemming niet wezenlijk veranderen indien we het beeld zouden schetsen van het de regio's van de laatst gekende gebruiker.

Tabel 20: Aantal en waarde van uitgereikte uitvoervergunningen met een gerapporteerde eindgebruiker die zich niet in het land van bestemming bevindt

	2007	2008	2009
Aantal	27	34	37
% aantal	14,8%	13,3%	11,4%
Waarde	40.592.829,04	37.257.061,52	3.872.629,49
% waarde	15,0%	15,5%	1,4%

Deze vergunningen hebben voornamelijk betrekking op militair materieel dat bestemd is voor de (defensiegerelateerde) industrie en die nadien worden geleverd aan krijgsmachten wereldwijd. Het betreft vooral export naar:

- Israël:
  - warmtebeeldapparatuur (ML15) met als eindgebruiker het leger, de overheid of defensie-gerelateerde industrie in de Verenigde Staten, Canada, Turkije en Macedonië. Verder ook kleine en lichte wapens en voertuigonderdelen.
- Turkije:
  - voertuigonderdelen (ML6.a) naar het leger van Saoedi-Arabië en de Filippijnen, en luchthavenafbakening- en verlichtingssystemen (ML25.a) naar een krijgsmacht in Irak
- Zweden:
  - voertuigonderdelen (ML6.a) voor het Nederlands leger, warmtebeeldapparatuur (ML15) voor het Deens leger, en visualisatieschermen (ML24) voor het Brits leger.

Opvallend is de relatief beperkte waarde van deze vergunningen. In 2009 namen deze vergunningen slechts 1% van de totale vergunde waarde in, wat beduidend minder is dan in de voorgaande jaren (zie tabel 20).

5

Doorvoer van militair materieel

Niet alle transacties waarbij men op het eerste zicht aan doorvoer denkt zijn ook daadwerkelijk doorvoer. Zo is een ononderbroken doortocht, waarbij de goederen geen douanebestemming hebben gekregen, geen doorvoer. Alleen wanneer bijvoorbeeld een overlading, een bewerking of een andere handeling op de lading gebeurt, kan men spreken van doorvoer en van een eventueel bijhorende vergunningplicht. Verder kan er geen doorvoer plaatsvinden tussen EU-lidstaten onderling (vrij verkeer van het Europees gemeenschapsrecht). Met andere woorden, enkel wanneer het land van herkomst en/of het land van bestemming geen deel uitmaken van de Europese Unie en indien een bepaalde handeling of verandering van transportmiddel plaatsvindt, is een doorvoervergunning vereist.³³ Ook hier bestaan echter een aantal uitzonderingen.^{xxxviii}

5.1 Algemeen overzicht en evolutie sinds 1999

In 2009 werden 24 vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de doorvoer van militair materieel. Deze uitgereikte doorvoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde 42,3 miljoen euro. Geen enkele aanvraag voor een doorvoervergunning werd geweigerd door de Vlaamse overheid in 2009.

XXXVIII Wanneer het land van herkomst of het land van bestemming het Groothertogdom Luxemburg is, is in België nooit een doorvoervergunning vereist. Wanneer het land van herkomst of bestemming Nederland is, is enkel een doorvoervergunning vereist, wanneer het een doorvoer betreft van goederen waarop een handelsembargo van toepassing is.

Tabel 21: Overzicht van aantal en totale waarde van uitgereikte doorvoervergunningen per maand, 2009

Maand	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	5	9.064.121,31
Februari	0	–
Maart	0	–
April	3	7.928.387,00
Mei	5	10.741.070,05
Juni	1	362.152,00
Juli – augustus ^{xxxix}	1	1.285.903,90
September	3	987.761,00
Oktober	4	5.211.225,24
November	0	–
December	2	6.720.463,91
Totaal	24	42.301.084,41

Gezien de specifieke aard van doorvoer en het beperkt aantal vergunningen, schommelt de waarde van de vergunde doorvoer jaarlijks sterk (zie tabel 21). Zo was de hoge waarde van de vergunde doorvoer in 2008 vrijwel volledig toe te schrijven aan één vergunning ter waarde van 217,8 miljoen euro voor de doorvoer van militair materieel vanuit Zwitserland naar Saoedi-Arabië.³⁴ De jaarlijkse vergunde waarde is dan ook geen goede indicator van evoluties en trends van de doorvoer van militair materieel via Vlaanderen. Een betere indicator hiervoor is het jaarlijks aantal uitgereikte vergunningen.

XXXIX Voor de maanden juli-augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is net als vorig jaren enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

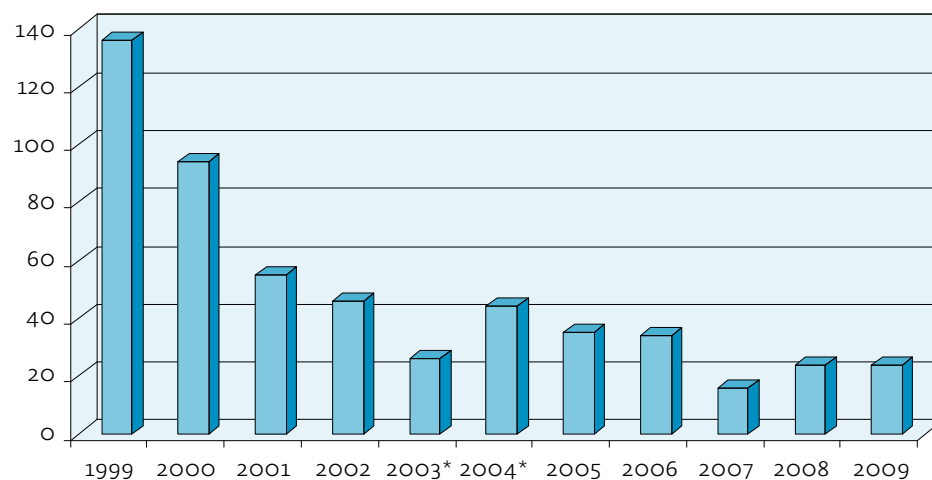
Tablet 22: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van doorvoervergunningen per jaar, 1999 - 2009

Periode	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
1999	136	40.820.924,89
2000	94	70.793.970,88
2001	55	40.977.158,00
2002	46	120.174.581,00
2003* ^{XL}	26	175.555.110,33
2004* ^{XL}	44	353.459.680,89
2005	35	20.783.983,37
2006	34	142.324.101,44
2007	16	35.277.380,24
2008	24	235.938.153,56
2009	24	42.301.084,41

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens^{XL}

Figuur 15 toont duidelijk dat het aantal doorvoervergunningen de voorbije jaren stelselmatig is afgenomen: van 136 Nederlandstalige doorvoervergunningen in 1999 naar slechts 24 Vlaamse doorvoervergunningen in 2009. De vaststelling dat eind jaren negentig een groot aantal doorvoervergunningen werd aangevraagd en goedgekeurd, toont aan dat logistieke knooppunten in Vlaanderen kunnen gebruikt worden om militair materieel door te voeren. Dat de laatste jaren slechts een beperkt aantal doorvoervergunningen werden aangevraagd is dan ook opmerkelijk, gezien het totale vrachtvervoer in Vlaanderen de afgelopen jaren niet is gedaald.³⁵

Figuur 15: Aantal doorvoervergunningen per jaar, 1999 - 2009

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens

^{XL} De geschatte cijfers voor 2003 en 2004 werden op dezelfde wijze berekend als bij de geschatte invoer- en uitvoercijfers van dezelfde jaren (zie tabel 2).

5.2

Kenmerken van de doorvoervergunningen

Een blik op tabel 23 toont aan dat Vlaamse doorvoervergunningen vrijwel steeds een krijgsmacht hebben als laatst gerapporteerde gebruiker van de militaire goederen. Het betreft daarbij legers uit Europa, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Afrika en Azië. Een aantal doorvoervergunningen hebben als laatst gerapporteerde gebruiker een overheid, de defensiegerelateerde industrie, een handelaar of een internationale organisatie. De overgrote meerderheid van de doorvoervergunningen hebben betrekking op militaire voertuigen (ML6), kleine en lichte wapens (ML1) en allerlei munitie (ML3) en zware ontploffingsmechanismen (ML4).

Onder de uitgereikte vergunningen vinden we, onder andere, de doorvoer van militaire voertuigen uit Zwitserland en Duitsland naar Brazilië, grote hoeveelheden Zwitserse munitie naar het Britse leger, raketten en granaten vanuit Bulgarije naar het Amerikaanse leger, munitie vanuit Servië en Montenegro naar de krijgsmacht van Ecuador, munitie vanuit Noorwegen naar het leger van Chili, Bulgaarse granaten bestemd voor een anti-narcotica-afdeling van de Amerikaanse overheid in Colombia³⁶, en Bulgaarse karabijnen bestemd voor de veiligheidsdiensten van de Hondurese overheid. Opvallend zijn ook de vergunning in september 2009 voor de doorvoer van kleine en lichte wapens en hun munitie vanuit Nederland voor een internationale organisatie in Burundi en een vergunning in oktober 2009 voor dezelfde goederen maar ditmaal vanuit Burundi naar de Nederlandse krijgsmacht.

Tabel 23: Uitgereikte doorvoervergunningen, per land van bestemming, 2009

Land van bestemming	Laatst gerapporteerde gebruiker	Land van herkomst	Aard van goederen	Bedrag
Burundi	Internationale organisatie	Nederland	Geweren (ML1.a) en munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	24.553,00
Brazilië	Krijgsmacht	Zwitserland	Militaire voertuigen (ML6.a)	9.637.612,59
	Krijgsmacht	Duitsland	Militaire voertuigen (ML6.a)	260.000,00
Canada	Handelaar	Nigeria	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a) ^{XLI}	32.208,00
Chili	Krijgsmacht	Noorwegen	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	1.169.000,00
	Krijgsmacht	Noorwegen	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	106.723,08
Colombia	Overheid	Bulgarije	Granaten (ML4.a)	122.000,00
Ecuador	Krijgsmacht	Servië en Montenegro	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	97.127,25
	Krijgsmacht	Servië en Montenegro	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	473.435,22
	Krijgsmacht	Servië en Montenegro	Munitie voor ML2-wapens (ML3.a)	112.894,99
Honduras	Overheid	Bulgarije	Karabijnen (ML1.a)	503.250,00
Marokko	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Militaire voertuigen (ML6.a)	703.208,00
Nederland	Krijgsmacht	Burundi	Geweren en pistolen (ML1.a) en munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	24.553,00
	Krijgsmacht	Canada	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	420.000,00
	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a) en geweren en munitie niet op EU-lijst	641.490,76
Portugal	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Kanonnen (ML2.a)	7.056.087,00
Singapore	Krijgsmacht	Frankrijk	Versnellingsdozen – catch-all (ML25.b)	6.703.238,00
Tunesië	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Vaar-, voer- en luchtvaarttuigen – catch-all (ML25.k)	3.267.961,24

XLI Meer bepaald 1.600.000 patronen van klein kaliber van het Nigeriaanse leger die via een bedrijf worden geëxporteerd naar Canada, dat een open importvergunning heeft voor munitie van dat kaliber.

Land van bestemming	Laatst gerapporteerde gebruiker	Land van herkomst	Aard van goederen	Bedrag
Verenigd Koninkrijk	Krijgsmacht	Zwitserland	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	8.161.699,47
	Krijgsmacht	Zwitserland	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	1.285.903,90
Verenigde Staten	Krijgsmacht	Bulgarije	Raketten (ML4.a)	369.050,00
	Krijgsmacht	Bulgarije	Granaten (ML4.a)	362.152,00
	Handelaar	Roemenië	Machinegeweren en toebehoren en speciaal ontworpen onderdelen (ML1.a)	17.225,91
Zuid-Afrika	Defensiegerelateerde industrie	Canada	Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a)	749.711,00

6

Conclusies

In 2009 werden 450 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 53,3 miljoen euro, uitgereikt voor de **invoer** van wapens in Vlaanderen. Eén vergunningsaanvraag werd geweigerd door de Vlaamse overheid omdat het de invoer van een verboden wapen betrof. Een groot deel van de uitgereikte vergunningen betrof de invoer wapens met een eerder beperkte waarde, voornamelijk vuurwapens bestemd voor particulieren. Vergeleken met 2008 is de waarde van de Vlaamse vergunde wapeninvoer gehalveerd. Deze sterke daling is niet verrassend gezien een uitzonderlijk hoge waarde van de vergunde wapeninvoer werd vastgesteld in 2008 als gevolg van een klein aantal zeer waardevolle invoervergunningen voor vuurgeleidingssystemen van Franse en Israëlische makelij. Verder is ook de vergunde invoer van (onderdelen van) militaire voertuigen sterk afgenomen.

Uitgedrukt in termen van waarde bestond de Vlaamse wapeninvoer in 2009 hoofdzakelijk uit drie types van materieel. Ondanks de sterke daling van de waarde van de vergunningsaanvragen voor militaire voertuigen -onderdelen, staan deze goederen nog steeds in voor de helft van de waarde van de Vlaamse vergunde wapeninvoer (50%). Deze goederen hebben als laatst gerapporteerde gebruiker vooral de Vlaamse defensiegerelateerde industrie en (via deze industrie) het Belgisch leger. Ten tweede, de invoer van vuurgeleidingssystemen: deze invoervergunningen staan in voor ongeveer een kwart van de vergunde wapeninvoer (22%). Het betreft voornamelijk vergunningen voor Israëlische *target acquisition*-systemen bestemd voor de defensiegerelateerde industrie, vaak met het Belgisch leger als laatst gerapporteerde gebruiker. De derde belangrijke groep van ingevoerd materieel bestaat uit kleine en lichte wapens en bijhorende munitie en attributen/onderdelen (24%). De waarde van deze invoervergunningen is in vergelijking met 2008 stabiel gebleven. Dit neemt echter niet weg dat binnen dit type van materieel een interessante evolutie merkbaar is. De waarde van de vergunde invoer van munitie (vooral uit de VS, maar ook uit Zwitserland en Brazilië) is met een kwart gedaald, terwijl de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens met 35% is gestegen t.o.v. 2008. Alhoewel een deel van deze vuurwapens, via handelaars, bestemd is voor politiediensten, heeft de overgrote meerderheid van de ingevoerde vuurwapens een handelaar als laatst gerapporteerde gebruiker en zijn deze wapens dus wellicht bestemd voor particulieren.

Wat de **export** van wapens betreft, werden in 2009 in totaal 325 vergunningen uitgereikt voor een breed gamma van militair materieel door de Vlaamse overheid. Met een totale waarde van 282, 2 miljoen euro bereikte Vlaanderen in 2009 de hoogste waarde van de vergunde wapenexport in de laatste vijf jaar. Deze sterke stijging in de periode 2005-2009 kan grotendeels verklaard worden door de sterk gestegen waarde van de vergunde uitvoer van visualisatieschermen, militaire voertuigen en -onderdelen en vliegtuigonderdelen. Geweigerde vergunningsaanvragen komen vrij weinig voor in Vlaanderen. In 2009 werden slechts twee vergunningsaanvragen geweigerd: eenmaal omwille van een embargo op wapenleveringen aan Azerbeidzjan en eenmaal omdat de uitgevoerde goederen bestemd waren voor gebruik door het Israëlijs leger.

De belangrijkste producten in de Vlaamse vergunde wapenexport zijn al jaren visualisatieschermen met een militair eindgebruik, bijvoorbeeld omdat ze worden ingebouwd in

grotere wapensystemen zoals gevechtsvliegtuigen, militaire voertuigen of gevechtshelikopters. Deze producten zijn vergunningsplichtig op basis van de *catch-all* clausule van het Belgisch KB buitenlandse wapenhandel. In 2009 stond de export van visualisatieschermen met een militair eindgebruik in voor de helft van de waarde van de vergunde wapenexport in Vlaanderen (50%) en deze schermen zijn vaak in eerste instantie bestemd voor de industrie. Ook opmerkelijk is verder dat deze visualisatieschermen door één Vlaams bedrijf worden geproduceerd en geëxporteerd. Dit betekent dat de helft van de Vlaamse export van militair materieel wordt gerealiseerd door slechts één bedrijf. Verder bestaat de Vlaamse vergunde wapenexport ook in belangrijke mate uit militaire voertuigen en -onderdelen (19%), elektronica (13%), beeldversterkerapparatuur en wapenvizieren (6%), onderdelen voor militaire vliegtuigen (5%), en gepantserde of beschermende apparatuur (2%).

Ongeveer de helft van de Vlaamse vergunde wapenexport is bestemd voor Europese landen (voornamelijk EU-lidstaten). Ook het Amerikaans continent – en dan vooral de Verenigde Staten (Vlaanderens belangrijkste nationale afzetmarkt van militair materieel) – en Azië zijn belangrijke regio's van bestemming. De Vlaamse wapenexport is nauwelijks bestemd voor Afrika en Oceanië. De belangrijkste (laatst gerapporteerde) gebruikers van het uitgevoerde militair materieel zijn de Amerikaanse, Britse, Duitse en Franse industrie. Opvallend is vooral dat meer dan driekwart (78%) van de waarde van de vergunde wapenexport als laatst gerapporteerde gebruiker de industrie heeft. Dit betekent dat deze goederen nadat ze zijn ingebouwd in grotere wapensystemen zullen worden doorverkocht aan gebruikers, al dan niet in een derde land. De controle op dit eindgebruik draagt de Vlaamse overheid over aan het land van bestemming. Concreet betekent dit bijvoorbeeld betekenen dat de Vlaamse overheid geen inschatting meer maakt van het uiteindelijke eindgebruik van Vlaamse militaire goederen eenmaal een Amerikaans bedrijf dat ze invoerde deze wil wederuitvoeren; het is dan de Amerikaanse overheid die de vergunningen uitreikt. Het aandeel van de Vlaamse wapenexport waarbij de industrie de laatst gerapporteerde gebruiker is, is de afgelopen jaren sterk toegenomen: van 60% in 2007 naar 78% in 2009.

In 2009 werden 24 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 42,3 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de **doorvoer** van militair materieel. Gezien de specifieke aard van doorvoer en het beperkt aantal vergunningen, schommelt de waarde van de vergunde doorvoer jaarlijks sterk. Wat echter opvalt, is dat het aantal doorvoervergunningen de voorbije jaren stelselmatig is afgenomen: van 136 Nederlandstalige doorvoervergunningen in 1999 naar slechts 24 Vlaamse doorvoervergunningen in 2009. De doorvoervergunningen die in 2009 werden uitgereikt hebben vrijwel steeds een krijgsmacht als laatst gerapporteerde gebruiker. Het betreft daarbij legers uit Europa, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Afrika en Azië. De overgrote meerderheid van de doorvoervergunningen hebben betrekking op militaire voertuigen, kleine en lichte wapens, allerlei munitie en zware ontploffingsmechanismen.

Concluderend kunnen we stellen dat de Vlaamse wapenexport in 2009 haar hoogste peil in vijf jaar bereikte. De aard en bestemming van deze wapenexport blijft in belangrijke mate ongewijzigd. In tegenstelling tot de uitvoer is de vergunde wapenimport in 2009 gehalveerd t.o.v. 2008. De waarde van de vergunde import van kleine en lichte wapens en bijhorende munitie en attributen/onderdelen, voornamelijk door handelaars, is echter stabiel gebleven. De vergunde doorvoer van militair materieel via Vlaanderen is ook in 2009 opvallend laag en bevestigt zo een sterke daling die reeds in 2000 werd ingezet.

DEEL II

*Vlaamse buitenlandse handel in
producten voor tweërlei gebruik*

1

Inleiding

Producten voor tweëerlei gebruik, ook wel *dual-use* producten genoemd, zijn niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld, maar kunnen eventueel wel een militaire toepassing hebben. Uit veiligheidsoverwegingen wordt ook de handel in deze producten gecontroleerd, in het bijzonder om de ongewenste verspreiding van nucleaire, chemische en biologische goederen en technologieën tegen te gaan.

De uitvoer van producten voor tweëerlei gebruik is gereguleerd door de Europese Verordening 428/2009 van 5 mei 2009. Die regeling is rechtstreeks van toepassing in de hele Europese Unie, als onderdeel van het gemeenschappelijk handelsbeleid. Er zijn bij de verordening verschillende lijsten met producten voor tweëerlei gebruik opgesteld.¹ In België is de bevoegdheid voor handel in producten voor tweëerlei gebruik samen met de bevoegdheid voor wapenhandel geregionaliseerd: de drie gewesten zijn sinds 2003 bevoegd voor het implementeren van de Europese verordeningen inzake *dual use*. De procedure voor het behandelen van vergunningsaanvragen voor de handel in producten voor tweëerlei gebruik, verloopt in Vlaanderen gelijk met die voor vergunningsaanvragen voor wapenhandel, d.i. via de Dienst Controle Wapenhandel en de bevoegde minister. In het Vlaamse controlesysteem hebben producten voor tweëerlei gebruik in principe een burgerlijke eindgebruiker. Als de gebruiker militair is, valt de handel immers onder de *catch-all* clausule van het KB buitenlandse wapenhandel uit 1993, en wordt het goed als een militair product beschouwd.³⁷

Binnen de EU is er voor producten voor tweëerlei gebruik, in tegenstelling tot voor militaire producten, op enkele uitzonderingen na, vrij verkeer. Voor de overbrenging van dergelijke producten naar andere EU-lidstaten is dus geen vergunning nodig. Een belangrijke categorie van producten waarvoor toch een vergunning nodig is bij handel binnen de EU is nucleair materieel.

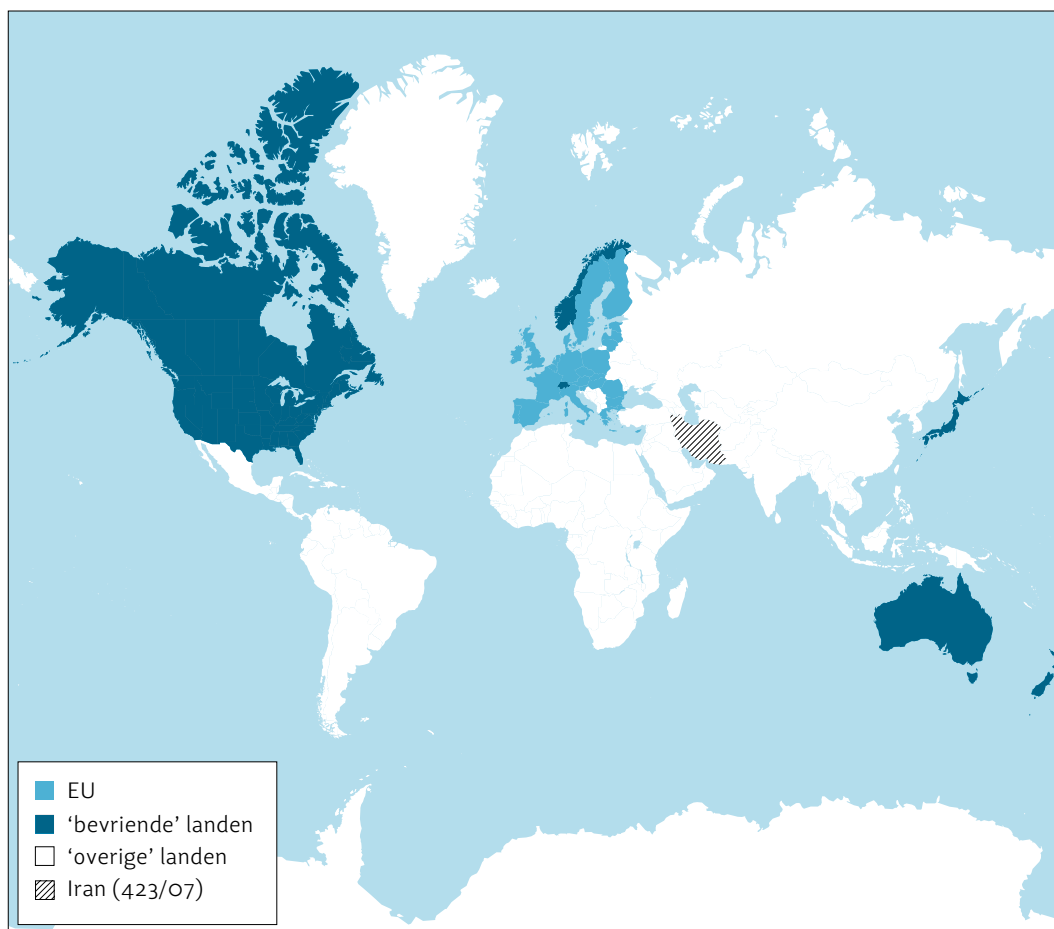
Voor de uitvoer van producten voor tweëerlei gebruik naar *andere landen buiten de EU* geldt in elke lidstaat dat een vergunning moet worden aangevraagd bij de bevoegde diensten. Voor uitvoer van producten voor tweëerlei gebruik naar een beperkt aantal geïndustrialiseerde landen buiten de EU (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten), die we in dit rapport 'bevriende' landen noemen, geldt voor de meeste producten voor tweëerlei gebruik een communautaire algemene uitvoervergunning, wat concreet betekent dat voor die handel in de lidstaten geen vergunningen meer moeten worden aangevraagd. Voor export naar de 'overige' landen buiten de EU is in Vlaanderen steeds een individuele of een globale uitvoervergunning vereist. Dit zijn twee zeer verschillende types van vergunningen. Individuele uitvoervergunningen hebben betrekking op een welbepaalde individuele transactie (de export van welbepaalde producten naar een welbepaalde bestemming). Met een globale vergunningen daarentegen kan een Vlaamse exporteur een aantal vooraf bepaalde producten uitvoeren naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning (binnen de waarde van de vergunning). De exporteur kan in principe zijn vergunde producten exporteren naar alle civiele bestem-

---

¹ Voor een overzicht van de verschillende categorieën van vergunningsplichtige producten voor tweëerlei gebruik, zie bijlage 4

melingen binnen de landen die opgelijst zijn in de vergunning. In sommige gevallen worden globale vergunningen uitgereikt voor een beperkt aantal eindgebruikers in de vooropgestelde landen van bestemming."

Figuur 16: *Overzicht van (mogelijke) bestemmingslanden, verdeeld naar procedures voor de export van dual-use producten vanuit Vlaanderen*

Terwijl de wet van 1991 inzake wapenhandel³⁸ de bevoegde overheid een rapportageplicht oplegt voor vergunningen die worden uitgereikt voor de buitenlandse handel in militair materieel, is dit voor de buitenlandse handel in producten voor tweeeërlei gebruik niet verplicht. Toch is er sinds januari 2007 in de publieke ruimte informatie beschikbaar over de Vlaamse vergunningen voor de uitvoer en doorvoer van producten voor tweeeërlei gebruik. Elke maand publiceert de Dienst Controle Wapenhandel van het Vlaamse Gewest namelijk een rapport met daarin een overzicht van de uitgereikte en geweigerde uitvoer- en doorvoervergunningen voor deze producten voor die maand. In voorliggend rapport analyseren we op basis van deze cijfers de aanvragen voor Vlaamse uitvoer- en doorvoervergunningen voor producten voor tweeeërlei gebruik. Bij de gemaakte analyse is het belangrijk op te merken dat een groot deel van de handel in producten voor tweeeërlei gebruik vrij is (binnen de EU) of via een communautaire algemene vergunning loopt (met een aantal andere geïndustrialiseerde landen). Voor die handel worden geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid, en wordt dus ook niet gerapporteerd in de genoemde maandverslagen. Die transacties zijn dan ook niet opgenomen in de in dit rapport gepresenteerde analyses.

2

*Vlaamse
rapporteringswijze over
de handel in producten
voor tweërlei gebruik
anno 2009*

Sinds januari 2007 zijn maandrapporten met een overzicht van de goedgekeurde en geweigerde licenties voor de definitieve uitvoer en doorvoer van producten voor tweërlei gebruik beschikbaar via de website van de Dienst Controle Wapenhandel.

In de maandrapporten worden voor elke vergunningsaanvraag de volgende kenmerken vermeld:

- aard van de producten^{III}
- land(en) van bestemming^{IV}
- waarde van de vergunningsaanvraag.

Sinds het maandrapport van april 2007 wordt er onderaan het rapport expliciet vermeld welke vergunningen globale vergunningen zijn en welke niet. Onderaan het maandrapport wordt soms ook bijkomende informatie meegedeeld, bijvoorbeeld als bij een globale vergunning een beperking op de eindgebruikers wordt opgelegd door de vergunningsverstrekkende overheid.

Het type eindgebruiker van de producten wordt, in tegenstelling tot de rapportage inzake de buitenlandse handel in militair materieel, niet meegedeeld in de periodieke dual-use verslagen. Deze keuze wordt door de overheid gemotiveerd door te melden dat de eindgebruiker altijd van civiele aard is. De export van producten voor tweërlei gebruik met een militair eindgebruik vallen onder de Belgische *catch-all* clause van het KB buitenlandse wapenhandel van 1993 en worden daarom opgenomen in de periodieke verslagen over de buitenlandse handel in militair materieel. Bij een aantal vergunningen bevindt de eindgebruiker van de geëxporteerde producten zich niet in het land van de bestemming. In deze gevallen wordt niet enkel het land van de bestemming, maar ook het land de eindgebruiker vermeld in de betreffende maandrapporten.

In 2009 is de wijze van rapporteren van de Vlaamse overheid over de handel in producten voor tweërlei gebruik licht gewijzigd: sinds het maandrapport van juni 2009 wordt het jaar waarin het dossier werd aangevraagd niet langer vermeld.

III Aard van de producten wordt beschreven aan de hand van de code voor de hoofdcategorie en de meer gedetailleerde subcategorie van de producten, gebaseerd op de Europese lijst van producten voor tweërlei gebruik (bijlage I van EG 428/2009). De producten en technologie die op deze lijst staan worden verdeeld over 10 hoofdcategorieën (zie bijlage 4), met elk vijf subcategorieën (A: "Systemen, apparatuur en onderdelen", B: "Test-, inspectie- en productieapparatuur", C: "Materialen", D: "Programmatuur", E: "Technologie"). Binnen deze subcategorieën worden de producten en technologie nog verder onderscheiden.

IV In het verleden werd bij individuele doorvoervergunningen niet enkel het land van bestemming, maar ook het land van herkomst meegedeeld. In 2009 werden echter geen doorvoervergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid.

3

Intracommunautaire overdracht

Intracommunautair handelsverkeer in producten voor tweeërlei gebruik (het overbrengen van *dual-use* materieel tussen EU-lidstaten) is in principe vrij. In overeenstemming met het vrij verkeer van goederen zijn er dus – mits een aantal uitzonderingen – geen vergunningen vereist voor handel in *dual-use* producten tussen de lidstaten.

Een eerste uitzondering betreft de uitvoer van *dual-use* producten uit bijlage IV van Verordening (EG) 428/2009 (waarin de meest gevoelige producten uit bijlage I worden hernomen). Voor deze producten geldt een strengere regime, en is ook voor intracommunautaire overdracht een vergunning vereist. De Vlaamse overheid reikt hiervoor individuele vergunningen uit.

Daarnaast *kan* een lidstaat, in sommige gevallen^V, ook een vergunningplicht opleggen voor het overbrengen van *dual-use* materieel dat geen deel uitmaakt van bijlage IV naar een andere lidstaat.

Belangrijk om te benadrukken is dat handel binnen de Benelux op dit alles een uitzondering vormt. Hiervoor is nooit een vergunning vereist, ook niet voor producten die op de lijst uit bijlage IV staan.

3.1 Uitgereikte vergunningen

In 2009 werden 12 individuele vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 51,6 miljoen euro, uitgereikt voor intracommunautaire overdracht van producten voor tweeërlei gebruik. Voor intracommunautaire overdracht werden geen globale vergunningen uitgereikt. Tabel 24 geeft een overzicht van de uitgereikte vergunningen.

V Dit kan indien aan de volgende voorwaarden cumulatief voldaan is:

- 1) de exporteur weet dat de eindbestemming van de producten buiten de Europese Gemeenschap ligt
- 2) de uitvoer van producten naar die eindbestemming in de lidstaat waaruit de producten moeten worden uitgevoerd een vergunning vereist is op grond van artikel 3, 4 of 8 van verordening 428/2009, en deze export rechtstreeks vanaf zijn grondgebied, niet is toegestaan bij een algemene of globale vergunning.
- 3) de producten niet worden verwerkt of bewerkt in de zin van artikel 24 van het communautaire douanewetboek in de lidstaat waarnaar zij worden overgebracht.

Tabel 24: Overzicht van individuele vergunningen voor intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik, 2009

Aard van producten per land van bestemming	Aantal vergunningen	Bedrag
Duitsland		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02) ^{VI}	4	31.179.670,00
- Inwendige delen van kernreactoren ^{VII} (CATo A001.h), zirkoniummetaal en legeringen in de vorm van buizen ^{VIII} (CATo A001.f)	1	20.378.800,00
Frankrijk		
- Zirkoniummetaal en legeringen in de vorm van buizen ^{VIII} (CATo A001.f)	1	13.417,48
Griekenland		
- Door opwerking verkregen neptunium-237 (CAT1 Co12.b)	1	100,00
Ierland		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02) ^{VI}	1	150,00
Oostenrijk		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02) ^{VI}	1	1.050,00
Verenigd Koninkrijk		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02) ^{VI}	3	6.470,00
Totaal	12	51.579.657,48

Op één uitzondering na hebben alle uitgereikte vergunningen betrekking op nucleaire goederen (categorie o in bijlage I van verordening 428/2009). Het belangrijkste land van bestemming is Duitsland. Voor de overdracht naar Duitsland werden vier vergunningen uitgereikt voor speciale splijtstoffen (31,2 miljoen euro) en een vergunning voor speciaal ontworpen en gebouwde onderdelen voor een kernreactor (20,4 miljoen euro). Ook voor de overdracht van speciale splijtstoffen naar Ierland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk en voor de overdracht van buizen uit zirkoniummetaal en legeringen naar Frankrijk werden in 2009 individuele vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid. De enige vergunning die geen betrekking heeft op categorie o – de overdracht van door opwerking verkregen neptunium-237 naar Griekenland – is echter ook nucleair gerelateerd. Dit is materiaal dat doorgaans voor nucleaire warmtebronnen wordt gebruikt. Alle vergunningen die uitgereikt

VI Van dit type producten zijn enkel gescheiden plutonium en uraan verrijkt in de isotopen 233 of 235 tot meer dan 20% opgenomen in bijlage IV.

VII Inwendige delen van kernreactoren die speciaal ontworpen of vervaardigd zijn voor gebruik in een kernreactor, met inbegrip van draagconstructies voor de reactorkern, brandstofkanalen, hitteschilden, keerschoten, roosterplaten van de reactorkern en diffusorplaten

VIII Zirkoniummetaal en legeringen in de vorm van buizen of samenstellen van buizen waarin de gewichtsverhouding tussen hafnium en zirkonium minder is dan 1:500, speciaal ontworpen of vervaardigd voor gebruik in een kernreactor

werden voor overdracht naar EU-lidstaten hebben, net als de vorige jaren, dus betrekking op nucleair gerelateerde producten. De totale waarde van de vergunde intracommunautaire overdracht ligt in 2009 trouwens iets hoger dan in 2008 (+4,1%). Vergeleken met 2007 is deze waarde echter meer dan gehalveerd (-59%) als gevolg van de sterk afgenomen vergunde overdracht naar Duitsland.

Tabel 25: Overzicht van bestemmingslanden en de waarde van vergunde intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik, 2007- 2009

Land van bestemming	2007	2008	2009
Duitsland	123.993.235,00	14.710.460,00	51.558.470,00
Frankrijk	496.440,00	34.654.256,40	13.417,48
Griekenland	-	-	100,00
Hongarije	-	100,00	-
Ierland	-	-	150,00
Oostenrijk	0,00	159.000,00	1.050,00
Verenigd Koninkrijk	100,00	5.140,00	-
Zweden	-	520,00	6.470,00
Totaal	124.489.775,00	49.529.476,40	51.579.657,48

3.2 Geweigerde vergunningsaanvragen

Net zoals in de vorige jaren werd in 2009 geen enkele vergunningaanvraag voor intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik geweigerd.

4

Uitvoer van producten voor tweërlei gebruik

In tegenstelling tot de handel tussen EU-lidstaten is de grensoverschrijdende handel in producten voor tweërlei gebruik naar landen buiten de Europese Unie wel vergunningsplichtig. We dienen op dit vlak echter een belangrijk onderscheid te maken tussen de export naar 'bevriende' landen en naar de 'overige' landen.

Voor uitvoer van producten voor tweërlei gebruik naar een beperkt aantal landen buiten de EU (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten) geldt voor de meeste producten voor tweërlei gebruik een communautaire algemene uitvoervergunning (CAV).^{IX} Dit betekent concreet dat exporteurs voor de uitvoer van de meeste *dual-use* producten naar deze 'bevriende' landen geen specifieke vergunningen meer moeten aanvragen. Exporteurs die gebruik maken van de CAV dienen de nationale autoriteiten uiterlijk 30 dagen na de datum waarop de eerste uitvoer heeft plaatsgevonden hiervan echter wel in kennis te stellen.^X Het is aan de lidstaten om te bepalen welke rapportageverplichtingen gelden voor het gebruik van de CAV en welke informatie over de vergunde uitvoer precies moet worden aangeleverd door de bedrijven.³⁹ Voor de export van *dual-use* producten waarvoor geen CAV geldt, dienen de exporteurs in Vlaanderen individuele uitvoervergunningen aan te vragen.⁴⁰

Voor de uitvoer van vergunningsplichtige producten voor tweërlei gebruik naar de 'overige' landen buiten de EU geldt in elke EU-lidstaat dat een vergunning moet worden aangevraagd bij de bevoegde diensten. Voor deze export kunnen zowel individuele als globale vergunningen worden aangevraagd. In tegenstelling tot individuele uitvoervergunningen hebben globale vergunningen geen betrekking op een welbepaalde individuele transactie (de export van welbepaalde goederen naar een welbepaalde bestemming), maar kan een Vlaamse exporteur met deze globale vergunning een aantal vooraf bepaalde producten uitvoeren naar alle landen, die zijn opgenomen in de vergunning (binnen de waarde van de vergunning). In een beperkt aantal gevallen wordt wel een beperking opgelegd naar welke bestemmingen in deze landen geëxporteerd mag worden, maar in principe kan de exporteur zijn vergunde producten exporteren naar alle civiele bestemmingen binnen de landen die opgelijst zijn in de vergunning. Doordat de exporteur onbeperkt kan uitvoeren naar alle in de vergunning vermelde landen dienen de waarden die worden vermeld in de globale vergunningsaanvragen te worden beschouwd als maximumbedragen. Vlaamse bedrijven vragen namelijk globale exportlicenties aan voor hun producten voor een breed gamma aan potentiële klanten, waardoor de opgegeven waarde in deze specifieke vergunningen een potentiële waarde betreft die beduidend hoger ligt dan de reële vergunningsplichtige export van deze bedrijven.

IX Deze algemene communautaire uitvoervergunning geldt voor alle producten uit bijlage I van verordening 428/2009, met uitzondering van in deel 2 van bijlage II vernoemde producten (alle producten uit bijlage IV plus 12 bijkomende categorieën).

X Met betrekking tot de communautaire algemene uitvoervergunning zijn er twee belangrijke beperkingen. Ten eerste, mag een CAV niet worden gebruikt indien de exporteur ervan in kennis gesteld is door de bevoegde autoriteiten dat de producten geheel of gedeeltelijk bestemd kunnen zijn voor gebruik in verband met massavernietigingswapens, of voor militair eindgebruik in een land waarop een wapenembargo van kracht is. Ten tweede, mag een CAV niet worden gebruikt indien de betrokken producten worden uitgevoerd naar een douanevrije zone of een vrij entrepot gelegen in één van de 'bevriende' bestemmingslanden.

Gezien het belangrijk onderscheid tussen de vergunningsplichtige uitvoer naar ‘bevriende’ en de ‘overige’ landen, analyseren we de uitgereikte en geweigerde vergunningen in dit hoofdstuk in twee aparte secties.

4.1 ‘Bevriende’ landen

4.1.1 Uitgereikte vergunningen

In 2009 werden 9 individuele vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 0,4 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de export van producten voor tweërlei gebruik naar ‘bevriende’ landen. Net als bij de vergunningen voor intra-communautaire overdracht, hebben ook de vergunningen voor de export van producten voor tweërlei gebruik naar ‘bevriende’ landen vrijwel steeds betrekking op “nucleaire goederen” (categorie O van verordening 428/2009). Het betreft meer bepaald uitvoervergunningen voor speciale splijtstoffen naar Australië, Canada, Japan, Noorwegen en de Verenigde Staten, en natuurlijk/verarmd uraan of thorium en speciale splijtstoffen naar Zwitserland. Verder werd ook een individuele vergunning uitgereikt voor (verrijkt) lithium naar de Verenigde Staten. Tabel 26 geeft een overzicht van de uitgereikte individuele vergunningen.

Tabel 26: Overzicht van individuele uitvoervergunningen van producten voor tweeërlei gebruik naar 'bevriende' landen, 2009

Aard van producten per land van bestemming	Aantal vergunningen	Bedrag
Australië		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02)	1	1.560,00
Canada		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02)	1	520,00
Japan		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02)	3	352.270,00
Noorwegen		
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02)	1	51.442,00
Verenigde Staten		
- Lithium, verrijkt in de lithium-6-isotoop (⁶ Li) tot meer dan de natuurlijke abundantie, of bepaalde producten of toestellen die verrijkt lithium bevatten ^{XI} (CAT1 C233)	1	275,00
- Speciale splijtstoffen (CATo Co02)	1	1.040,00
Zwitserland		
- Natuurlijk uraan of verarmd uraan of thorium ^{XII} (CATo Co01) en speciale splijtstoffen (CATo Co02)	1	770,00
Totaal	9	407.877,00

Hoe groot de export van de overige producten voor tweeërlei gebruik naar deze bevriende landen was in 2009 is niet bekend aangezien voor deze export een communautaire algemene uitvoervergunning (CAV) geldt en er dus geen vergunningen moet worden aangevraagd bij de Vlaamse overheid.

Met een totale waarde van iets meer dan 400.000 euro ligt de waarde van de individuele exportvergunningen naar bevriende landen in 2009 beduidend lager dan in 2007 en 2008.

XI Lithium, verrijkt in de lithium-6-isotoop (⁶Li) tot meer dan de natuurlijke abundantie, of producten of toestellen die verrijkt lithium bevatten, als hierna: elementair lithium, legeringen, lithiumverbindingen, mengsels die lithium bevatten, fabricaten daarvan en afval of schroot van deze stoffen.

XII Natuurlijk uraan of verarmd uraan of thorium in de vorm van metaal, legering, chemische verbinding of concentraat en elk materiaal dat het voorgaande bevat

Tabel 27: Overzicht van 'bevriende' bestemmingslanden van de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen, 2007- 2009

Land van bestemming	2007	2008	2009
Australië	–	500,00	1.560,00
Canada	–	520,00	520,00
Japan	261.445,00	184.320,00	352.270,00
Nieuw-Zeeland	–	2.513.179,23	–
Noorwegen	–	–	51.442,00
Verenigde Staten	3.148.054,00	–	1.315,00
Zwitserland	–	–	770,00
Totaal	3.409.499,00	2.698.519,23	407.877,00

4.1.2 Geweigerde vergunningsaanvragen

Net zoals in de vorige jaren werd in 2009 geen enkele vergunningaanvraag voor export van producten voor tweërlei gebruik naar 'bevriende' landen geweigerd.

4.2 'Overige' landen

In deze sectie analyseren we de individuele en globale vergunningen die in 2009 werden uitgereikt voor de export van producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen. Onder deze 'overige' landen verstaan we de landen die geen deel uitmaken van de Europese Unie en die ook niet tot de 'bevriende' landen (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten) behoren (waarbij voor de meeste producten voor tweërlei gebruik een communautaire algemene uitvoervergunning geldt).

4.2.1 Uitgereikte individuele vergunningen

In 2009 werden 67 individuele vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 59,9 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de export van producten voor tweërlei gebruik naar niet-EU-lidstaten waarvoor geen communautaire algemene uitvoervergunningen worden uitgereikt.

4.2.1.1 Evolutie

Tabel 28 toont aan dat de waarde van de *dual-use* export met individuele vergunningen naar 'overige' landen al een aantal jaar aan het afnemen is. In 2007 bedroeg de totale waarde van deze vergunde export nog bijna tweemaal zoveel (117,6 miljoen euro) als in 2009.

Tabel 28: *Overzicht van individuele uitvoervergunningen voor producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2007-2009*

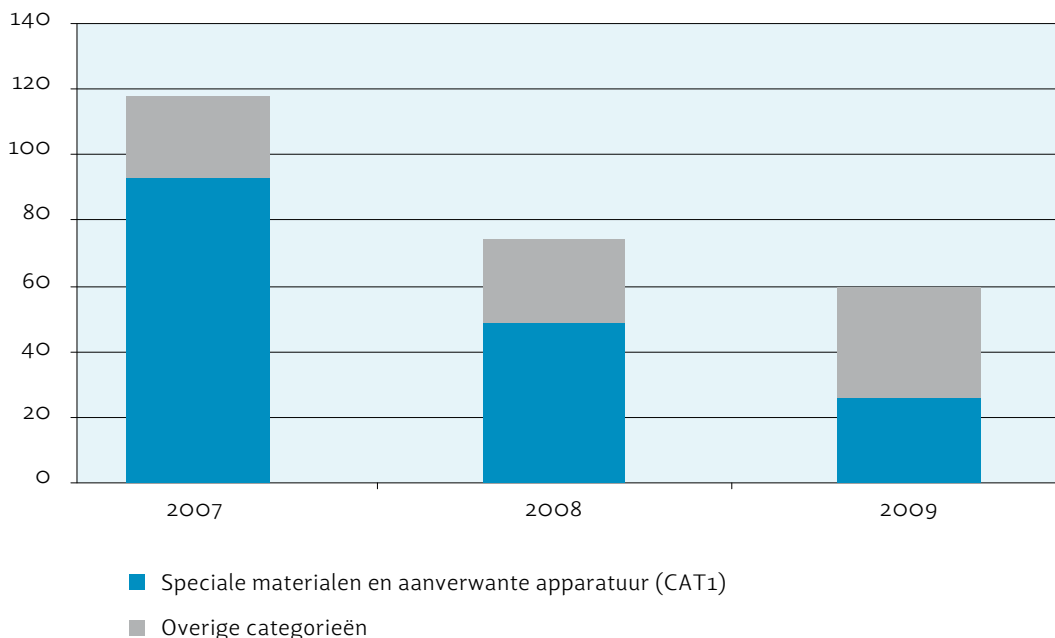
	2007	2008	2009
Aantal vergunningen	59	67	67
Waarde van vergunningen	117.595.587,39	73.942.527,88	59.874.010,57

Aan de basis van deze drastische daling ligt de spectaculaire afname in de waarde van individuele vergunningen voor producten uit categorie 1 van EG 428/2009 ("Speciale materialen en aanverwante apparatuur" - dit zijn allerhande chemische stoffen en andere materialen, zie sectie 4.2.3.2). Bij de individuele vergunningen voor producten uit de overige categorieën is de afgelopen jaren zelfs een lichte stijging van de waarde merkbaar (zie figuur 17).

Een analyse van de evolutie van de vergunde export van producten uit categorie 1 toont aan dat vooral de waarde van de individuele exportlicenties voor chemische stoffen en mengsels die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen (CAT1 C350) de afgelopen jaren op drastische wijze stelselmatig is afgenomen. Mogelijk betreft het hier echter geen reële daling van de export van deze producten aangezien de waarde van de globale exportlicenties voor deze producten de afgelopen jaren stelselmatig drastisch is verhoogd.^{xiii}

XIII Voor meer informatie over deze producten en de uitgereikte vergunningen, zie sectie 4.2.3.2

Figuur 17: Evolutie van de waarde van de vergunde uitvoer van CAT1 en de overige categorieën (in miljoen euro), 2007-2009

4.2.1.2 Aard van de producten

In 2009 stonden producten uit de categorie “speciale materialen en aanverwante apparatuur” (CAT1) met 25,7 miljoen euro, in voor 43% van de totale waarde van de individuele exportlicenties naar ‘overige’ landen. Het ging daarbij steeds om de export van materialen en niet om de export van aanverwante systemen, programmatuur, technologie of test-inspectie- en productieapparatuur. Daarmee zijn deze producten, net als de vorige jaren, het belangrijkste type van producten die met individuele vergunningen worden geëxporteerd. Met 43% van de totale waarde zijn deze producten echter niet meer zo dominant als in 2008 (67%) en 2007 (79%).

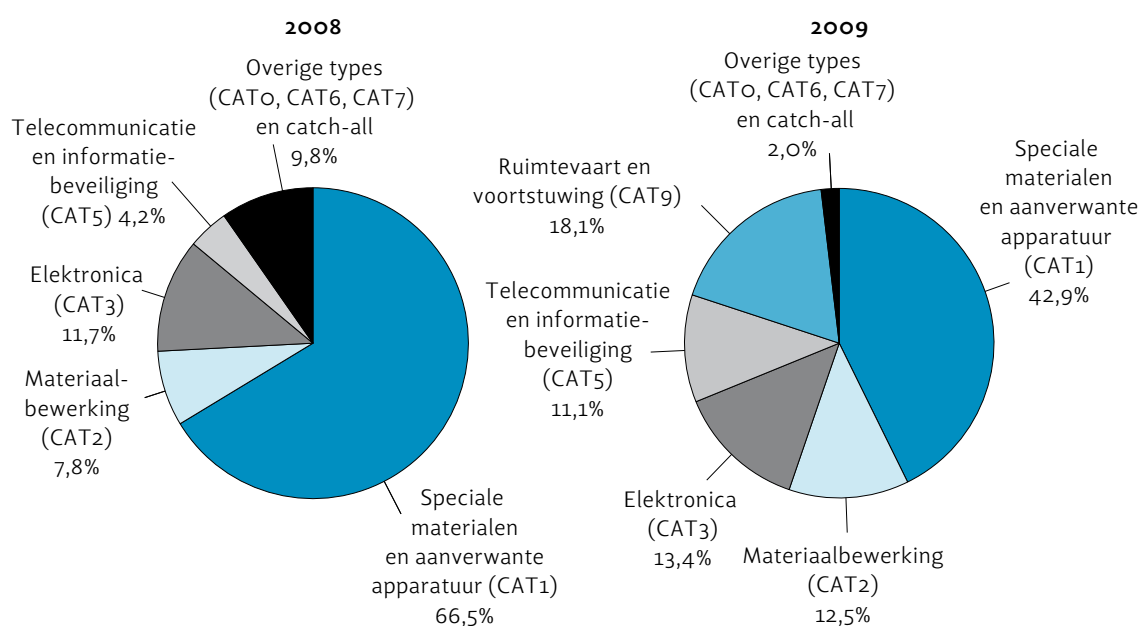
Net als in de voorgaande jaren bestaat de export met individuele vergunningen naar overige landen verder ook in belangrijke mate uit “elektronica” (CAT3 -13%), “producten voor materiaalbewerking” (CAT2 -13%) en “telecommunicatie en informatiebeveiliging” (CAT5 -11%).

In 2009 werd uitzonderlijk ook een waardevolle vergunning uitgereikt voor producten van het type “ruimtevaart en voortstuwing” (CAT9) waardoor deze producten in 2009 instaan voor bijna een vijfde (18%) van de totale waarde van deze individuele exportlicenties.

Verder werden ook voor kleinere bedragen individuele vergunningen uitgereikt voor de export van “sensoren en lasers” (CAT6), “nucleaire goederen” (CAT0), en producten voor “navigatie en vliegtuigelektronica” (CAT7). Een laatste uitvoervergunning betreft een

vergunning die werd ingeroepen op basis van een *catch-all* clause van EU Verordening 1334/2000. Artikel 4.1 stelt namelijk dat de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik die niet op de Europese lijst voorkomen toch vergunningsplichtig is wanneer deze producten gebruikt of bestemd kunnen zijn voor de ontwikkeling of het gebruik van massavernietigingswapens.^{xiv}

Figuren 18 en 19: Verdeling van de waarde van individuele uitvoervergunningen naar 'overige' landen, naar categorie van producten, 2008-2009

XIV In deze Verordening zijn drie catch-all clauses opgenomen (artikels 4.1, 4.2 en 4.3). Artikel 4.1 betreft vrije producten die "geheel of gedeeltelijk bestemd zijn of kunnen zijn voor gebruik in verband met de ontwikkeling, de productie, de behandeling, de bediening, het onderhoud, de opslag, de opsporing, de herkenning of de verspreiding van chemische, biologische of nucleaire wapens of andere nucleaire explosiemiddelen, of voor de ontwikkeling, de productie, het onderhoud of de opslag van raketten die dergelijke wapens naar hun doel kunnen voeren". Artikel 4.2 stelt dat een uitvoervergunning vereist is voor vrije producten "indien op het kopende land of het land van bestemming een wapenembargo rust waartoe besloten is in een door de Raad aangenomen gemeenschappelijk standpunt of gemeenschappelijk optreden of een besluit van de OVSE, dan wel een wapenembargo uit hoofde van een bindende resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, en indien de exporteur door de in lid 1 bedoelde autoriteiten is medegedeeld dat de producten geheel of gedeeltelijk bestemd zijn of kunnen zijn voor militair eindgebruik". Artikel 4.3 stelt dat een uitvoer van vrije producten vergunningsplichtig is wanneer deze producten "geheel of gedeeltelijk bestemd zijn of kunnen zijn om te worden gebruikt als onderdelen of componenten van militaire producten die op de nationale militaire lijst voorkomen en die vanaf het grondgebied van die lidstaat zijn uitgevoerd zonder vergunning of met schending van de in de nationale wetgeving van die lidstaat voorgeschreven vergunning".

4.2.2 Uitgereikte globale vergunningen

In 2009 werden 31 globale vergunningen voor de export van *dual-use* producten uitgereikt door de Vlaamse overheid.^{xv} Deze globale vergunningen hebben een gezamenlijke waarde van bijna 1,3 miljard euro. Dit betekent echter niet dat Vlaamse bedrijven voor deze som producten voor tweëerlei gebruik hebben geëxporteerd met globale vergunningen. Doordat de exporteur onbeperkt kan uitvoeren naar alle in de vergunning vermelde landen, dienen de waarden die worden vermeld in de globale vergunningsaanvragen te worden beschouwd als maximumbedragen. Vlaamse bedrijven vragen namelijk globale exportlicenties aan voor hun producten voor een breed gamma aan potentiële klanten, waardoor de opgegeven waarde in deze specifieke vergunningen een potentiële waarde betreft die beduidend hoger ligt dan de reële vergunningsplichtige export van deze bedrijven.

Tabel 29: *Overzicht van globale uitvoervergunningen van producten voor tweëerlei gebruik naar 'overige' landen, 2007-2009*

	2007	2008	2009
Aantal vergunningen	30	43	31
Waarde van vergunningen	1.149.438.187,73	1.126.136.457,45	1.282.266.642,38

4.2.2.1 Aantal bestemmingslanden

Gemiddeld telde een globale vergunning in 2009 11,7 potentiële bestemmingslanden. Dit gemiddeld aantal bestemmingslanden geeft echter een vertekend beeld: een derde van het totale aantal globale vergunningen heeft betrekking op export naar slechts 1 potentieel bestemmingsland en de helft op maximum 2 potentiële bestemmingslanden. Aan de andere kant van het spectrum vinden we een globale vergunning voor de export van systemen voor cryptografie (CAT5 A002.a.1.a) en bijhorende programmatuur (CAT5 D002.c.1) met maar liefst 73 potentiële bestemmingslanden.

XV Voor een goed begrip van deze analyse dient opgemerkt dat een verschil bestaat tussen het aantal globale vergunningen dat vermeld wordt in dit rapport en het aantal globale vergunningen dat vermeld wordt in de maandrapporten van de Dienst Controle Wapenhandel. Enkele grote bedrijven vragen soms meerdere identieke globale vergunningen aan om zo "over de nodige faciliteiten te beschikken bij de diverse douanekantoren en om gelijktijdig de vermelde producten te kunnen uitvoeren naar verschillende landen. De firma beoogt niet om producten voor het gezamenlijk bedrag van de ... vergunningen uit te voeren. Zij heeft echter meerdere licenties nodig om te voldoen aan de administratieve formaliteiten en voor de afhandeling van het economisch proces", aldus de maandrapporten. In de maandrapporten van de Dienst Controle Wapenhandel worden deze identieke vergunningen opgeteld bij de overige vergunningen bij het opstellen van de maandelijkse totaalcijfers. Het spreekt voor zich dat zo het aantal en de waarde van de uitgereikte globale vergunningen kunstmatig zou worden opgekrikt. In de analysemethodologie bij het opstellen van voorliggend rapport, worden deze extra vergunningen niet als vergunningen maar als "kopijen" van eenzelfde vergunning beschouwd. Indien vijf identieke vergunningen worden aangevraagd door hetzelfde bedrijf, telt slechts één vergunning mee bij de totaalcijfers. De vier overige vergunningen worden in dit geval louter beschouwd als extra kopijen. Op deze manier is het mogelijk op een meer realistische wijze de vergunningsplichtige handelsstromen indirect te analyseren.

Tabel 30: Overzicht van aantal landen van bestemming in globale vergunningen voor producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2009

Aantal bestemmingslanden	Aantal vergunningen
1	11
2	5
3	1
4	1
5	1
10	1
12	1
14	1
15	2
30	2
31	1
33	2
34	1
73	1
Totaal	31

4.2.2.2 Beperkingen op eindgebruikers

Globale vergunningen voor de export van producten voor tweërlei gebruik verschillen van individuele vergunningen doordat ze geen betrekking hebben op vooraf bepaalde individuele transacties. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur bepaalde vooraf bepaalde producten uitvoeren naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning. Dit houdt echter ook risico's in op het eindgebruik van deze potentieel gevaarlijke producten. Om ongewenst eindgebruik zoveel mogelijk te vermijden, heeft de Vlaamse overheid in sommige vergunningen een beperking opgelegd naar de mogelijke eindgebruikers in deze landen. Deze beperking wordt steeds meegedeeld in de maandrapporten van de Dienst Controle Wapenhandel.⁴¹ Tabel 31 geeft een overzicht van de 6 globale vergunningen waarbij de Dienst Controle Wapenhandel een beperking van de eindgebruikers oplegde in 2009.

Wat opvalt in deze tabel, is dat vooral in de mogelijke export naar China een beperking naar eindgebruikers wordt opgelegd door de Vlaamse overheid. Het betreft de uitvoer van bepaalde distillatie- en absorptiekolommen en van materialen voor het beperken van de zichtbaarheid. Verder was er ook een beperking naar eindgebruikers in een globale vergunning voor de export van fluorkoolstoffen in koelvloeistoffen voor elektronische

systemen naar Israël, de export van aromatische polyamidimiden naar Egypte en India, en de export van materialen voor de beperking van de zichtbaarheid naar Oekraïne, Rusland, Singapore, Turkije en Zuid-Afrika.

Tabel 31: *Overzicht van globale vergunningen met een beperking op eindgebruikers*

Bestemmingsland(en)	Aard van producten	Bedrag	Opmerking
30 bestemmings-landen ^{XVI}	Bepaalde distillatie- en absorptiekolommen ^{XVII} (CAT2 B350.e)	5.000.000,00	Voor China worden slechts een beperkt aantal eindgebruikers toegestaan
5 bestemmings-landen ^{XVIII}	Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid ^{XIX} (CAT1 C101)	5.000.000,00	Vergunning met beperking van eindgebruikers
China	Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid ^{XIX} (CAT1 C101)	150.000,00	Vergunning met beperking tot 1 eindgebruiker, gevestigd in Taiwan
Israël	Bepaalde types van fluor-koolstoffen in koelvloeistoffen voor elektronische systemen ^{LXI} (CAT1 C006.d.1.b en C006.d.1.c)	126.500,00	Vergunning met beperking tot 7 eindgebruikers
China	Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid ^{XIX} (CAT1 C101)	150.000,00	Vergunning met beperking van eindgebruikers
Egypte en India	Aromatische polyamidimiden ^{LXII} (CAT1 C008.a.2)	52.500,00	Vergunning met beperking van eindgebruikers

XVI Albanië, Algerije, Bosnië-Herzegovina, Brunei, China, IJsland, India, Indonesië, Jordanië, Koeweit, Libië, Macedonië, Maleisië, Marokko, Nieuw-Caledonië, Oekraïne, Oman, Qatar, Rusland, Saoedi-Arabië, Servië-Montenegro, Singapore, Taiwan, Thailand, Tunesië, Turkije, Verenigde Arabische Emiraten, Vietnam, Zuid-Afrika en Zuid-Korea

XVII Distillatiekolommen of absorptiekolommen met een inwendige diameter van meer dan 0,1 m, en voorgebruik in dergelijke distillatiekolommen of absorptiekolommen ontworpen vloeistofverdelers, dampverdelers of vloeistofcollectoren, waarvan alle oppervlakken die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt, gemaakt zijn van een of meer van de volgende materialen: legeringen met meer dan 25 gewichtspercenten nikkel en meer dan 20 gewichtspercenten chroom; fluorpolymeren; glas, met inbegrip van verglaasde of geëmailleerde lagen of glasbekleding (<lining>); grafiet of koolstofgrafiet; nikkel of legeringen die meer dan 40 gewichtspercenten nikkel bevatten; tantaal of tantaallegeringen; titaan of titaanlegeringen; zirkonium of zirkoniumlegeringen; niobium (columbium) of niobiumlegeringen

XVIII Oekraïne, Rusland, Singapore, Turkije en Zuid-Afrika

XIX Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid zoals de radarreflectie, het ultraviolet/infrarood of akoestische beeld, anders dan de materialen bedoeld in 1C001, geschikt voor gebruik in raketten, subsystemen van raketten of onbemande luchtvaartuigen, bedoeld in 9A012

XX Het betreft meer bepaald fluor-koolstoffen in koelvloeistoffen voor elektronische systemen met de volgende eigenschappen: minstens 85 gewichtspercenten van de volgende stoffen of mengsels daarvan: perfluoralkyaminen (C006.d.1.b) en perfluorcycloalkanen (C006.d.1.c)

XXI Dit zijn een bepaald type van niet-gefluoreerde polymeren

4.2.3 Bestemming van de producten voor tweeërlei gebruik

In deze sectie overlopen we per type product de bestemming van de producten voor tweeërlei gebruik waarvoor in 2009 individuele en globale exportlicenties werden uitgereikt.

4.2.3.1 Nucleaire goederen (CATo)

In 2009 werden 7 **individuele vergunningen**, met een gezamenlijke waarde van 0,4 miljoen euro, uitgereikt voor de uitvoer van nucleair gerelateerde goederen naar 'overige' landen. Deze vergunningen hebben zowel betrekking op productieapparatuur voor kernreactoren als op materialen. Het betreft meer bepaald:

- uitrusting voor fabrieken speciaal ontworpen voor de vervaardiging van splijtstof-elementen voor kernreactoren (BOO5) naar Rusland
- speciale splijtstoffen (COO2) naar China en Turkije
- deuterium/zwaar water/deuteriumverbindingen (COO3) naar Pakistan
- grafiet geschikt voor toepassingen in kernreactoren (COO4) naar China
- natuurlijk/verarmd uraan of thorium (COO1) en speciale splijtstoffen (COO2) naar Turkije en Taiwan

Verder werden ook twee **globale vergunningen** met een eerder beperkte waarde uitgereikt voor de export van nucleaire goederen. Meer bepaald een vergunning voor deuterium/ zwaar water / deuteriumverbindingen (COO3) voor export naar Maleisië en een vergunning voor gelijkaardige producten (COO3) naar 14 bestemmingslanden wereldwijd.^{XXII} In deze globale vergunningen werd geen beperking naar eindgebruikers opgelegd.

XXII Algerije, Brazilië, China, Hongkong, India, Marokko, Rusland, Servië-Montenegro, Singapore, Taiwan, Tunesië, Turkije, Zuid-Afrika en Zuid-Korea.

Tabel 32: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CATO naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie van CATO	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	1	353.642,75	0	–
- Uitrusting voor fabrieken speciaal ontworpen voor de vervaardiging van splijtstofelementen voor kernreactoren (BO05)	1	353.642,75	0	–
C: Materialen	6	79.584,85	2	105.000,00
- Natuurlijk uraan, verarmd uraan of bepaalde vormen van thorium (CO01)	0	–	0	–
- Speciale splijtstoffen (CO02) ^{XXIII}	2	22.170,00	0	–
- Deuterium, zwaar water (deuteriumoxide) en andere deuteriumverbindingen en bepaalde mengsels en oplossingen die deuterium bevatten (CO03)	1	28,85	2	105.000,00
- Grafiet geschikt voor toepassingen in kernreactoren ^{XXIV} (CO04)	1	52.456,00	0	–
- Natuurlijk uraan, verarmd uraan of bepaalde vormen van thorium (CO01) en speciale splijtstoffen (CO02)	2	4.930,00	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
Totaal	7	433.227,60	2	105.000,00

XXIII Onder deze categorie vallen de splijtstoffen plutonium-239, uraan-233, "uraan verrijkt in de isotopen 235 of 233", en elk materiaal dat het voorgaande bevat.

XXIV Dit wil zeggen met een zuiverheidsgraad beter dan 5 delen per miljoen (ppm) boorequivalent, en met een dichtheid groter dan 1,5g/cm³

4.2.3.2 Speciale materialen en aanverwante apparatuur (CAT1)

Voor de export van vergunningsplichtige producten uit de categorie 'speciale materialen en aanverwante apparatuur' werden in 2009 zowel een groot aantal individuele als globale vergunningen uitgereikt. Het ging daarbij steeds om de export van materialen en niet om de export van systemen, programmatuur, technologie of test- inspectie- en productieapparatuur.

Deze vergunde export bestaat in de eerste plaats uit allerhande **chemische stoffen en mengsels** die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen (C350)^{XXV}.

Het betreft:

- 11 individuele vergunningen (17,5 miljoen euro) voor:
  - thionylchloride (C350/9) naar India
  - natriumcyanide (C350/45) naar Ivoorkust en Zimbabwe
  - triethanolamine (C350/46) naar Algerije, China, Jordanië en Israël
  - diisopropylamine (C350/48) naar Saoedi-Arabië
  - natriumsulfide (C350/50) naar Pakistan
  - kaliumcyanide en natriumcyanide (C350/40 en C350/45) naar Turkije
  - triethanolamine en natriumsulfide (C350/46 en C350/50) naar Pakistan
- 5 globale vergunningen (54,7 miljoen euro) voor:
  - dimethylamine en dimethylamine hydrochloride (C350/16 en C350/20) naar 33 mogelijke bestemmingslanden wereldwijd^{XXVI}
  - natriumcyanide (C350/45) naar Azerbeidzjan en naar Georgië en Ghana
  - kaliumcyanide en natriumcyanide (C350/40 en C350/45) naar Marokko en Turkije en naar Marokko en Algerije

Zoals reeds eerder vermeld, is de afgelopen jaren een verschuiving zichtbaar in de vergunningen voor de export van de chemische stoffen en mengsels die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen (C350): terwijl de waarde van de individuele vergunningen voor deze export in 2007 nog beduidend hoger lag dan de globale vergunningen (respectievelijk 65,2 en 12,4 miljoen euro), is in 2009 een omgekeerd beeld merkbaar (respectievelijk 17,5 en 54,7 miljoen euro).

XXV Het zijn meer bepaald chemische stoffen die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen en chemisch mengsels die een of meer van deze stoffen bevatten

XXVI Argentinië, Bolivië, Brazilië, Brunei, Chili, China, Colombia, Costa Rica, Cuba, Ecuador, Filippijnen, Guatemala, India, Indonesië, Israël, Maleisië, Marokko, Mexico, Oekraïne, Paraguay, Rusland, Saoedi-Arabië, Servië-Montenegro, Singapore, Taiwan, Thailand, Tunesië, Turkije, Uruguay, Venezuela, Vietnam, Zuid-Afrika en Zuid-Korea

In termen van waarde werden in 2009 ook belangrijke vergunningen uitgereikt voor de export van **methyl-diethanolamine** (C450.b.8), een mogelijke voorloper bij de productie van giftige stoffen^{xxvii}:

- 5 individuele vergunningen (samen 2,7 miljoen euro) naar Iran (2x), Taiwan, de Verenigde Arabische Emiraten (maar met eindgebruik in Iran) en de Nederlandse Antillen.
- 2 globale vergunningen (samen 9,7 miljoen euro) naar Brunei en naar 33 mogelijke bestemmingslanden^{xxviii};

en voor de export van **materialen voor het beperken van de zichtbaarheid** (C101):

- 4 individuele vergunningen (0,4 miljoen euro) naar India (3x) en Turkije
- 5 globale vergunningen (5,7 miljoen euro) naar China (2x), Hongkong, India, Singapore, Oekraïne en Rusland.

Naast deze chemische stoffen en mengsels die kunnen worden aangewend voor het vervaardigen van toxische stoffen, methyl-diethanolamine en materialen voor het beperken van de zichtbaarheid, werden in 2009 ook vergunningen uitgereikt voor de export van:

- een bepaald type van bacteriën (C354.b.4) naar Zuid-Korea (individuele vergunning)
- fluorkoolstoffen in koelvloeistoffen voor elektrische systemen (C006.d.1.b eb .c) naar Israël, Singapore en Zuid-Korea (3 globale vergunningen)
- 2-chloorethanol, fosforoxychloride, thionylchloride en aflatoxinen (C350/15, C350/2, C350/9 en C350.d.11) naar Pakistan (individuele vergunning)
- aromatische polyamidimiden (C008.a.2) naar Iran (individuele vergunning) en naar Egypte en India (globale vergunning)
- stapel- en continuevezelmateriaal van koolstof of aramide (C010.b en C210.a) naar Turkije (individuele vergunning)

Opvallend is verder ook de afgifte van een aantal vergunningen voor een combinatie van verschillende producten. In 2009 werd 1 individuele vergunning (naar India) en 4 globale vergunningen^{xxix} uitgereikt voor een brede waaier aan producten uit de categorie “speciale materialen en aanverwante apparatuur”.

XXVII Methyl-diethanolamine, vaak afgekort als MDEA, is een vloeistof met een ammoniakgeur die behoort tot de lijst van producten voor tweërlei gebruik omdat het als ‘voorloper’ bij de productie van giftige stoffen kan worden gebruikt.

XXVIII Algerije, Argentinië, Bahrein, Bolivia, Brazilië, Chili, China, Colombia, Cuba, Ecuador, Filippijnen, India, Indonesië, Libië, Maleisië, Mexico, Oman, Papoea Nieuw Guinea, Peru, Qatar, Rusland, Saoedi-Arabië, Servië-Montenegro, Singapore, Thailand, Trinidad en Tobago, Tunesië, Turkije, Venezuela, Verenigde Arabische Emiraten, Vietnam, Zuid-Afrika en Zuid-Korea

XXIX Het betreft globale vergunningen naar:

- 12 mogelijke bestemmingslanden
- Taiwan
- India
- Taiwan en Hongkong.

Tabel 33: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT1 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie van CAT1	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	-	0	-
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	-	0	-
- Combinatie van perfluoralkylaminen (C006.d.1.b) en perfluorcycloalkanen (C001.d.1.c)	0	-	3	16.812.017,00
- Aromatische polyamidimiden (C008.a.2)	1	100,00	1	52.500,00
- Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid (C101) ^{xxx}	4	406.232,30	5	5.700.000,00
- Thionylchloride (C350/9)	1	38,20	0	-
- Natriumcyanide (C350/45)	2	4.948.625,00	2	41.873.948,38
- Triethanolamine (C350/46)	4	11.856.099,90	0	-
- Diisopropylamine (C350/48)	1	66,97	0	-
- Natriumsulfide (C350/50)	1	85,89	0	-
- Clavibacter michiganensis subsp. Sepedonicus (C354.b.4)	1	336,00	0	-
- Methyl-diethanolamine (C450.b.8)	5	2.654.056,50	2	9.670.000,00
- Combinatie van kaliumcyanide (C350/40) en natriumcyanide (C350/45)	1	5.166.700,00	2	8.445.877,00
- Combinatie van triethanolamine (C350/46) en natriumsulfide (C350/50)	1	377,77	0	-
- Combinatie van dimethylamine (C350/16) en dimethylamine hydrochloride (C350/20)	0	-	1	4.400.000,00
- Combinatie van 2-chloorethanol (C350/15), fosforoxychloride (C350/2), thionylchloride (C350/9) en aflatoxinen (C351.d.11)	1	1.268,59	0	-
- Combinatie van C011, C111, C117, C230, C231, C350, C351 en C450	0	-	1	40.000,00
- Combinatie van C011, C111, C117, C230, C231, C350 en C351	0	-	2	75.000,00
- Combinatie van C011, C111, C117, C350, C351 en C450	1	8.000,00	1	26.000,00
- Combinatie van stapel- en continuvezel-materiaal van koolstof (C010.b) en van koolstof of aramide (C210.a) ^{xxxi}	1	490.000,00	0	-
D: Programmatuur	0	-	0	-
E: Technologie	0	-	0	-
TOTAAL	26	25.682.587,12	20	87.095.342,38

XXX Zoals bijvoorbeeld radarreflectie, ultraviolet/infrarood of akoestisch beeld

XXxi Stapel- en continuvezelmateriaal van koolstof of aramide met een van de volgende kenmerken: een specifieke modulus van $12,7 \times 10^6$ m of groter, of een specifieke treksterkte van 235×10^3 m of meer

4.2.3.3 Materiaalbewerking (CAT2)

De 11 **individuele vergunningen** die in 2009 werden uitgereikt voor producten die onder de categorie ‘materiaalbewerking’ vallen hebben allemaal betrekking op onderdelen voor test-, inspectie- en productieapparatuur en hebben een gezamenlijke waarde van 7,5 miljoen euro. Het gaat daarbij meer bepaald om:

- werktuigmachines voor draaien (BOO1.a) en werktuigmachines voor frezen (BOO1.b) naar Mexico
- isostatische persen en/of apparatuur (B2O4) naar India en Rusland
- distillatie- of absorptiekolommen voor chemische productieapparatuur (B35O.e.8) naar China en Pakistan
- fluorpolymeren kleppen voor chemische productieapparatuur (B35O.g.2) naar Rusland
- pompen voor chemische productieapparatuur (B35O.i) naar Iran
- biologische veiligheidskasten of isolerende systemen, geschikt voor het manipuleren van biologische stoffen (B352.f.2) naar India
- warmtewisselaars of condensors (B35O.d) en distillatie- of absorptiekolommen (B35O.e) naar Taiwan

Verder werden in 2009 ook drie **globale uitvoervergunningen**, met een gezamenlijke waarde van maar liefst 655 miljoen euro, uitgereikt voor producten die onder ‘materiaalbewerking’ vallen. De meest opvallende vergunning is de vergunning voor de export van werktuigmachines voor draaien en frezen (BOO1.a, BOO1.b.1 en BOO1.b.2) naar Brazilië, Rusland en Zuid-Afrika met een waarde van 600 miljoen euro (bijna de helft van de totale waarde van alle globale vergunningen in 2009). Dit is trouwens niet de eerste keer dat deze monstervergunning werd uitgereikt: in 2008 kreeg hetzelfde Vlaams bedrijf een identieke globale uitvoervergunning. Verder werd in 2009 ook een globale vergunning uitgereikt voor de uitvoer van coördinatenmeetmachines (BOO6.a) naar 15 mogelijke bestemmingslanden, voornamelijk in Europa^{xxxii}, en een globale vergunning voor de uitvoer van distillatie- of absorptiekolommen (B35O.e) naar 30 mogelijke bestemmingslanden wereldwijd.^{xxxiii}

XXXII Albanië, Bosnië-Herzegovina, Georgië, Gibraltar, Groenland, IJsland, Kroatië, Macedonië, Moldavië, Oekraïne, Rusland, San Marino, Servië-Montenegro, Turkije en Vaticaanstad

XXXIII Albanië, Algerije, Bosnië-Herzegovina, Brunei, China, IJsland, India, Indonesië, Jordanië, Koeweit, Libië, Macedonië, Maleisië, Marokko, Nieuw-Caledonië, Oekraïne, Oman, Qatar, Rusland, Saoedi-Arabië, Servië-Montenegro, Singapore, Taiwan, Thailand, Tunesië, Turkije, Verenigde Arabische Emiraten, Vietnam, Zuid-Afrika en Zuid-Korea. Voor China zijn slechts een beperkt aantal eindgebruikers toegelaten.

Tabel 34: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT2 naar 'overige' landen per subcategorie, 2008-2009

Subcategorie van CAT2	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	-	0	-
B: Test-, inspectie- en productie-apparatuur	11	7.474.315,50	3	655.000.000,00
- Werktuigmachines voor draaien (B001.a) ^{xxxiv}	1	150.000,00		
- Combinatie van werktuigmachines voor draaien (B001.a) en werktuigmachines voor frezen (B001.b)	1	250.000,00	1	600.000.000,00
- Coördinatenmeetmachines (B006.a) ^{xxxv}	0	-	1	50.000.000,00
- Isostatische persen en apparatuur (B204) ^{xxxvi}	2	1.522.000,00		
- Apparatuur voor isostatische persen (B204.b) ^{xxxvii}	1	600.000,00		
- Distillatiekolommen of absorptiekolommen (B350.e) ^{xxxviii}	2	1.788.000,00	1	5.000.000,00
- Kleppen gemaakt van fluorpolymeren (B350.g.2) ^{xxxix}	1	18.204,50	0	-
- Pompen (B350.i) ^{xl}	1	2.500,00	0	-
- Biologische veiligheidskasten of isolerende systemen (B352.f.2) ^{xli}	1	484.793,00	0	-
- Combinatie van warmtewisselaars of condensoren ^{xlii} (B350.d) en distillatiekolommen of absorptiekolommen (B350.e)	1	2.658.818,00	0	-
C: Materialen	0	-	0	-
D: Programmatuur	0	-	0	-
E: Technologie	0	-	0	-
Totaal	11	7.474.315,50	3	655.000.000,00

4.2.3.4 Elektronica (CAT3)

In 2009 werden 4 **individuele vergunningen**, met gezamenlijke waarde van 8,0 miljoen euro, uitgereikt voor de export van materialen en technologie voor elektronica. Het betreft meer bepaald verschillende soorten *resists* (COO2.a en .d) en technologie voor de ontwikkeling van vergunningsplichtige elektronica naar Israël. De export van elektronica is in omvang en aard erg gelijkaardig met die in 2008. Ook toen was de export van elektronica hoofdzakelijk bestemd voor Israël.

Verder werd ook een **globale vergunning** uitgereikt voor de uitvoer van een bepaald type van positieve *resists* (COO2.a) naar China, Maleisië, Singapore en Taiwan. Gelijkaardige vergunningen werden ook afgeleverd door de Vlaamse overheid in 2007 en 2008.

-
- XXXIV Werktuigmachines en combinaties daarvan, voor het verspanen (of snijden) van metalen, keramische materialen of composieten, die, volgens de technische specificaties van de fabrikant kunnen worden uitgerust met elektronische toestellen voor numerieke besturing en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
  - XXXV Computergestuurde of numeriek bestuurd coördinatenmeetmachines (CMM), met een driedimensionale (volumetrische) maximaal toelaatbare indicatiefout (maximum permissible error of indication, MPEF) op enig punt in het werkbereik van de machine (d.w.z. binnen de aslengte) gelijk aan of minder (d.w.z. nauwkeuriger) dan $(1,7 + L/1000)$ micrometer (L is de gemeten lengte in mm), getest overeenkomstig ISO 10360-2 (2001)
  - XXXVI Isostatische persen, anders dan bedoeld in 2B004 of 2B104 en bijhorende apparatuur
  - XXXVII Matrijzen, mallen en regelapparatuur, speciaal ontworpen voor isostatische persen, bedoeld in 2B204.a
  - XXXVIII Het betreft distillatiekolommen of absorptiekolommen met een inwendige diameter van meer dan 0,1m, en voor gebruik in dergelijke distillatiekolommen of absorptiekolommen ontworpen vloeistofverdelers, dampverdelers of vloeistofcollectoren, waarvan alle oppervlakten die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt, gemaakt zijn van één of meer van de beschreven materialen.
  - XXXIX Het betreft kleppen met een nominale afmeting van meer dan 10mm en de voor die kleppen ontworpen omhulsels (klephuizen) of voorgevormde binnenbekledingen, waarvan alle oppervlakken die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt of zijn opgeslagen, (onder andere) gemaakt zijn van fluorpolymeren
  - XL Het betreft pompen met een meervoudige afdichting en pompen zonder afdichting, met door de fabrikant opgegeven maximale pompsnelheid van meer dan 0,6m³ per uur, of vacuümpompen met door de fabrikant opgegeven maximale pompsnelheid van meer dan 5m³ per uur bij standaardtemperatuur (273 K (0°C)) en druk (101,3kPa), en voor gebruik in dergelijke pompen ontworpen omhulsels (pomphuizen), voorgevormde binnenbekledingen, schoepen, vleugelraden of straalpompperdeelstukken, waarvan alle oppervlakten die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt, gemaakt zijn van één of meer van de beschreven materialen.
  - XLI Biologische veiligheidskasten van klasse III of isolerende systemen met soortgelijke werkingsnormen. Deze isolerende systemen omvatten flexibele isolatoren, droge kasten, anaërobe kamers, handschoenkasten en afzuigkappen met laminaire stroming (gesloten met verticale stroming)
  - XLII Warmtewisselaars of condensoren met een warmte-uitwisseloppervlak van meer dan 0,15m² en minder dan 20m², en voor gebruik in dergelijke warmtewisselaars of condensoren ontworpen buizen, platen, spoelen of blokken (kernen), waarvan alle oppervlakken die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt, gemaakt zijn van een of meer van de beschreven materialen

Tabel 35: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT3 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie CAT3	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productie-apparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	3	5.515.620,00	1	201.300,00
- Verschillende soorten resists ^{LXXXIV} (COO2.a en COO2.d)	3	5.515.620,00	1	201.300,00
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	1	2.500.000,00	0	–
- Technologie (EOO1)	1	2.500.000,00	0	–
TOTAAL	4	8.015.620,00	0	201.300,00

4.2.3.5 Telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5)

In 2009 werden 7 **individuele uitvoervergunningen**, met een gezamenlijke waarde van 6,6 miljoen euro, uitgereikt voor producten voor telecommunicatie en informatiebeveiliging. Het betreft meer bepaald vergunningen voor:

- systemen voor cryptografie (AOO2.a.1) naar Oekraïne en Pakistan
- meetapparatuur voor het evalueren en valideren van informatiebeveiliging (BOO2.b) naar Azerbeidzjan
- programmatuur voor systemen voor cryptografie (DOO2.a) naar Senegal
- systemen voor cryptografie (AOO2.a.1) en bijhorende specifieke programmatuur (DOO2.c) naar Oekraïne
- systemen voor cryptografie (AOO2.a.1) en bijhorende programmatuur (DOO2.a) naar Guatemala

Vergeleken met 2008 is de export van deze producten met individuele vergunningen toegenomen, vooral de systemen voor cryptografie.

XLIII Resists (gevoelige lagen) en substraten bekleed met de volgende resists:

- positieve resists ontworpen voor halfgeleiderlithografie, die optimaal geschikt zijn gemaakt voor gebruik bij golflengten van minder dan 245 nm (COO2.a)
- alle resists die optimaal geschikt zijn gemaakt voor beeldvorming aan het oppervlak, met inbegrip van gesilyleerde resists. (COO2.d)

Voor de uitvoer van vergunningsplichtige producten voor telecommunicatie en informatiebeveiliging worden in belangrijke mate **globale vergunningen** gebruikt. In 2009 werden 6 globale vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de export van systemen van cryptografie en bijhorende programmatuur. Deze vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 540 miljoen euro. We benadrukken echter nogmaals dat het hier, gezien de specifieke aard van globale vergunningen, om een optelsom van maximumbedragen gaat. Het betreft meer bepaald:

- een vergunning (ter waarde van 180 miljoen euro) voor systemen voor cryptografie (A002.a.1.a) naar 10 mogelijke bestemmingslanden
- 2 vergunningen (één met een waarde van 180 miljoen euro en één met een waarde van 15.000 euro) voor specifieke programmatuur voor systemen voor cryptografie (D002.c.1) naar respectievelijk 30 en 15 mogelijke bestemmingslanden
- 3 vergunningen (met waarden van 20 miljoen euro, 10 miljoen euro en 150 miljoen euro) voor systemen voor cryptografie (A002.a.1.a) en bijhorende specifieke programmatuur (D002.c.1) naar respectievelijk 34, 73 en 31 bestemmingslanden.

Tabel 36: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT5 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie van CAT5	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	3	5.281.820,00	1	180.000.000,00
- Systemen, apparatuur en onderdelen ontworpen of aangepast voor het hanteren van cryptografie (A002.a.1)	3	5.281.820,00	1	180.000.000,00
B: Test-, inspectie- en productie-apparatuur	1	196.920,00	0	-
- Meetapparatuur voor informatie-beveiliging (B002.b) ^{XLIV}	1	196.920,00	0	-
C: Materialen	0	-	0	-
D: Programmatuur	1	488.944,00	2	180.015.000,00
- Programmatuur (D002.a)	1	488.944,00	0	-
- Specifieke programmatuur (D002.c.1) ^{XLV}	0	-	2	180.015.000,00
Combinatie	2	676.860,24	3	180.000.000,00
- Systemen, apparatuur en onderdelen ontworpen of aangepast voor het hanteren van cryptografie (A002.a.1) en bijhorende programmatuur (D002.a)	1	200.000,00	0	-
- Systemen, apparatuur en onderdelen ontworpen of aangepast voor het hanteren van cryptografie (A002.a.1) en bijhorende specifieke programmatuur (D002.c.1) ^{XLV}	1	476.860,24	3	180.000.000,00
TOTAAL	7	6.644.544,24	6	540.015.000,00

4.2.3.6 Sensoren en lasers (CAT6)

In 2009 werden in Vlaanderen 7 **individuele vergunningen**, met een gezamenlijke waarde van 0,7 miljoen euro, uitgereikt voor de export van producten voor tweërlei gebruik uit de categorie 'sensoren en lasers'. Het betreft, net als in de jaren daarvoor, de export

XLIV Meetapparatuur, speciaal ontworpen voor het evalueren en valideren van de informatiebeveiligingsfuncties van de apparatuur, bedoeld in 5A002 of van de programmatuur bedoeld in 5D002.a. of 5D002.c.

XLV Programmatuur die de kenmerken heeft of de functies uitoefent of simuleert van de apparatuur, bedoeld in 5A002

van *focal plane arrays*^{XLVI} (A002.e / A002.a.1.d) en beeldcamera's met *focal plane arrays* (A003.b.4.a en .b). De *focal plane arrays* zijn bestemd voor Zuid-Korea, Hongkong (met eindgebruik in Zuid-Korea) en India, de beeldcamera's voor Singapore en Cuba.

Tabel 37: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT6 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie van CAT6	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	7	720.702,91	0	-
- Bepaald type van focal plane arrays (A002.e /A002.a.1.d) ^{XLVII}	4	653.325,86	0	-
- Beeldcamera's met focal plane arrays (A003.b.4.a en .b) ^{XLVIII}	3	67.377,05	0	-
B: Test-, inspectie- en productie-apparatuur	0	-	0	-
C: Materialen	0	-	0	-
D: Programmatuur	0	-	0	-
E: Technologie	0	-	0	-
TOTAAL	7	720.702,91	0	-

Voor deze categorie van producten voor tweëerlei gebruiken werden in 2009, in tegenstelling tot de jaren ervoor, geen **globale vergunningen** uitgereikt door de Vlaamse overheid.

4.2.3.7 Navigatie en vliegtuigelektronica (CAT7)

In 2009 werden drie individuele vergunningen uitgereikt voor de export van producten uit de categorie 'navigatie en vliegtuigelektronica'. Het gaat om 2 vergunningen voor de uitvoer van gyroscopen en hoekbewegingsensoren (A002) naar Iran en een vergunning

XLVI Dit zijn een bepaald type van lenzen.

XLVII Deze 2 codes (A002.e en A002.a.1.d) hebben in feite betrekking hetzelfde type van focal plane arrays. De eerste code komt uit de lijst van producten uit EG 1334/2000, de tweede code uit de lijst van producten uit EG 428/2009. Het betreft voor gebruik in de ruimte gekwalificeerde focal plane arrays met meer dan 2 048 elementen per array en een grootste gevoeligheid bij een golflengte van meer dan 300 nm doch niet meer dan 900 nm

XLVIII Beeldcamera's met:
 - focal plane arrays als bedoeld in 6A002.a.3.a. t/m 6A002.a.3.e (A003.b.4.a)
 - focal plane arrays als bedoeld in 6A002.a.3.f; (A003.b.4.b)

voor ontvangstapparatuur voor wereldwijde satellietnavigatiesystemen en/of bijhorende onderdelen (A105) naar Zuid-Korea.

Tabel 38: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT7 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie van CAT7	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	3	16.350,00	0	-
- Gyroscopen, en hoek-bewegingsensoren (A002) ^{XLIX}	2	10.850,00	0	-
- Ontvangstapparatuur voor wereldwijde satellietnavigatiesystemen en specifieke onderdelen (A105)	1	5.500,00	0	-
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	-	0	-
C: Materialen	0	-	0	-
D: Programmatuur	0	-	0	-
E: Technologie	0	-	0	-
TOTAAL	3	16.350,00	0	-

Voor producten uit deze categorie werden in 2009, net als in de voorgaande jaren, geen **globale vergunningen** uitgereikt door de Vlaamse overheid.

4.2.3.8 Ruimtevaart en voortstuwing (CAT9)

In 2009 werd één **individuele vergunning** uitgereikt voor de export van producten voor tweeërlei gebruik van de categorie 'Ruimtevaart en voortstuwing'. Het betreft een vergunning voor ruimtelanceervoertuigen of ruimtevaarttuigen (A004) ter waarde van 10,9 miljoen euro naar Rusland.

XLIX Gyroscopen, en hoek- of rotatieversnellingsmeters, met één of meer van de beschreven kenmerken en speciaal daarvoor ontworpen onderdelen

Tabel 39: Aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen voor CAT9 naar 'overige' landen per subcategorie, 2009

Subcategorie van CAT9	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	1	10.866.880,00	0	-
- Ruimtelanceervoertuigen of ruimtevaartuigen (AOO4)	1	10.866.880,00	0	-
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	-	0	-
C: Materialen	0	-	0	-
D: Programmatuur	0	-	0	-
E: Technologie	0	-	0	-
TOTAAL	1	10.866.880,00	0	-

Voor producten uit deze categorie werden in 2009, net als in de voorgaande jaren, geen **globale vergunningen** uitgereikt door de Vlaamse overheid.

4.2.3.9 Vergunningen op basis van de *catch-all* clausule van Verordening 1334/2000

In 2009 werd ook een vergunning uitgereikt op basis van de *catch-all* clausule die werd opgenomen in artikel 4.1 van Verordening 1334/2000 en betrekking heeft op de potentiële bijdrage die de export van vrije producten kan hebben op de ontwikkeling van massavernietigingswapens.^L Deze *catch-all* clausule stelt dat een vergunningsplicht kan worden ingeroepen voor producten die niet in de Europese lijst van vergunningsplichtige producten voor tweërlei gebruik zijn opgelijst, indien deze producten “geheel of gedeeltelijk bestemd zijn of kunnen zijn voor gebruik in verband met de ontwikkeling, de productie, de behandeling, de bediening, het onderhoud, de opslag, de opsporing, de herkenning of de verspreiding van chemische, biologische of nucleaire wapens of andere nucleaire explosiemiddelen, of voor de ontwikkeling, de productie, het onderhoud of de opslag van raketten die dergelijke wapens naar hun doel kunnen voeren”.⁴²

Elk jaar worden in Vlaanderen een klein aantal vergunningen uitgereikt op basis van deze *catch-all* clausule. In 2009 betreft het een individuele vergunning voor de export van – niet nader genoemde – producten, ter waarde van 19.783,20 euro, naar Iran. Het is trouw-

^L Sinds de zomer van 2009 geldt niet langer EG1334/2000, maar EG 428/2009 voor de controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweërlei gebruik. Artikel 4.1 is identiek behouden gebleven in de nieuwe Verordening.

wens opvallend dat de vergunningsplicht die de afgelopen jaren op basis van deze *catch-all* clausele werd ingeroepen steeds betrekking had op export naar Iran. Op basis van deze clausele werd in 2009 ook een export naar Iran verboden (zie 4.2.4).

4.2.4 Geweigerde vergunningsaanvragen

In 2009 werden drie vergunningsaanvragen voor de export van *dual-use* producten geweigerd door de Vlaamse overheid. Het gaat driemaal om een individuele vergunning. Een eerste geweigerde vergunning had betrekking op de export naar Iran van niet nader genoemde producten en/of technologie die vergunningsplichtig zijn op basis van de Europese *catch-all* clausele uit artikel 4.1 van Verordening 1334/2000 voor producten die aangewend kunnen worden voor de ontwikkeling, productie of gebruik van biologische, chemische en nucleaire wapens.^{LI}

Tabel 40: Overzicht van de geweigerde uitvoervergunningen voor producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, 2009

Land van bestemming	Aard producten	Bedrag
Iran	Catch-all (EU-verordening 1334/2000, art.4.1)	108.000,00
Hongkong	Focal plane arrays (CAT6 A002.e)	402.850,28
Hongkong	Focal plane arrays (CAT6 A002.e)	46.470,96

Verder werden ook twee aanvragen voor een vergunning voor de uitvoer van *focal plane arrays*^{LII} naar Hongkong geweigerd door de Vlaamse overheid. De reden voor deze weigeringen zijn tot op heden onbekend.

LI Voor meer informatie over deze *catch-all* clausele, zie sectie 4.2.3.9

LII *Focal plane arrays* zijn een bepaald type van lenzen

4.3

Vergunningsplichtige export op basis van EG 423/2007

Een aantal exporten werden door de Vlaamse overheid aan een vergunningsplicht onderworpen op basis van verordening (EG) 423/2007 van de Raad van 19 april 2007 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran. Op basis van deze verordening is de export naar Iran van bepaalde producten^{LIII} verboden, terwijl de export van andere producten en technologie vergunningsplichtig is indien ze ten behoeve is van natuurlijke personen of rechtspersonen, entiteiten of lichamen in Iran of bestemd voor gebruik in Iran.⁴³

De vergunningen die op basis van EG 423/2007 werden uitgereikt in Vlaanderen in 2009 hebben betrekking op de export van producten en/of technologie *“die een bijdrage kunnen leveren tot de activiteiten van Iran met betrekking tot de verrijking of opwerking van uranium of met betrekking tot zwaar water, of tot de ontwikkeling van overbrengingssystemen voor nucleaire wapens, dan wel een bijdrage kunnen leveren tot de uitoefening van activiteiten in verband met andere punten waarover de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) haar bezorgdheid heeft uitgesproken of heeft verklaard dat er geen duidelijkheid bestaat”*.⁴⁴

In 2009 werden 9 vergunningen uitgereikt op basis van EG 423/2007 en dit voor een gezamenlijke waarde van 62.587 euro. Geen enkele vergunningsaanvraag in het kader van EG 423/2007 werd geweigerd door de Vlaamse overheid. De uitgereikte (individuele) exportlicenties hebben steeds betrekking op afdichtingen en pakkingen van specifieke materialen, zoals bijvoorbeeld viton-fluorelastomeren of polytetrafluorethyleen. Opvallend is dat een van de exportlicenties de Verenigde Arabische Emiraten heeft als land van bestemming en niet Iran. Deze export is desondanks vergunningsplichtig omdat de eindgebruiker van deze producten zich in Iran bevindt.

LIII   Waaronder alle goederen en technologie in de lijsten van de Groep van Nucleaire Exportlanden en het Missile Technology Control Regime

Tabel 41: Overzicht van de uitvoervergunningen voor producten voor tweërlei gebruik op basis van EG 423/2007, 2009

Land van bestemming	Omschrijving	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
Iran	Afdichtingen en pakkingen van viton-fluorelastomeren (II.A.1.003.e)	6	54.844,00
Iran	Afdichtingen en pakkingen van specifieke materialen (II.A.1.003)	1	5.065,56
Iran	Afdichtingen en pakkingen van polytetrafluorethyleen (II.A.1.003.f)	1	377,49
V.A.E.	Afdichtingen en pakkingen van specifieke materialen (II.A.1.003)	1	2.300,33
Totaal		9	62.587,38

Vergeleken met 2008 werden in 2009 beduidend meer vergunningen uitgereikt op basis van deze verordening. In 2008 werd enkel een vergunning uitgereikt voor de export van warmtebehandelingsovens die geschikt zijn voor werktemperaturen boven 400°C (ter waarde van 7.299 euro) en afdichtingen en pakkingen van polytetrafluorethyleen (ter waarde van 564,24 euro). Dit groeiend aantal vergunningen op basis van EG 423/2007 wijst op een toenemende alertheid met betrekking tot export naar Iran.

5

Conclusies

Producten voor tweërlei gebruik (*dual-use*) zijn niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld, maar kunnen eventueel wel een militaire toepassing hebben. Uit veiligheids-overwegingen wordt daarom de handel in deze goederen gecontroleerd. Deze controle vindt plaats op basis van Europese Verordeningen. De procedure voor het behandelen van vergunningsaanvragen voor de handel in goederen voor tweërlei gebruik, verloopt in Vlaanderen gelijk met die voor vergunningsaanvragen voor wapenhandel, d.i. via de Dienst Controle Wapenhandel en de bevoegde minister. In het Vlaams controlesysteem hebben goederen voor tweërlei gebruik in principe een burgerlijke eindgebruiker. Als de gebruiker militair is, valt de handel immers onder de *catch-all* clausule van het Belgisch KB buitenlandse wapenhandel van 1993, en wordt het goed als een militair product beschouwd. Elke maand publiceert de Dienst Controle Wapenhandel van het Vlaamse Gewest een rapport met daarin een overzicht van de uitgereikte en geweigerde uitvoer- en doorvoervergunningen voor deze producten voor de betreffende maand. In voorliggend rapport werden op basis van die cijfers de aanvragen voor Vlaamse uitvoer- en doorvoervergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik geanalyseerd.

Een belangrijke opsplitsing in dit rapport is die tussen de vergunningsplichtige overdracht naar de landen van de Europese Unie (intra-communautaire overdracht), de export naar 'bevriende' landen en de export naar de 'overige' landen. Dit doen we omdat voor deze drie groepen van bestemmingen andere regimes gelden. Binnen de EU is er voor producten voor tweërlei gebruik, op enkele uitzonderingen na, vrij verkeer. Voor de overbrenging van de meeste *dual-use* producten naar andere EU-lidstaten is dus geen vergunning nodig, in tegenstelling tot de export naar andere landen buiten de EU waarvoor in elke lidstaat een vergunningsplicht geldt. Voor uitvoer van producten voor tweërlei gebruik naar een beperkt aantal geïndustrialiseerde landen buiten de EU (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten), die we in dit rapport 'bevriende' landen noemen, geldt voor de meeste producten voor tweërlei gebruik een communautaire algemene uitvoervergunning. Dit betekent concreet dat voor die handel in de lidstaten geen bijkomende vergunningen meer moeten worden aangevraagd. Voor export naar de 'overige' landen buiten de EU is daarentegen steeds een individuele, globale of nationale algemene uitvoervergunning vereist. Gezien een groot deel van de handel in producten voor tweërlei gebruik vrij is (binnen de EU) of via een communautaire algemene vergunning loopt (met de 'bevriende' landen), worden voor die handel geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid. Deze transacties zijn dan ook niet opgenomen in de in dit rapport gepresenteerde analyses.

Voor de ***intra-communautaire overdracht*** van producten voor tweërlei gebruik werden in 2009 12 individuele vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 51,6 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid. De totale waarde van deze vergunde overdracht ligt daarmee ongeveer op hetzelfde niveau als in 2008 (+4,1%). Vergeleken met 2007 gaat het echter om een sterke daling (-59%). De vergunde overdracht betreft steeds producten die nucleair gerelateerd zijn, bijvoorbeeld speciale splijtstoffen of uitrusting voor kernreactoren. Deze overdracht is in hoofdzaak bestemd voor Duitsland. De EU-lidstaten zijn ook ontvanger van andere Vlaamse producten voor tweërlei gebruik, bijvoorbeeld bepaalde

chemische stoffen of elektronica. Hoe groot deze handelsstromen effectief zijn, blijft echter onbekend, aangezien voor de overgrote meerderheid van de *dual-use* producten het principe van vrij verkeer van goederen geldt. Net als in de vorige jaren werd geen enkele vergunningsaanvraag voor intracommunautaire overdracht van producten voor tweërlei gebruik geweigerd in Vlaanderen.

In 2009 werden 9 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 0,4 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik naar **'bevriende' landen**. Net als bij de overdracht naar EU-lidstaten, betreft het individuele vergunningen die – op 1 uitzondering na – betrekking hebben op nucleaire goederen. Ook dit is natuurlijk een onderschatting van de reële vergunningsplichtige export van producten voor tweërlei gebruik aangezien voor meeste van deze producten een communautaire algemene uitvoervergunning geldt en de Vlaamse exporteurs hiervoor dus geen individuele of globale vergunningen dienen aan te vragen. Net als in de vorige jaren werd geen enkele vergunningsaanvraag voor de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik naar 'bevriende' landen geweigerd door de Vlaamse overheid.

Voor de vergunningsplichtige *dual-use* export naar de **'overige' landen** gelden noch vrij verkeer, noch communautaire algemene vergunningen. Dat wil zeggen dat voor deze uitvoer in Vlaanderen zowel individuele als globale vergunningen worden uitgereikt. In 2009 reikte de Vlaamse overheid 67 individuele uitvoervergunningen uit. Met een totale waarde van 59,9 miljoen euro ligt de waarde van de vergunde export van producten voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen naar de 'overige' landen, beduidend lager dan in 2008 en 2007: op 2 jaar tijd is deze waarde net niet gehalveerd (-49%). Deze sterke daling kunnen we toeschrijven aan de vergunde export van chemische stoffen en mengsels die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen. Terwijl voor deze producten een aantal jaar geleden vooral individuele exportlicenties werden aangevraagd, gebeurde de export van deze producten in 2009 in belangrijke mate met globale vergunningen. Deze stoffen en mengsels behoren tot de categorie "Speciale materialen en aanverwante apparatuur" (CAT1). Dit is, in termen van waarde, de belangrijkste categorie van geëxporteerde producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, maar als gevolg van de hierboven beschreven daling van de vergunde waarde, is deze categorie van producten niet langer zo dominant in de individuele uitvoercijfers als in de voorgaande jaren. De overige producten die met individuele vergunningen worden uitgevoerd behoren tot de categorieën "elektronica" (CAT3), "materiaalbewerking" (CAT2), "telecommunicatie en informatiebeveiliging" (CAT5), "ruimtevaart en voorstuwing" (CAT9), "sensoren en lasers" (CAT6), "nucleaire goederen" (CAT0) en "navigatie en vliegtuigelektronica" (CAT7).

Behalve individuele vergunningen werden in 2009 ook 31 globale vergunningen uitgereikt voor de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' bestemmingslanden. Deze vergunningen zijn fundamenteel verschillend van aard van de individuele vergunningen. In tegenstelling tot deze laatste soort van vergunningen, hebben globale vergunning geen betrekking op individuele transacties. Met een globale vergunning kunnen Vlaamse exporteurs een aantal vooraf bepaalde producten uitvoeren naar in principe alle civiele

bestemmingen binnen de landen die zijn opgenomen in de vergunning (binnen de waarde van de vergunning). In een aantal gevallen worden echter ook globale vergunningen uitgereikt voor een beperkt aantal eindgebruikers in de vooropgestelde landen van bestemming. Bij de vergunningen die in 2009 werden uitgereikt gaat het daarbij vaak om een beperking van de eindgebruikers in China, maar ook in vergunningen voor de export naar bijvoorbeeld Israël, Egypte en India werden het afgelopen jaar beperkingen op vlak van de eindgebruikers opgelegd. Opvallend is ook de grote verscheidenheid in het aantal bestemmingslanden die zijn opgenomen in de globale vergunningen. Alhoewel het afgelopen jaar globale vergunningen werden uitgereikt met meer dan 30 en zelfs één met 73 potentiële bestemmingslanden, heeft tweederde van de globale vergunningen betrekking op maximaal 2 bestemmingslanden. De 31 globale vergunningen die in 2009 werden uitgereikt hebben een gezamenlijke waarde van bijna 1,3 miljard euro. Dit betekent echter niet dat voor deze som *dual-use* producten werden uitgevoerd vanuit Vlaanderen: gezien de specifieke aard van de globale vergunningen dienen we deze totale waarde louter te beschouwen als een optelsom van de verschillende maximumbedragen.

Voor de export van producten voor tweërlei gebruik naar 'overige' landen, zijn we zowel voor de individuele als de globale vergunningen nagegaan wat de bestemming is van de verschillende types van producten.

- In tegenstelling tot de overdracht naar EU-lidstaten, is de export van vergunningsplichtige "nucleaire goederen" naar de 'overige' landen eerder beperkt. Het betreft zowel de export van nucleaire productieapparatuur naar Rusland als de wereldwijde export met individuele en globale vergunningen van nucleaire gerelateerde materialen, zoals splijtstoffen en grafiet. Bij de globale vergunningen werden geen beperkingen naar de eindgebruikers opgelegd.
- De vergunde export van "speciale materialen en aanverwante apparatuur" bestaat in belangrijke mate uit chemische stoffen en mengsels die gebruikt kunnen worden voor de vervaardiging van toxische stoffen, maar bijvoorbeeld ook uit materialen voor het beperken van de zichtbaarheid en uit materialen die aangewend kunnen worden als voorlopers van giftige stoffen. Deze materialen hebben bestemmingslanden over heel de wereld.
- De vergunningsplichtige export van "elektronica" bestaat uit individuele vergunningen voor materialen (*resists*) en technologie bestemd voor Israël en een globale vergunning voor dezelfde materialen naar een beperkt aantal Aziatische landen.
- Zowel voor producten voor "materiaalbewerking" als systemen, apparatuur en programmatuur voor "informatiebeveiliging" werden het afgelopen jaar een aantal individuele vergunningen uitgereikt, maar het waren vooral de erg waardevolle globale vergunningen die in het oog springen.
- Voor de producten uit de overige categorieën werden enkel individuele, en dus geen globale, vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid. Het betreft uitvoervergunningen voor ruimtelanceervoertuigen of ruimtevaartuigen naar Rusland, *focal plane arrays* naar Azië en beeldcamera's met dergelijke lenzen naar Singapore en Cuba; en systemen voor navigatie en vliegtuigelektronica naar Aziatische bestemmingslanden.

Slechts een beperkt aantal vergunningsaanvragen voor de export van producten voor tweërlei gebruik werden het afgelopen jaar **geweigerd** in Vlaanderen. Deze geweigerde (individuele) vergunningen hebben betrekking op de export van *focal plane arrays* naar Hongkong (2x) en van niet-nader gespecificeerde producten naar Iran die op basis van een van de *catch-all* clausules in Verordening EG 1334/2000 (art.4.1) vergunningsplichtig is. Op basis van deze **catch-all** werd ook een andere export naar Iran onder vergunning geplaatst. Deze export werd echter wel toegestaan door de Vlaamse overheid. Verder werden in 2009 ook vier vergunningen uitgereikt voor de export van allerhande afdichtingen en pakkingen met eindgebruik in Iran op basis van **EG 423/2007**, een verordening die betrekking heeft op de controle van export naar Iran met het oog op het beperken van het risico op de ontwikkeling van nucleaire wapens door het land. Na controle van de vier dossiers door de Vlaamse overheid, werd beslist een vergunning toe te kennen.

Naast de controle op de uitvoer van vergunningsplichtige producten voor tweërlei gebruik, is Vlaanderen ook bevoegd voor de controle op de **doorvoer** van deze producten. In 2009 werden echter geen doorvoervergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid.

Gezien de aard van de regelgeving inzake handel in producten voor tweërlei gebruik en het toegepaste vergunningsstelsel, is het niet evident om een beeld te schetsen van de uit- en doorvoer van dergelijke producten. In dit jaarrapport werd het beschikbare cijfermateriaal dan ook samengebracht en geanalyseerd binnen een strikt en beperkt methodologisch kader. Gezien pas in 2007 gestart werd met de rapportage over het Vlaams vergunningsbeleid inzake handel in goederen voor tweërlei gebruik, wordt het slechts de komende jaren mogelijk om evoluties en trends op langere termijn vast te stellen. Wel kunnen we nu al vaststellen dat, met uitzondering van de producten die behoren tot de “speciale materialen en aanverwante apparatuur” (CAT1), uiteindelijk slechts voor een beperkt gamma aan producten voor tweërlei gebruik (individuele of globale) vergunningen worden uitgereikt in Vlaanderen.

BIJLAGEN

1

Bijkomende tabellen

1.1

Invoer van militair materieel

Tabel 42: Verdeling uitgereikte invoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2008

ML-categorie	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML1	139	3.826.245,99	140	3.425.638,56	117	4.690.978,20
ML1.a	71	1.371.101,40	94	2.486.253,67	83	3.352.942,03
ML1.d	67	2.454.527,12	45	894.787,75	33	1.103.186,17
ML1.a + ML1.d	1	617,47	1	4.597,14	1	234.850,00
ML2 (ML2.a)	1	2.000.000,00	0	-	1	3.000,00
ML3.a	51	8.319.499,96	44	9.231.237,05	43	7.070.729,87
ML3.b	0	-	1	91.942,80	4	261.040,00
ML4 (ML4.b)	1	24.823,20	0	-	1	20.000,00
ML5	5	662.061,90	8	40.735.463,09	11	11.559.784,12
ML5.a	1	29.534,00	3	33.593.302,17	1	2.000.000,04
ML5.b	4	632.527,90	4	442.160,86	9	9.390.654,68
ML5.d	0	-	0	-	1	169.130,00
ML5.a+ML5.b	0	-	1	6.700.000,06	0	-
ML6 (ML6.a)	29	49.737.386,44	49	52.423.906,71	34	26.389.486,38
ML13 (ML13.a)	0	-	0	-	1	417.487,00
ML14	0	-	0	-	1	1.000.000,00
ML15	2	171.872,18	4	332.511,63	5	542.215,12
ML15.a	0	-	1	23.751,89	0	-
ML15.c	1	35.000,00	1	80.500,00	1	9.072,87
ML15.d	1	136.872,18	2	228.259,74	4	533.142,25
ML18	0	-	0	-	1	19,53
ML23	31	716.374,76	156	593.772,08	210	909.933,89
ML25	0	-	0	-	2	54.115,87
ML25	0	-	0	-	1	669,32
ML25.c	0	-	0	-	1	53.446,55
ML26	15	115.540,00	18	723.422,50	18	425.340,03
Combinatie	2	565,00	11	317.452,01	5	217.289,69
ML1.a + ML23	2	565,00	5	63.496,00	1	1.930,55
ML1.a + ML3.a	0	-	2	40835,40	2	41.234,64
ML1.a + ML1.d + ML3.a	0	-	0	-	1	6.374,50
ML1.a + ML3.a + ML10.d	0	-	2	370,61	0	-
ML3.a + ML23	0	-	1	162.750,00	1	167.750,00
ML2.a + ML6.a	0	-	1	90.000,00		
Totaal	280	65.904.921,42	430	107.783.403,63	450	53.300.379,70

Tabel 43: Aantal en waarde van verstrekte invoervergunningen voor militair materieel per regio/land van herkomst, 2007-2009

Continent/ Regio/ Land	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Europa	94	51.500.457,31	238	74.077.983,14	274	17.897.402,38
Europese Unie	56	47.853.547,47	177	71.991.158,23	223	14.118.395,09
Denemarken	0	–	2	720,00	5	420.543,88
Duitsland	39	1.779.811,60	145	2.716.320,89	184	2.722.865,42
Finland	0	–	1	1.500.000,00	0	–
Frankrijk	3	420.595,00	5	18.158.730,00	2	45.000,00
Griekenland	1	35.000,00	2	161.000,00	0	–
Hongarije	0	–	0	–	1	3.600,00
Italië	4	44.475.874,04	10	47.328.781,58	20	10.295.265,79
Oostenrijk	5	101.120,00	2	45.120,00	0	–
Tsjechië	2	1.000.000,00	5	1.140.000,00	1	5.000,00
Verenigd Koninkrijk	2	41.146,83	5	940.485,76	9	596.120,00
Zweden	0	–	0	–	1	30.000,00
Rest Europa	27	3.421.586,04	61	2.086.824,91	51	3.779.007,29
Kroatië	0	–	2	3.000,00	1	925.000,00
Noorwegen	0	–	1	21.630,00	0	–
Servië-Montenegro	0	–	0	–	4	550.000,00
Zwitserland	27	3.421.586,04	58	2.062.194,91	46	2.304.007,29
Afrika	2	0,00	2	128.000,00	2	187.830,00
Zuid-Afrika	2	0,00	2	128.000,00	2	187.830,00
Amerika	151	10.094.935,36	162	10.342.760,36	140	10.974.803,37
Noord-Amerika	142	8.369.935,36	156	9.557.760,36	134	10.189.803,37
Canada	0	–	2	44.819,50	3	563.420,00
Verenigde Staten	142	8.369.935,36	154	9.512.940,86	131	9.626.383,37
Zuid-Amerika	9	1.725.000,00	6	785.000,00	6	785.000,00
Brazilië	9	1.725.000,00	6	785.000,00	6	785.000,00
Azië	28	3.978.057,33	27	23.234.074,21	33	24.231.271,68
Oost-Azië	21	1.166.332,73	13	346.971,29	8	323.309,59
China	11	295.749,34	9	267.290,84	6	288.270,00
Hongkong	0	–	2	35.048,26	2	35.039,59
Taiwan	2	76.619,00	0	–	0	–
Zuid-Korea	8	793.964,39	2	44.632,19	0	–
West-Azië	18	3.037.048,40	14	22.887.102,92	25	23.907.962,09
Israël	7	2.811.724,60	8	22.811.529,12	21	23.864.292,09
Turkije	11	225.323,80	6	75.573,80	4	43.670,00
Oceanië	1	919,43	1	585,92	1	9.072,87
Australië	1	919,43	1	585,92	1	9.072,87
Totaal	280	65.904.921,42	430	107.783.403,63	450	53.300.380,30

1.2

Uitvoer van militair materieel

Tabel 44: Overzicht van aantal en waarde van uitgereikte uitvoervergunningen, september 2003-2009

Jaar	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
September 2003 - februari 2004	138	231.767.780,19
Maart - december 2004	212	400.083.849,15
2005	168	155.451.073,79
2006	181	199.576.501,19
2007	182	270.311.449,39
2008	256	240.036.397,67
2009	325	282.218.468,22
Totaal	1462	1.779.445.519,60

Tabel 45: Evolutie van de waarde van de vergunde Belgische wapenexport op basis van de jaarlijkse COARM-rapporten, 1998-2008

Jaar	Waarde vergunde wapenexport
1998	649.671.652
1999	622.021.411
2000	779.393.408
2001	848.606.597
2002	1.145.839.299
2003	666.083.692
2004	543.544.520
2005	551.970.999
2006	879.043.274
2007	899.780.327
2008	1.334.913.206

Tabel 46: Ratio vergunde wapenexport/bevolking in 2008 voor de 27 EU-lidstaten

	Vergunde wapenexport	Bevolking	Wapenexport/bevolking
Frankrijk	10.557.931.822	63.982.881	165,01
België	1.334.913.206	10.666.866	125,15
Oostenrijk	946.336.042	8.318.592	113,76
Zweden	877.337.230	9.182.927	95,54
Italië	5.661.124.332	59.619.290	94,95
Nederland	1.257.674.612	16.405.399	76,66
Duitsland	5.788.261.143	82.217.837	70,40
Finland	337.284.128	5.300.484	63,63
Spanje	2.526.414.585	45.283.259	55,79
Verenigd Koninkrijk	2.466.095.607	61.179.256	40,31
Denemarken	163.250.000	5.475.791	29,81
Tsjechië	212.293.974	10.381.130	20,45
Bulgarije	149.633.794	7.640.238	19,58
Polen	368.077.372	38.115.641	9,66
Litouwen	46.598.748	3.366.357	13,84
Slovakije	71.306.906	5.400.998	13,20
Hongarije	118.844.982	10.045.401	11,83
Malta	3.222.612	410.290	7,85
Portugal	75.985.585	10.617.575	7,16
Ierland	30.689.637	4.401.335	6,97
Roemenië	118.804.350	21.528.627	5,52
Estland	6.224.928	1.340.935	4,64
Griekenland	47.803.849	11.213.785	4,26
Slovenië	5.257.157	2.010.269	2,62
Cyprus	1.545.354	789.269	1,96
Letland	643.567	2.270.894	0,28
Luxemburg	–	483.799	–
Totaal	33.173.555.522	497.649.125	66,66

Bron vergunde wapenexport: COARM-rapport voor 2008

Bron bevolking: Eurostat⁴⁵

Tabel 47: Verdeling verstrekte uitvoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2009

ML-categorie	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML1	3	21.915,48	9	2.193.733,35	8	348.695,75
ML1.a	3	21.915,48	6	3.150,00	2	66.438,00
ML1.b	0	-	1	760.025,00	1	400,00
ML1.d	0	-	2	1.430.558,35	5	281.857,75
ML2 (ML2.a)	1	150.000,00	0	-	0	-
ML4 (ML4.b)	0	-	0	-	1	3.801,00
ML5	1	35.200.000,00	3	12.554.605,00	3	3.444.650,09
ML5.a			2	10.136.365,00	0	-
ML5.b	1	35.200.000,00	1	2.418.240,00	3	3.444.650,09
ML6	10	97.370.636,47	21	4.961.337	38	52.743.401,85
ML6.a	9	41.142.399,61	21	4.961.337,52	37	5.897.984,17
ML6.a + ML25.g	1	56.228.236,86	0	-	1	46.845.417,68
ML7 (ML7.f)	1	1.435.256,00	0	-	0	-
ML9	1	10.650,00	5	748.906,99	6	73.537,82
ML9.a	1	10.650,00	0	-	4	26.773,92
ML9.b	0	-	0	-	2	46.763,90
ML9.c	0	-	1	724.780,00	0	-
ML9.g	0	-	4	24.126,99	0	-
ML10	1	7.000.000,00	12	23.534.809,25	15	13.470.209,41
ML10.a	0	-	0	-	1	40.394,20
ML10.b	1	7.000.000	3	22.554.309,25	3	12.703.479,72
ML10.d	0	-	9	980.500,00	11	726.335,49
ML11 (ML11.a)	7	3.865.132,52	16	76.363.544,00	10	37.526.748,00
ML13	12	15.854.692,97	8	5.592.190,14	2	4.453.259,18
ML13.a	3	6.539.242,06	0	-	1	772.233,80
ML13.b	3	805.115,00	0	-	0	-
ML13.d	6	8.510.335,91	7	3.792.267,42	1	3.681.025,38
ML13.a + ML13.d			1	1.799.922,72	0	-
ML14	0	-	1	9.033.550,00	3	1.113.646,65
ML15	24	1.521.890,59	23	10.708.772,76	30	2.967.372,19
ML15.b			4	409.200,00	4	72.276,00
ML15.c	12	361.983,17	13	1.882.838,41	15	1.191.615,70
ML15.d	12	1.159.907,42	6	8.416.734,35	11	1.703.480,49
ML23	1	15.000,00	3	16.436,00	4	39.925,00
ML24	88	89.041.045,23	118	87.092.008,29	117	139.939.821,00
ML25	30	3.103.814,62	35	6.763.362,43	81	10.182.882,92
ML25	0	-	2	529.594,00	4	383.974,26
ML25.a	21	2.860.915,22	25	5.529.547,57	40	6.271.661,36
ML25.c	0	-	0	-	13	1.482.237,24
ML25.e	1	32.590,00	0	-	3	262.555,77

ML-categorie	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML25.g	6	148.209,40	5	53.636,86	17	482.065,24
ML25.h	0	-	0	-	1	103.808,98
ML25.i	2	62.100,00	3	650.584,00	0	-
ML25.j	0	-	0	-	1	996.221,76
ML25.l	0	-	0	-	2	200.358,31
ML26	0	-	0	-	1	63.745,00
Combinatie	2	15.721.415,51	2	473.141,94	6	15.846.772,36
ML1.d + ML15.c	0	-	0	-	1	15.549.146,03
ML1.a + ML3.a	0	-	0	-	1	4.850,00
ML1.a + ML23	0	-	0	-	1	0,00
ML11.a + ML15.c	0	-	0	-	1	181.703,74
ML9.a + ML10.d	0	-	0	-	1	39.422,59
ML24 + ML25.e	0	-	0	-	1	71.650,00
ML9.a + ML11.a	0	-	1	53.291,94	0	-
ML5.a + ML5.b	0	-	1	419.850,00	0	-
ML11.a + ML15.d	1	15.000.000,00	0	-	0	-
ML11a + ML15c + ML25c	1	721.415,51	0	-	0	-
Totaal	182	270.311.449,39	256	240.036.397,15	325	282.218.468,22

Tabel 48: Aantal en totale waarde van verstrekte uitvoervergunningen voor militair materieel per continent, regio en land van bestemming, 2007-2009

	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Europa	111	165.249.482,05	167	114.730.164,74	174	139.525.949,19
Europese Unie	100	124.310.550,33	156	113.540.200,71	160	137.678.595,87
Cyprus	1	25.380,00	1	7.350.000,00	0	–
Denemarken	0	–	3	704.274,00	0	–
Duitsland	25	21.307.945,00	39	52.541.946,25	43	44.367.093,76
Estland	0	–	0	–	1	1.118.460,00
Frankrijk	20	19.165.958,26	31	12.468.268,34	23	21.045.992,95
Ierland	2	108.926,46	0	–	1	15.366,78
Italië	2	49.050,00	8	1.132.800,00	14	1.257.103,77
Oostenrijk	1	64.668,00	1	9.964,00	4	404.575,00
Polen	2	35.230,00	1	29.670,00	2	52.490,00
Portugal	0	–	0	–	1	200.000,00
Roemenië	0	–	1	114.096,00	0	–
Slovakije	0	–	0	–	1	62.480,00
Slovenië	1	18.248,50	2	56.998,86	1	28.701,04
Spanje	9	648.758,00	14	1.768.335,30	21	5.520.923,32
Tsjechië	1	218.000,00	1	384.250,00	3	158.133,39
Verenigd Koninkrijk	20	78.035.650,52	40	33.906.734,57	34	60.487.801,52
Zweden	16	4.632.735,59	14	3.072.863,39	11	2.959.474,34
Niet-EU	11	40.938.931,72	11	1.189.964,03	14	1.847.353,32
Albanië	0	–	0	–	1	145.490,00
Andorra	0	–	0	–	2	5.575,00
Kroatië	0	–	0	–	1	160.222,00
Noorwegen	3	343.205,00	3	42.360,00	2	419.860,00
Rusland	1	32.590,00	1	900,00	1	900,00
Zwitserland	7	40.563.136,72	7	1.146.704,03	7	1.115.306,32
Amerika	15	52.642.490,23	16	90.226.942,08	25	93.290.832,24
Noord-Amerika	9	52.555.705,40	9	87.981.149,13	14	91.599.228,45
Canada	0	–	1	21.300,00	4	222.508,35
Verenigde Staten	9	52.555.705,40	8	87.981.149,13	10	91.376.720,10
Zuid-Amerika	6	86.784,83	7	2.224.492,95	11	1.691.603,79
Argentinië	0	–	1	450.840,00	3	1.396.850,00
Brazilië	0	–	0	–	2	172.043,28
Chili	4	63.017,24	5	1.740.351,18	3	48.037,57
Colombia	2	23.767,59	1	33.301,77	3	74.672,94
Azië	54	47.394.867,01	64	34.546.705,23	121	41.578.146,79
Oost-Azië	4	3.318.040	8	3.793.022,80	1	4.192.000,00
Japan	1	2.851.000,00	1	3.265.000,00	1	4.192.000,00
Taiwan	1	35.700,00	0	–	0	–
Zuid-Korea	2	431.340,00	7	528.022,80	0	–

	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Zuid-Azië	24	36.642.459,99	28	17.911.215,88	48	5.722.509,39
Afghanistan	1	5.511,88	0	-	4	599.795,59
Bangladesh	0	-	1	1.093.976,16	0	-
India	14	36.327.751,61	14	11.455.405,65	21	4.337.756,92
Pakistan	9	309.196,50	13	5.361.834,07	23	784.956,88
Zuid-Oost-Azië	3	2.635.762,00	5	4.323.918,84	9	21.938.910,74
Brunei Darussalam	1	105.000,00	0	-	0	-
Maleisië	0	-	1	2.418.240,00	4	1.383.978,35
Singapore	2	2.530.762,00	2	1.866.438,84	5	20.554.932,39
Thailand	0	-	2	39.240,00		
West-Azië	23	4.798.605,02	22	8.304.585,94	63	9.724.726,66
Bahrein	0	-	0	-	1	937.500,00
Irak	1	2.295.286,11	0	-	7	179.022,73
Israël	14	751.499,85	10	1.129.077,59	14	491.013,49
Jordanië	2	40.949,79	0	-	2	581.098,05
Oman	1	18.398,32	0	-	8	4.138.013,95
Saoedi-Arabië	0	-	1	451.717,97	1	196.795,34
Turkije	5	1.692.470,95	11	6.723.790,38	30	3.201.283,10
Afrika	0	-	7	340.024,15	3	6.662.100,00
Oost-Afrika	0	-	1	210.824,15	0	-
Malawi	0	-	1	210.824,15	0	-
Zuidelijk Afrika	0	-	5	129.200,00	3	6.662.100,00
Zuid-Afrika	0	-	5	129.200,00	3	6.662.100,00
West-Afrika	0	-	1	0,00	0	-
Senegal	0	-	1	0,00	0	-
Oceanië	2	5.024.610,00	3	406.523,24	2	1.161.440,00
Australië	2	5.024.610,00	3	406.523,24	1	1.160.240,00
Nieuw-Zeeland	0	-	0	-	1	1.200,00
Totaal	182	270.311.449,29	256	240.036.397,67	325	282.218.468,22

Tabel 49: Overzicht van het aantal consultaties door EU-lidstaten per land van bestemming, 2006-2008

Land	Aantal Consultaties		
	2006	2007	2008
Afghanistan	-	-	1
Algerije	1	1	4
Andorra	-	1	-
Argentinië	1	1	1
Armenië	-	3	1
Bangladesh	-	2	6
Bolivië	1	-	-
Bulgarije	2	1	-
Chili	-	-	1
China	2	1	4
Colombia	1	-	-
DR Congo	1	-	-
Ecuador	-	2	1
Egypte	3	3	5
El Salvador	-	1	-
Ethiopië	1	1	-
Filippijnen	1	2	2
Georgië	3	1	4
Guatemala	-	-	1
Hongkong	1	-	1
India	5	10	4
Indonesië	7	7	2
Irak	1	-	-
Iran	-	1	-
Israel	2	4	4
Jamaica	1	1	-
Jordanië	3	2	-
Kazakstan	-	1	1
Kenia	-	2	2
Kirgizië	-	1	-
Koeweit	-	2	1
Kroatië	-	3	-
Libanon	1	2	1
Libië	-	4	4
Macau	1	2	2
Macedonië	1	1	-
Maleisië	-	1	-
Moldavië	-	-	2
Nepal	1	-	-

Nigeria	1	-	1
Oeganda	2	-	-
Oekraïne	4	7	9
Oman	-	1	-
Pakistan	5	5	8
Panama	-	-	1
Paraguay	-	1	1
Peru	1	3	1
Roemenië	1	-	-
Rusland	5	2	6
Senegal	1	-	-
Servië-Montenegro	3	-	-
Servië	-	5	2
Sri Lanka	-	2	5
Taiwan	1	6	4
Tanzania	-	2	-
Thailand	3	4	1
Tsjaad	2	-	-
Tunesië	-	3	-
Venezuela	-	3	2
Verenigde Arabische Emiraten	-	-	1
Vietnam	3	1	2
Wit-Rusland	-	1	-
Zambia	1	1	-
Zuid-Afrika	1	2	2
Gebieden van Cyprus niet onder controle van de Overheid van de Republiek van Cyprus	-	1	-
Totaal	75	125	101

1.3 Uitvoer van producten voor tweeërlei gebruik

Tabel 50: Verdeling uitgereikte individuele uitvoervergunningen voor producten voor tweeërlei gebruik naar 'overige' landen, naar type goederen, 2007-2009

Categorie	2007		2008		2009	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
CAT0: Nucleaire goederen	4	1.515.827,00	8	809.494,71	7	433.227,60
CAT1: Speciale materialen en aanverwante apparatuur	26	92.629.374,50	35	49.150.026,87	26	25.682.587,12
CAT2: Materiaalbewerking	4	7.754.967,46	8	5.792.818,69	11	7.474.315,50
CAT3: Elektronica	7	9.921.428,58	6	8.648.325,90	4	8.015.620,00
CAT4: Computers	0	-	0	-	0	-
CAT5: Telecommunicatie en informatiebeveiliging	10	4.863.359,82	5	3.141.050,68	7	6.644.544,24
CAT6: Sensoren en lasers	5	745.470,52	2	55.450,39	7	720.702,91
CAT7: Navigatie en vliegtuigelektronica	2	132.850,00	1	8.793,00	3	16.350,00
CAT8: Zeewezen en schepen	0	-	0	-	0	-
CAT9: Ruimtevaart en voortstuwing	0	-	0	-	1	10.866.880,00
Catch-all	1	32.309,51	2	6.336.567,64	1	19.783,20
Totaal	59	117.595.587,39	67	73.942.527,88	67	59.874.010,57

2

Databanken Vlaams Vredesinstituut

In het kader van het programma Wapenhandel en -productie heeft het Vlaams Vredesinstituut twee databanken ontwikkeld op basis van de beschikbare informatie inzake de Vlaamse vergunningen voor buitenlandse wapenhandel en goederen voor tweërlei gebruik. Een eerste databank bestaat uit alle goedgekeurde en geweigerde Vlaamse vergunningen voor de invoer, uitvoer en doorvoer van militaire goederen sinds de regionalisering van de bevoegdheid. Een tweede databank bevat de goedgekeurde en geweigerde Vlaamse vergunningsaanvragen voor de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik. Deze databanken, in de vorm van een SPSS-bestand^{LIV}, laten toe vergelijkingen te maken en hierdoor evoluties en trends in de buitenlandse handel in zowel militaire goederen als goederen voor tweërlei gebruik te herkennen en te analyseren.

De gegevens uit deze databanken zijn volledig afkomstig uit de betreffende periodieke verslagen van de Vlaamse Regering. Elke maand worden de databanken aangevuld met de gegevens van de maandrapporten die op de website van de Dienst Controle Wapenhandel worden gepubliceerd. Wat de databank met betrekking tot de vergunningen voor handel in militair materieel betreft, wordt na de publicatie van de halfjaarlijkse verslagen aan het parlement de informatie in de databanken vergeleken met dit halfjaarlijks verslag en indien nodig gecorrigeerd (met het halfjaarlijks verslag als referentie).⁴⁶

De thematiek van de buitenlandse handel in goederen voor tweërlei gebruik is fundamenteel verschillend van de buitenlandse handel in militair materieel. Zoals de term al aangeeft, betreft het goederen die zowel een militair als een civiel gebruik kunnen hebben. Indien de uitgevoerde goederen een militair eindgebruik hebben, dan vallen ze onder de *catch-all* clausule en worden ze samen met de andere *catch-all* vergunningen opge-lijst in de periodieke verslagen die betrekking hebben op de buitenlandse handel in militair materieel. De uitvoervergunningen in de maandrapporten die betrekking hebben op goederen voor tweërlei gebruik hebben dus in principe allemaal een civiel eindgebruik. Een tweede opmerkelijk kenmerk van de buitenlandse handel in de goederen voor tweërlei gebruik is de vaststelling dat deze handel in tegenstelling tot handel in militair materieel wel onder de communautaire pijler van de Europese Unie valt. Het gevolg hiervan is dat deze handel, op enkele uitzonderingen na, pas vergunningsplichtig is als de betrokken goederen het communautaire grondgebied van de Europese Unie verlaten. De controle op de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik is Europees geregeld met verordening 1334/2000. België heeft bij ministerieel besluit de bepalingen van deze verordening ook doen gelden voor de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik en dus niet enkel voor de uitvoer van deze goederen.⁴⁷

In Vlaanderen worden twee types van vergunningen uitgereikt voor de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik: individuele en globale vergunningen. Individuele vergunningen zijn vergunningen die betrekking hebben op een welbepaalde transactie. Dit zijn in principe dus vergunningen van een specifiek goed naar een land van bestemming waarbij een *end-user statement* vereist is (en de eindgebruiker dus bekend is). Globale vergunningen

---

LIV SPSS is een statistisch programma voor databeheer en -analyse.

laten een exporteur toe om een bepaald type goederen uit te voeren naar niet-nader bepaalde klanten in een of meerdere landen. In de bespreking van de vergunningsaanvragen voor de uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik wordt het onderscheid tussen beide types van vergunningen steeds aangehouden.

Belangrijk om te benadrukken is dat in een aantal gevallen één en dezelfde firma meerdere vergunningen aanvraagt voor dezelfde goederen om douane-technische redenen. Met deze verschillende vergunningen kan de firma over de nodige faciliteiten beschikken bij de diverse douanekantoren en kan ze gelijktijdig de vermelde goederen uitvoeren naar verschillende landen. Het gaat hierbij volgens de Dienst Controle Wapenhandel om een vrij frequent voorkomende praktijk van voornamelijk grote bedrijven om zo makkelijker aan hun klanten te kunnen leveren. In de periodieke verslagen beschouwt de Dienst Controle Wapenhandel deze verschillende vergunningsaanvragen als aparte vergunningsaanvragen en worden ze als dusdanig opgeteld om een maandelijks totaalcijfer te verkrijgen. Ook de totale waarde van deze verschillende vergunningsaanvragen worden door dezelfde firma opgeteld ondanks de vermelding van de Dienst Controle Wapenhandel in het maandrapport dat *“de firma [niet] beoogt ... om producten voor het gezamenlijke bedrag van de ... vergunningen uit te voeren”*. In de databank worden deze identieke vergunningen beschouwd als kopijen van eenzelfde vergunning in plaats van afzonderlijke vergunningen aangezien anders het totaal aantal en de totale waarde van vergunningen artificieel hoog is.

3

Vlaamse lijst van militaire goederen

3.1

Europese lijst van militaire goederen (23 februari 2009)⁴⁸

ML1 Wapens met gladde loop met een kaliber van minder dan 20 mm, andere wapens en machinegeweren met een kaliber van 12,7 mm (kaliber 0,50 inch) of minder en toebehoren, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Geweren, karabijnen, revolvers, pistolen, machinepistolen en machinegeweren
- b) Wapens met gladde loop
- c) Wapens waarbij gebruik wordt gemaakt van munitie zonder huls
- d) Geluiddempers, speciale statieven, klemmen, wapenvizieren en vlamonderdrukkers voor wapens als genoemd in ML1.a), ML1.b) of ML1.c).

ML2 Wapens met gladde loop met een kaliber van 20 mm of meer, andere wapens met een kaliber groter dan 12,7 mm (kaliber 0,50 inch), werpers en toebehoren daarvoor, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Kanonnen, houwitsers, vuurmonden, mortieren, antitankwapens, projectielwerpers en raketlanceerinrichtingen, militaire vlammenwerpers, geweren, terugstootloze vuurmonden, wapens met een gladde loop en signatuurreductietoestellen daarvoor.
- b) Toestellen voor het gericht verspreiden of voortbrengen van rook, gas en pyrotechnische stoffen, voor militaire doeleinden
- c) Wapenvizieren

ML3 Munitie en ontstekingsinstellingsinrichtingen, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Munitie voor wapens als genoemd in ML1, ML2 of ML12
- b) Ontstekingsinstellingsinrichtingen die speciaal zijn ontworpen voor munitie genoemd in ML3.a)

ML4 Bommen, torpedo's, raketten, geleide projectielen, andere ontploffingsmechanismen en -ladingen en toebehoren, als hieronder en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Bommen, torpedo's, granaten, rookbussen, raketten, mijnen, geleide projectielen, dieptebommen, vernielingsladingen, -toestellen en -sets, „pyrotechnische” middelen, patronen en simulatoren (dat wil zeggen uitrusting die de kenmerken van een van deze goederen simuleert), speciaal ontworpen voor militair gebruik
- b) Uitrusting die aan elk van de volgende criteria voldoet
- c) Raketafweersystemen voor vliegtuigen (AMPS)

ML5 Vuurleidingssystemen en aanverwante alarm- en waarschuwingssystemen, en aanverwante systemen, controle- en uitrichtingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, als hieronder, speciaal ontworpen voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor:

- a) Wapenvizieren, computers gebezigd bij bombardementen, geschutrichtapparaten en boordbesturingssystemen voor wapens
- b) Systemen voor het detecteren, identificeren, verkennen of volgen van het doelwit en voor het bepalen van de schootsafstand; toestellen voor opsporing, herkenning en identificatie, en toestellen voor sensorintegratie
- c) Apparatuur voor tegenmaatregelen tegen goederen als bedoeld onder ML5.a) en ML5.b)
- d) Veldtest- en uitlijnapparatuur, speciaal ontworpen voor goederen als bedoeld onder ML5.a) en ML5.b)

ML6 Voertuigen en onderdelen daarvoor, als hieronder:

- a) Voertuigen en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik
- b) Alle voertuigen met wielaandrijving die geschikt zijn voor gebruik buiten de wegen en vervaardigd of voorzien zijn van materialen om ballistische bescherming te bieden tot niveau III (NIJnorm O108.01 van september 1985, of een vergelijkbare nationale norm) of beter

ML7 Chemisch of biologisch toxisch materiaal, „stoffen voor oproerbeheersing”, radioactief materiaal, aanverwante apparatuur, onderdelen en materialen, zoals hieronder:

- a) Biologische en radioactieve stoffen, „aangepast voor gebruik in oorlogssituaties” ten einde slachtoffers te veroorzaken onder mensen en dieren, schade toe te brengen aan de werking van apparatuur, aan gewassen of aan het milieu
- b) Stoffen voor chemische oorlogvoering
- c) Voorlopers voor binaire stoffen en sleutelvoorlopers voor chemische oorlogvoering
- d) „Stoffen voor oproerbeheersing”, chemische stoffen met werkzame bestanddelen en combinaties daarvan
- e) Apparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, speciaal ontworpen of aangepast voor verspreiding van de volgende stoffen of middelen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- f) Veiligheids- en decontaminatieapparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, onderdelen en chemische mengsels
- g) Apparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, ontworpen of aangepast voor opsporing en identificatie van de in ML7.a), ML7.b) of ML7.d) genoemde stoffen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- h) „Biopolymeren”, speciaal ontworpen of bewerkt voor het opsporen en determineren van stoffen voor chemische oorlogvoering als genoemd in ML7.b), en de specifieke celkweken die worden gebruikt voor de vervaardiging daarvan
- i) „Biokatalysatoren” voor het decontamineren en afbreken van stoffen voor chemische oorlogvoering, en biologische systemen daarvoor

ML8 „Energetische materialen”, en aanverwante substanties, als hieronder:

- a) „Springstoffen” en mengsels daarvan:
- b) „Stuwstoffen”
- c) „Pyrotechnische stoffen” en mengsels daarvan
- d) Oxidatiemiddelen en mengsels daarvan
- e) Bindmiddelen, weekmakers, monomeren en polymeren
- f) Toevoegingen
- g) „Voorlopers”

ML9 Oorlogsschepen (zowel oppervlakteschepen als onderzeeboten), speciale scheeps-
uitrusting en toebehoren, onderdelen en andere oppervlakteschepen, als hieronder:

- a) Vaartuigen en onderdelen
- b) Motoren en voortstuwingssystemen, speciaal ontworpen voor militair gebruik en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen voor militair gebruik
- c) Toestellen voor opsporing onder water, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en besturingsapparaten daarvoor en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen voor militair gebruik
- d) Netten voor het tegenhouden van onderzeeboten en torpedo's, speciaal ontworpen voor militair gebruik
- e) Niet meer gebruikt sinds 2003
- f) Doorvoeren of doorvoerkoppelingen voor rompen, speciaal ontworpen voor militair gebruik waardoor interactie mogelijk is met apparatuur buiten het schip en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen voor militair gebruik
- g) Geruisloze lagers, met één of meer van de volgende kenmerken, onderdelen daarvoor en apparatuur welke deze lagers bevat speciaal ontworpen voor militair gebruik.

ML10 „Vliegtuigen”, „lichter dan luchttoestellen”, luchtvaartuigen voor onbemand gebruik, vliegtuigmotoren, en uitrusting voor „vliegtuigen”, aanverwante uitrustingsstukken en onderdelen, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, als hieronder:

- a) Gevechts-„vliegtuigen” en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- b) Andere „vliegtuigen” en „lichter dan luchttoestellen”, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, zoals het uitvoeren van militaire verkenningsvluchten, aanvalsvluchten, militaire opleidingen, troepenverplaatsingen en het afwerpen van troepen of militaire uitrustingsstukken, logistieke ondersteuning, alsmede speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- c) Onbemande luchtvaartuigen en aanverwante apparatuur speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- d) Vliegtuigmotoren, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- e) Uitrusting bestemd voor gebruik in de lucht, met inbegrip van uitrusting voor het in de lucht bijvullen van brandstof, speciaal ontworpen voor gebruik met de in ML10.a) en ML10.b) genoemde „vliegtuigen” of met de in ML10.d) genoemde vliegtuigmotoren, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- f) Toestellen werkend onder druk voor het bijvullen van brandstof, uitrustingsstukken

voor deze toestellen, apparatuur speciaal ontworpen voor het kunnen verrichten van werkzaamheden in beperkte ruimten, en grondmaterieel, speciaal ontwikkeld voor de hierboven in ML10.a) en ML10.b) genoemde „vliegtuigen” of voor de hierboven in ML10.d) genoemde vliegtuigmotoren

- g) Militaire valhelmen en veiligheidsmaskers en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor, ademhalingstoestellen werkend bij overdruk, en partiële drukkleding voor gebruik in „vliegtuigen”, antig-kleding, toestellen (convertors) voor het omzetten van vloeibare zuurstof in gasvormige voor „vliegtuigen” of projectielen, en katapulten en schietstoelen voor redding van bemanning uit „vliegtuigen”
- h) Parachutes en aanverwante uitrustingsstukken voor gevechtstroepen en voor het afwerpen van lading, en remparachutes voor „vliegtuigen” en daarvoor speciaal ontworpen onderdelen
- i) Automatische besturingssystemen voor aan een parachute afgeworpen ladingen; apparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, voor het gestuurd openen van de parachute bij sprongen van willekeurige hoogte, met inbegrip van zuurstofapparatuur

ML11 Elektronische apparatuur die nergens anders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen is bedoeld, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Elektronische apparatuur die speciaal is ontworpen voor militair gebruik
- b) Apparatuur voor het storen van wereldwijde satellietnavigatiesystemen (GNSS)

ML12 Hoge kinetische energiewapensystemen (High Velocity Kinetic Weapon Systems) en aanverwante apparatuur, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Kinetische energiewapensystemen, speciaal ontworpen ter vernietiging of ter bewerking van vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit
- b) Speciaal ontworpen test- en evaluatievoorzieningen en testmodellen, met inbegrip van diagnostische instrumenten en doelwitten, voor het dynamisch testen van kinetische energieprojectielen en -systemen

ML13 Gepantserde of beschermende apparatuur, constructies, onderdelen, als hieronder:

- a) Pantserplaten
- b) Combinaties en constructies van metallische en niet-metallische materialen speciaal ontworpen voor ballistische bescherming van militaire systemen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- c) Helmen welke voldoen aan militaire standaarden of specificaties, of vergelijkbare nationale standaarden, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor, d.w.z. helmschaal, helmvoering en kussentjes
- d) Kogelvrije kleding en beschermende kleding welke voldoen aan militaire standaarden of specificaties, of gelijkwaardig, en speciaal daarvoor ontworpen onderdelen

ML14 Speciaal militair oefenmaterieel of apparatuur voor het nabootsen van militaire scenario's, simulatoren speciaal ontworpen voor opleiding in het gebruik van vuurwapens of andere wapens bedoeld in ML1 of ML2, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor

ML15 Beeldvormingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, als hieronder, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor:

- a) Opnameapparatuur en beeldverwerkingsapparatuur
- b) Camera's, fotografische apparatuur en apparatuur voor het bewerken van films.
- c) Beeldversterkerapparatuur
- d) Infrarood- en warmtebeeldapparatuur
- e) Apparatuur met beeldradarsensoren
- f) Apparatuur voor hinderen en tegenhinderen voor de apparatuur bedoeld in ML15.a) tot en met ML15.e)

ML16 Smeedstukken, gietstukken en andere halffabrikaten waarvan het gebruik in een in deze militaire lijst bedoeld product identificeerbaar is door de compositie, geometrie of functie van het materiaal, en welke speciaal ontworpen zijn voor de producten bedoeld in ML1 tot en met ML4, ML6, ML9, ML10, ML12 of ML19

ML17 Militaire uitrustingsstukken, materialen en bibliotheekprogramma's, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Geheel zelfstandig werkende toestellen voor het duiken en zwemmen onder water
- b) Constructieapparatuur, speciaal ontworpen voor militair gebruik
- c) Uitwendige hulpstukken, bekledingen en bewerkingen signatuuronderdrukking, speciaal ontworpen voor militair gebruik
- d) Technische veldapparatuur, speciaal ontworpen voor gebruik in een gevechtszone
- e) „Robots”, en besturingsapparatuur en „eindeffectoren” voor „robots”
- f) Bibliotheekprogramma's (parametrische technische gegevensbestanden), speciaal ontworpen voor militair gebruik met apparatuur bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen
- g) Apparatuur voor het opwekken van nucleaire energie of voortstuwingsapparatuur, met inbegrip van „kernreactors”, speciaal ontworpen voor militair gebruik en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik
- h) Apparatuur en materiaal bekleed of behandeld voor signatuuronderdrukking van herkenningstekens, speciaal ontworpen voor militair gebruik, andere dan die welke reeds elders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen zijn bedoeld.
- i) Simulators speciaal ontworpen voor militaire „kernreactors”
- j) Mobiele reparatiewerkplaatsen speciaal ontworpen of aangepast voor het onderhouden van militaire apparatuur
- k) Veldgeneratoren speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik.
- l) Containers, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik
- m) Veerboten die nergens anders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen worden bedoeld, bruggen en pontons, speciaal ontworpen voor militair gebruik.
- n) Testmodellen speciaal ontworpen voor de „ontwikkeling” van goederen bedoeld in ML4, ML6, ML9 of ML10
- o) Apparatuur ter bescherming tegen laserstralen (bijvoorbeeld om ogen of sensoren te beschermen), speciaal ontworpen voor militair gebruik

ML18 Productieapparatuur en onderdelen daarvoor, als hieronder:

- a) Speciaal ontworpen of aangepaste productieapparatuur voor de productie van goederen bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor
- b) Speciaal ontworpen voorzieningen voor omgevingsproeven en speciaal ontworpen apparatuur daarvoor, voor het verkrijgen van een certificaat of bewijs van geschiktheid voor of voor het testen van producten bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen

ML19 Gerichte energiewapensystemen, daarmee verbonden apparatuur of apparatuur voor tegenmaatregelen en testmodellen, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) „Laser”-systemen speciaal ontworpen voor de vernietiging of voor de bewerkstelling van vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit
- b) Deeltjesbundel- en microgolfsystemen die in staat zijn tot vernietiging of vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit
- c) Radiofrequentiesystemen met een hoog vermogen die in staat zijn tot vernietiging of vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit
- d) Apparatuur, speciaal ontworpen voor de verdediging tegen, alsmede de opsporing c.q. identificatie van, systemen bedoeld in ML19.a) tot en met ML19.c)
- e) Fysische testmodellen voor de systemen, apparatuur en onderdelen bedoeld in ML19
- f) Continugolf- of gepulseerde „laser”-systemen speciaal ontworpen voor het veroorzaken van permanente blindheid aan het onversterkte gezichtsvermogen, d.w.z. aan het blote oog of aan het oog met zichtcorrectie

ML20 Cryogene en „supergeleidende” apparatuur, als hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor:

- a) Apparatuur speciaal ontworpen of samengesteld om geïnstalleerd te worden in een transport voor militaire grond-, zee-, lucht- of ruimtetoepassing en in staat om te werken terwijl zij in beweging is en om temperaturen te produceren of te handhaven lager dan 103 K (-170 °C)
- b) „Supergeleidende” elektrische apparatuur (roterende apparatuur en transformatoren) speciaal ontworpen of samengesteld om geïnstalleerd te worden in een transportmiddel voor militaire grond-, zee-, lucht- of ruimtetoepassing en in staat om te werken terwijl zij in beweging is

ML21 „Programmatuur”, als hieronder:

- a) „Programmatuur” speciaal ontworpen of aangepast voor „ontwikkeling”, „productie” of „gebruik” van apparatuur, materialen of „programmatuur” bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen
- b) Specifieke „programmatuur”, anders dan bedoeld in ML21.a)
- c) „Programmatuur”, niet bedoeld in ML21.a) of b), en speciaal ontworpen of aangepast om apparatuur die niet in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen wordt

bedoeld, in staat te stellen de militaire taken uit te voeren van goederen die in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen worden bedoeld

ML22 „Technologie”, zoals hieronder:

- a) „Technologie”, anders dan omschreven in ML22.b), welke „noodzakelijk” is voor de „ontwikkeling”, de „productie” of het „gebruik” van goederen bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen
- b) „Technologie”

3.2

Vlaamse aanvullingen op Europese lijst

ML23 Geweren en munitie, zoals niet voorzien in ML1, 2 en 3

ML24 Visualisatieschermen (*catch-all*)

ML25 Overige (*catch-all*)

- a) Luchthavenverlichting en -afbakening
- b) Versnellingsdozen
- c) Telecommunicatie
- d) Maskers en onderdelen voor maskers
- e) Software
- f) Blanke wapens
- g) Onderdelen en toebehoren voor vaar-, voer- en luchtvaartuigen
- h) Bouwmaterialen
- i) Elektronica
- j) Stapel- en continuvezelmaterialen
- k) Vaar-, voer- en luchtvaarttuigen
- l) Verbruiksgoederen

ML26 Ordehandhavingsmateriaal

4

*Europese lijst van
producten voor tweërlei
gebruik: hoofd- en
subcategorieën*

De Europese lijst van goederen voor tweëerlei gebruik⁴⁹ kent 10 hoofdcategorieën (CAT 0-9), die elk onderverdeeld worden in 5 subcategorieën (A-E). Binnen deze subcategorieën worden deze goederen specifiek omschreven en krijgen ze een specifieke code.

Hoofdcategorie	Omschrijving
CAT 0	Nucleaire goederen
CAT 1	Speciale materialen en aanverwante apparatuur
CAT 2	Materiaalbewerking
CAT 3	Elektronica
CAT 4	Computers
CAT 5	Telecommunicatie en informatiebeveiliging
CAT 6	Sensoren en lasers
CAT 7	Navigatie en vliegtuigelektronica
CAT 8	Zeewezen en schepen
CAT 9	Ruimtevaart en voortstuwing
Subcategorieën	Omschrijving
A	Systemen, apparatuur en onderdelen
B	Test-, inspectie- en productieapparatuur
C	Materialen
D	Programmatuur
E	Technologie

Goederen die bijvoorbeeld onder categorie 3.A vallen, hebben dus betrekking op “systemen, apparatuur en onderdelen” (A) voor “elektronica” (CAT 3). Binnen elk van deze subcategorieën krijgen de verschillende opgelijste producten een gedetailleerde beschrijving van het product en een specifieke code, bijvoorbeeld “*elektronisch of magnetisch afstembare banddoorlaat- of bandsperfilters met meer dan vijf afstembare resonatoren, geschikt om af te stemmen over een frequentieband van 1,5:1 (f_{max}/f_{min}) in minder dan tien microseconden bij een banddoorlaatbandbreedte van meer dan 0,5 % van de centrale frequentie*” (CAT3.A.001.b.5.a).

5

*Chronologie van activiteiten
inzake buitenlandse handel in
militair materieel en goederen
voor tweëërlei gebruik in het
Vlaams Parlement in 2009*

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, 7 januari 2009

Gedachtewisseling over de *benchmarking* over aspecten van de wapenhandel in Europa

Plenaire vergadering van 7 januari 2009

Behandeling van:

- Voorstel van resolutie van de heren Jan Roegiers, Flor Koninckx en Johan Verstreken, mevrouw Anne Marie Hoebeke en de heer Piet De Bruyn betreffende de oorlog in Gaza – 2026 (2008-2009) – Nrs. 1 en 2
- Voorstel van resolutie van de heer Eloi Glorieux, mevrouw Mieke Vogels, de heer Rudi Daems, mevrouw Vera Dua en de heren Jef Tavernier en Jos Stassen betreffende een oproep en maatregelen om het geweld in Palestina en Israël te stoppen – 2027 (2008-2009) – Nr. 1

Vergadering Subcommissie wapenhandel, 29 januari 2009

- Interpellatie van de heer Eloi Glorieux tot mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over de reactie van de Vlaamse Regering op de uitspraken van federaal minister Karel De Gucht inzake wapenhandel met Israël.⁵⁰

Vergadering Subcommissie wapenhandel, 2 april 2009

Bespreking van het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie (periode van 1 januari 2008 tot 31 december 2008) en van het zesmaandelijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie (periode van 1 juli 2008 tot 31 december 2008).⁵¹

Vergadering Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking, 6 oktober 2009

Gedachtewisseling over het jaarverslag 2008 van het Vlaams Vredesinstituut met de heer Tomas Baum, directeur.

Vergadering Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking, 1 december 2009

Bespreking van beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking 2009-2014, ingediend door de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid (III, 1.4: Een verantwoord vergunningsbeleid inzake wapenhandel).⁵²

6

*Publicaties van het
Vlaams Vredesinstituut
inzake wapenhandel en
-productie in 2009*

6.1

Rapporten

Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweëerlei gebruik 2008

Auteurs: Nils Duquet

Brussel, maart 2009 - ISBN 9789078864196 - 178 p.

6.2

Adviesnota's

**Advies bij het voorstel van decreet van de heren Eloi Glorieux, Jos Stassen
en Rudi Daems**

Brussel, 14 januari 2009

Advies bij het voorstel van decreet van de heren Jan Roegiers en Kurt De Loor

Brussel, 14 januari 2009

**Advies bij het voorstel van decreet van de heren Roland Van Goethem, Jan Penris
en Karim Van Overmeire**

Brussel, 14 januari 2009

Memorandum voor de Vlaamse en Europese verkiezingen 2009

Brussel, 29 april 2009

Eindnoten

- 1 Voor een uitgebreide analyse van het juridisch kader voor wapenhandel zie: Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 2 Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, 8 december 2008 (doc. nr. 15972/1/08) - <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/08/st15/st15972-re01.nlo8.pdf> (geraadpleegd 13 januari 2010).
- 3 Richtlijn 2009/43/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de vereenvoudiging van de voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de Gemeenschap - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:146:0001:0036:NL:PDF> (geraadpleegd 26 januari 2010).
- 4 Voor een uitgebreide bespreking hiervan zie: Depauw, S. (2010), [Het gemeenschappelijk standpunt over wapenuitvoer in het licht van een ontluikende Europese defensiemarkt](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 5 Voor een uitgebreide bespreking hiervan zie: Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), [Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 6 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.
- 7 Peeters, Kris, Beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking 2009-2014, Stuk 195 (2009-2010) – Nr 1, ingediend op 26 oktober 2009 - <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2009-2010/g195-1.pdf> (geraadpleegd 13 januari 2010)
- 8 Deze verslagen zijn beschikbaar via de website van de Dienst Controle Wapenhandel: <<http://www.vlaanderen.be/wapenhandel>>.
- 9 De maandelijkse overzichten zijn beschikbaar op de website van de Dienst Controle Wapenhandel: <<http://www.vlaanderen.be/wapenhandel>>.
- 10 Zie adviesnota [Transparantie in de rapportage over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel](#), Vlaams Vredesinstituut, Brussel, 13 november 2006.
- 11 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.
De maandelijkse overzichten zijn beschikbaar op de website van de Dienst Controle Wapenhandel: <<http://www.vlaanderen.be/wapenhandel>>
- 12 Zie: Duquet, N., Castryck, G. & Depauw, S. (2007), [Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2006](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 13 Bespreking halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 30 juni 2009, Stuk 53 (2009-2010) -Nr. 2 verslag
- 14 Bespreking halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 30 juni 2009, Stuk 53 (2009-2010) -Nr. 2 verslag
- 15 Bespreking halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 30 juni 2009, Stuk 53 (2009-2010) -Nr. 2 verslag
- 16 Voorstel van resolutie betreffende de steun aan een rechtvaardige vrede in Palestina en Israël. Verslag. Stuk 210 (2004-2005) – Nr. 4, Vlaams Parlement, 16 juni 2005. <<http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2004-2005/g210-4.pdf>>
- 17 Dit beleid werd als volgt verwoord door de toenmalige minister bevoegd voor controle op de buitenlandse wapenhandel: “Sinds september 2006 komt het Vlaamse exportbeleid ten aanzien van Israël erop neer dat uit- of doorvoer van wapens of aanverwant materieel naar Israël wordt vergund, voor zover deze wederuitgevoerd worden naar een derde land dat bij rechtstreekse vraag om een vergunning deze uitvoer of doorvoer in Vlaanderen vergund zou krijgen”. Ceysens, P. Antwoord op interpellatie van de heer Eloi Glorieux over de reactie van de Vlaamse Regering op de uitspraken van federaal minister Karel De Gucht inzake wapenhandel met Israël. Vlaams Parlement, 29 januari 2009, <<http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showVIVerslag.action?id=544573>>

- 18 Bespreking halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 30 juni 2009 -53 (2009-2010) -Nr. 2 verslag
- 19 De COARM-rapporten zijn beschikbaar op <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1484&lang=en>>
- 20 Vlaams Vredesinstituut (2008), [De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota.
- 21 Vlaams Vredesinstituut (2008), [De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota.
- 22 Vlaams Vredesinstituut (2008), [De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota.
- 23 KB buitenlandse wapenhandel, art. N – bijlage, 2de categorie, afdeling 1, A.19.
- 24 Handelingen Plenaire middagvergadering nummer 26 van 30 januari 2008, Vlaams Parlement, Brussel, beschikbaar via http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_plenaire/2007-2008/pleno26-30012008.pdf
- 25 Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), [Profielschets van de buitenlandse handel in militaire goederen en de defensiegerelateerde industrie in Vlaanderen](#). Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 26 De Tijd, Airbus dreigt A400M te schrappen, 6 januari 2010. De Standaard, Airbus dreigt te dure A400M-project te begraven, 6 januari 2010. De Morgen, Airbus A400M komt maar niet van de grond, 15 januari 2010.
- 27 Handelingen Plenaire middagvergadering nummer 26 van 30 januari 2008, Vlaams Parlement, Brussel, beschikbaar via http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_plenaire/2007-2008/pleno26-30012008.pdf; Bespreking halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 30 juni 2009, Stuk 53 (2009-2010) -Nr. 2 verslag
- 28 Moerman, F., Verslag van de Subcommissie voor Wapenhandel. Stuk 33-A (2005-2006) – Nr2. Vlaams Parlement, 23 mei 2006, p.12, <<http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2005-2006/g33a-2.pdf>>
- 29 Council of the European Union (2009), Eleventh annual report according to article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment.
- 30 Ceysens, P. Antwoord op interpellatie van de heer Eloi Glorieux over de reactie van de Vlaamse Regering op de uitspraken van federal minister Karel De Gucht inzake wapenhandel met Israël. Vlaams Parlement, 29 januari 2009, <<http://www.vlaamsparlement.be/Proteus/showVIVerslag.action?id=544573>>
- 31 Voor meer informatie over de rol van eindgebruik in de Vlaams vergunningsprocedure voor de export van militair materieel, zie Vlaams Vredesinstituut (2008), [Eindgebruik als factor in de vergunningsprocedure voor wapenuitvoer in Vlaanderen](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota, 19 november 2008.
- 32 Voor meer informatie over de rol van eindgebruik in de Vlaams vergunningsprocedure voor de export van militair materieel, zie Vlaams Vredesinstituut (2008), [Eindgebruik als factor in de vergunningsprocedure voor wapenuitvoer in Vlaanderen](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota, 19 november 2008.
- 33 Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), [Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 34 Duquet, N. (2009), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik 2008](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 35 De haven van Antwerpen, bijvoorbeeld, behandelt jaarlijks meer dan 180 miljoen ton goederen en dit cijfer neemt elk jaar toe. Antwerpen is daarmee op vlak van internationale maritieme trafiek de tweede belangrijkste haven van Europa en de vijfde belangrijkste haven wereldwijd, zie <http://www.havenvanantwerpen.be> (geconsulteerd op 14 januari 2010).
- 36 Bespreking halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 30 juni 2009, Stuk 53 (2009-2010) -Nr. 2 verslag
- 37 In de maandverslagen van de Dienst Controle wapenhandel m.b.t. de gegunde uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik staat: “In dit rapport werd er geen eindgebruiker weergegeven omdat de eindgebruiker steeds civiel is. Indien de eindgebruiker militair is, valt hij namelijk onder toepassing van de catch-all en is de uitvoer opgenomen in de rapportering met betrekking tot wapens en aanverwant materieel”, zie www.vlaanderen.be/wapenhandel (geconsulteerd op 15 februari 2010).
- 38 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.

- 39 Verordening 428/2009 van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweeeërlei gebruik, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:134:0001:0269:NL:PDF>>
- 40 <http://iv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=342> (geconsulteerd op 12 februari 2010)
- 41 Mondelinge communicatie met de Dienst Controle Wapenhandel, 12 februari 2010
- 42 Artikel 4.1 van Verordening 428/2009 van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweeeërlei gebruik, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:134:0001:0269:NL:PDF>>
- 43 Verordening (EG) Nr. 423/2007 van de Raad van 19 april 2007 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran. <<http://www.febelfin.be/export/sites/default/febelfin/pdf/Embargos/Embargos002/Verord19.4.2007.pdf>>
- 44 Artikel 3.2 van Verordening (EG) Nr. 423/2007 van de Raad van 19 april 2007 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran. <<http://www.febelfin.be/export/sites/default/febelfin/pdf/Embargos/Embargos002/Verord19.4.2007.pdf>>
- 45 Eurostat, <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelect ion=1&footnotes=yes&labeling=labels &plugin=1>>, geconsulteerd op 15 februari 2010.
- 46 De informatie in de databank komt echter niet altijd overeen met de informatie uit de verschillende periodieke verslagen. Voor meer informatie hierover, zie Duquet, N., Castryck, G. & Depauw, S. (2007), Vlaamse Buitenlandse Wapenhandel 2006, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p. 26-27.
- 47 Ministerieel besluit van 28 september 2000 tot regeling van de uitvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik, en Ministerieel besluit van 28 september 2000 tot regeling van de doorvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik. Voor een juridische analyse van de exportcontrole op de buitenlandse handel in goederen voor tweeeërlei gebruik, zie Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context. Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 48 De meest recente versie van Gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen werd door de Raad aangenomen op 23 februari 2009: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:065:0001:0034:NL:PDF>>.
- 49 Bijlage I bij Verordening (EG) 428/2009 van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweeeërlei gebruik, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:134:0001:0269:NL:PDF>>
- 50 Het verslag van deze gedachtewisseling kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/website/htmlvrg/544573.html>
- 51 Het verslag hierover kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2008-2009/g33a-2.pdf>
- 52 Het verslag hierover kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2009-2010/g195-6.pdf>

Colofon

Auteur:

Nils Duquet

Eindredactie:

Tomas Baum

Wies De Graeve

Met dank aan :

Margarida Ferro

Sara Depauw

Maarten van Alstein

Andrea Edoardo Varisco

Francine Migneault

Lay-out:

Jeroen Houtmeyers, Gramma nv

Drukwerk:

Drukkerij Artoos

Brussel, 17 maart 2010

ISBN 9789078864318

Disclaimer

Hoewel door het Vlaams Vredesinstituut uiterste zorgvuldigheid werd betracht bij de redactie van dit rapport, kan het niet aansprakelijk worden geacht of gesteld voor mogelijke onzorgvuldigheden of onvolledigheden. Tevens wordt geen enkele vorm van aansprakelijkheid aanvaard voor enig gebruik dat een lezer van dit rapport maakt.

Het Vlaams Vredesinstituut werd bij decreet opgericht door het Vlaams Parlement als onafhankelijk instituut voor vredesonderzoek. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit, documenteert relevante informatiebronnen, en informeert en adviseert het Vlaams Parlement en het brede publiek inzake vredesvraagstukken.

Vlaams Vredesinstituut

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel. +32 2 552 45 91

vredesinstituut@vlaamsparlement.be

www.vlaamsvredesinstituut.eu